

IRODALMI

EPRESKERT 5.

SOKOLDALÚ VIRTUÁLIS MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT BUDAPEST, 2017. VII. évfolyam 4. sz.

000ISSN 2063-1936

Alapítva: 2011. január 1.

Tulajdonos: Bárdos László, Fetykó Judit

MINDEN JOG FENNTARTVA

A megjelentetett írásokat, képeket az alkotók mindennemű ellenszolgáltatás nélkül bocsátják a folyóirat rendelkezésére.

IRODALMI EPRESKERT 5.

SOKOLDALÚ VIRTUÁLIS MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT

**BUDAPEST, 2017
VII. évfolyam 4. szám**

**SZERKESZTŐSÉG CÍME:
1144 Budapest, Csertő park 2. IV/43
Tel: 06 30 448 99 06**

**FŐSZERKESZTŐ:
FETYKÓ JUDIT**

**LEKTOR-KORREKTOR:
BÁRDOS LÁSZLÓ PhD**

**TECHNIKAI MUNKATÁRS:
NAGY ZOLTÁN
SÁROSI JÓZSEF**

ISSN 2063-1936

**Alapítva: 2011. január 1.
Tulajdonos: Bárdos László, Fetykó Judit**

MINDEN JOG FENNTARTVA

**A megjelentetett írásokat, képeket az alkotók mindennemű ellenszolgáltatás nélkül
bocsátják a folyóirat rendelkezésére**

Ajánlott lapok

Ambroozia

www.ambroozia.hu

Barátok Verslista

<http://portal.verslista.hu>

Börzsönyi Helikon

<http://www.retsag.net/helikon/lap.htm>

CanadaHun

<http://canadahun.com/>

FullExtra

<http://www.fullextra.hu/>

GRAMOFON

<http://www.gramofon.hu/>

HETEDHÉTHATÁR

<http://hetedhethatar.hu/>

Irodalmi Rádió

<http://irodalmiradio.hu/>

KALÁKA

<http://www.kalaka.com/>

Litera-Túra Művészeti Folyóirat:

<http://www.litera-tura.hu/>

**MAGYAR ELEKTRONIKUS
KÖNYVTÁR**

<http://mek.oszk.hu/>

**Magyar SzínházTechnikai
Szövetség**

<http://msztsh.hu/szinpad/>

Mercator Stúdió

<http://www.akonyv.hu/>

NAPÚT

<http://www.naputonline.hu/>

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

<http://www.oszk.hu/>

PARNASSZUS

<http://parnasszus.hu/>

Versmondó

<http://www.versmondo.hu/afolyoiratrol>

Art'húr Irodalmi Kávéház

<https://www.facebook.com/arhuriroldalmikavehaz/>

Bodó Csiba Gizella honlapja

<http://bodonecsibagizella.hu/>

Délibáb – Cserhát

www.delibab-cserhat.hu

Kamarás Klára honlapja

<http://sidaversei.homestead.com/>

Kenyeres Zoltán honlapja

<http://sites.google.com/site/kenyereszoltan/>

Kotaszek Hedvig honlapja

www.kotaszekhedvig.5mp.eu

Péter Erika honlapja

<http://www.petererika.com/>

Ajánlott megjelenések a MEK-en

(a jelzett oldalakhoz tartozó kapcsolódó oldalakon elérhetők a szerzők további művei)

BÁRDOS LÁSZLÓ: *Szóérintő*

<http://mek.oszk.hu/08800/08805/>

BODÓ CSIBA GIZELLA: *Válogatott versek*

<http://mek.oszk.hu/10400/10429/index.phtml>

FETYKÓ JUDIT: *Epreskert*

<http://mek.oszk.hu/06000/06084/>

HORVÁTH-HOITSY EDIT: *Így éltem itt...*

<http://mek.oszk.hu/11500/11558>

KAMARÁS KLÁRA: *Álmok útján*

<http://mek.oszk.hu/07100/07157/index.phtml>

KASKÖTŐ ISTVÁN: *Az öreg Joe*

<http://mek.niif.hu/09200/09216/index.phtml>

**Hangok bűvöletében NÉMETH SÁNDOR
énekes, vers- és prózamondó RIPORT-KÖNYV**

<http://mek.oszk.hu/12200/12217/>

PÉTER ERIKA: *Túlhordott ölelés*

<http://mek.oszk.hu/08300/08362/html/index.html>

UMHAUSER FERENC: *A felfedezését váró költő*

<http://mek.oszk.hu/10500/10525/>

TARTALOMJEGYZÉK

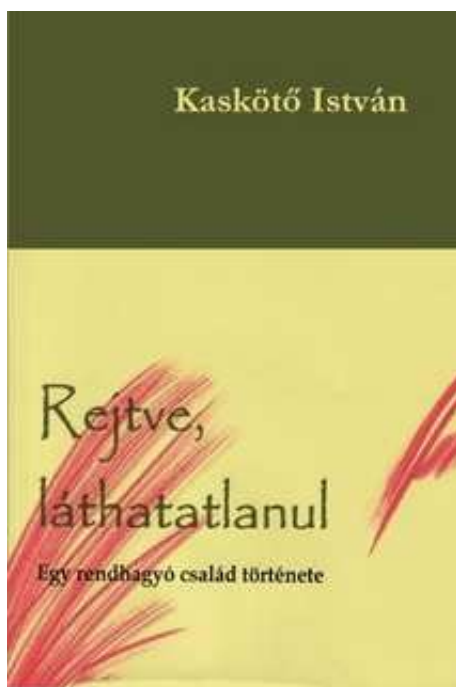
A. TÚRI ZSUZSA	109
ÁDÁM PÉTER.....	90
ADY ENDRE.....	33, 34
ALBERT ZSOLT.....	99
AMBRUS JÓZSEF	134
BALOGH ÖRSE	27
BARANYI FERENC.....	11
BÁRDOS LÁSZLÓ.....	96, 137
BÍRÓ JÓZSEF	19
BODNÁR LÁSZLÓ.....	133
BODÓ CSIBA GIZELLA	106, 114, 115, 116
BORNEMISZA ATTILA	47
BŐSZE ÉVA.....	132
BUDA FERENC.....	74
CZÉGÉNY NAGY ERZSÉBET	110
CZÓBEL MINKA.....	66
DARVAS JUDIT	6, 138
DEDIK JÁNOS	71
EISEMANN GYÖRGY	12
FÁBIÁN MÁRIA	40, 78, 86
FETYKÓ JUDIT.....	136
FÖLDESZ GABRIELLA.....	122
GÁRDONYI GÉZA	33, 87
GÓSI VALI.....	102
GYÖRGYPÁL KATALIN	121
HABOS LÁSZLÓ	124
HAJNAL ÉVA.....	97
HALÁSZ ERZSÉBET	129
HORVÁTH-HOITSY EDIT.....	131
ILLÉS KRISZTINA	43, 44, 45, 46
JENEY ANDRÁS.....	63
JÓKAI MÓR	83
JÓNA DÁVID.....	100
KAMARÁS KLÁRA.....	69
KARAFFA GYULA.....	80
KASKÖTŐ ISTVÁN	68
KERÉNYI GRÁCIA.....	32
KETYKÓ ISTVÁN	103
KORIM LÁSZLÓ	77
KŐ-SZABÓ IMRE.....	70
KÖVES JÓZSEF	108
LADÁNYI MIHÁLY	67
LÁM ETELKA.....	88
LISLE, LECONTE DE.....	96
MAGYAR MAGDA.....	133
MÁNDY GÁBOR.....	104, 126
MÁRKUS LÁSZLÓ.....	98
MESTER GYÖRGYI	64
MIZSEI NORBERT	135
MOLNÁR KRISZTINA RITA	24
MOSONYI KATA.....	95
NAGY BANDÓ ANDRÁS.....	42
NAGY IMRE.....	73
NYAKÓ ATTILA	127
NYERGES GÁBOR ÁDÁM	41
ÓDOR GYÖRGY.....	107
PAYER IMRE.....	25
PÉTER ERIKA	89

PETHES MÁRIA.....	20
PROSSZER GABRIELLA JÚLIA.....	117
RADA GYULA.....	79
REMÉNYIK SÁNDOR	34
SÁRKÖZI LÁSZLÓ	105
SASS ERVIN	133
SZ. PÓRDY MÁRIA.....	111
TÁTRAI S. MIKLÓS	36
TÓTH MAYA.....	28
TRAUTSCH TIMEA.....	127
UMHAUSER FERENC	75
V. HEGEDŰS ZSUZSA.....	133
VÁNYAI FEHÉR JÓZSEF	125, 126
VASADI PÉTER.....	26
VASI FERENC ZOLTÁN.....	128
VERASZTÓ A. KÁROLY	82
VERASZTÓ ANTAL.....	81
VERMES GYÖRGY.....	126
VIHAR BÉLA	62
VIHAR JUDIT	48

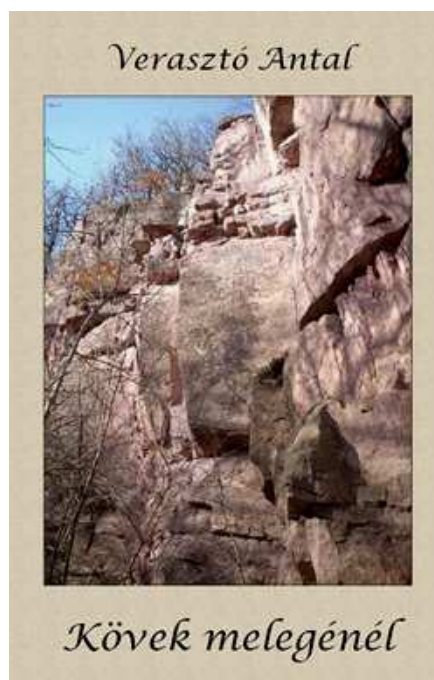
Fotó: DARVAS JUDIT

MEGJELENÉS

Kiadó:
Kaláka Szépirodalmi Folyóirat
www.lulu.com

Harmath Péter, sikeres kanadai üzletember vall életéről, szexualitásának alakulásáról, a naiv gyerekkori játékoktól kezdve a felnőtt férfi tudatos, szabad párkapcsolatáig. A regény másik központi alakja a mama, aki saját viharos serdülőkorán okulva, igyekszik gyermekeit őszinte, szorongásoktól mentes, boldog életre nevelni. A spontán epizódok sorozata különleges családi kapcsolatot eredményez. A szerző határozott célja, hogy felvesse a kérdést, valóban olyan különlegesek-e ezek az események, vagy rejtetten sokkal gyakrabban fordulnak elő, mint gondolnánk, csak a társadalom álszemérme igyekszik eltakarni a közvélemény elől. Az események helyszíne az 1940-56 közötti Magyarország, melyről a szerző hiteles történelmi képet ad, az események, a körülmények, a korabeli nyelvezet hiteles felhasználásával.

Napkút Kiadó Kft. Budapest, 2017
ISBN 978 963 263 719 8
Címlapfotó: Balogh Zoltán

Verasztó Antal:

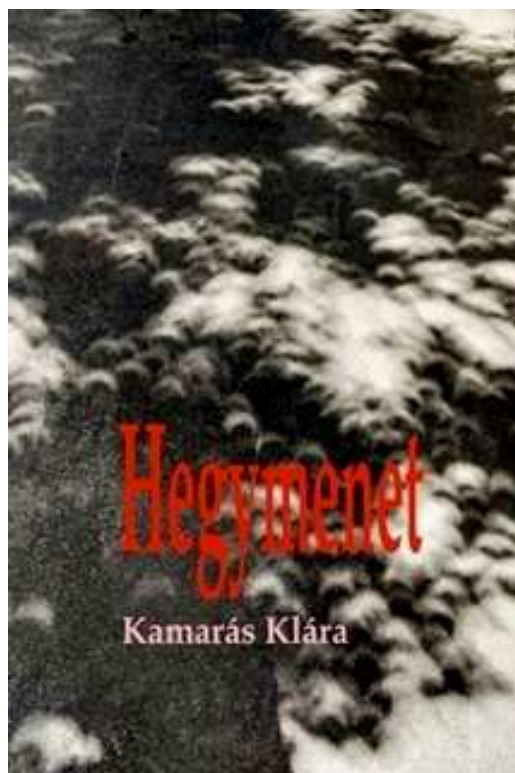
Igyekszem kibeszélni magamat, még mielőtt kitagadnak a szavak.

A kövek nemcsak túlélnek az embert, de melegíteni is tudnak, ha sugárzás erejét rejtik magukban. A kövek melege is arravaló, hogy érezhetővé tegyék a láthatatlant. Mert megre feltétlen szükségünk van, meleg nélkül nem tudnánk elviselni a hideget.

Az érintő kéz melege olykor vigasznak is elég lehet.

A meleg szavak pedig megtaníthatnak bennünket arra, amit még meg nem fejtett az élet...

MEGJELENÉS

Kiadó: Hetedhéthatár

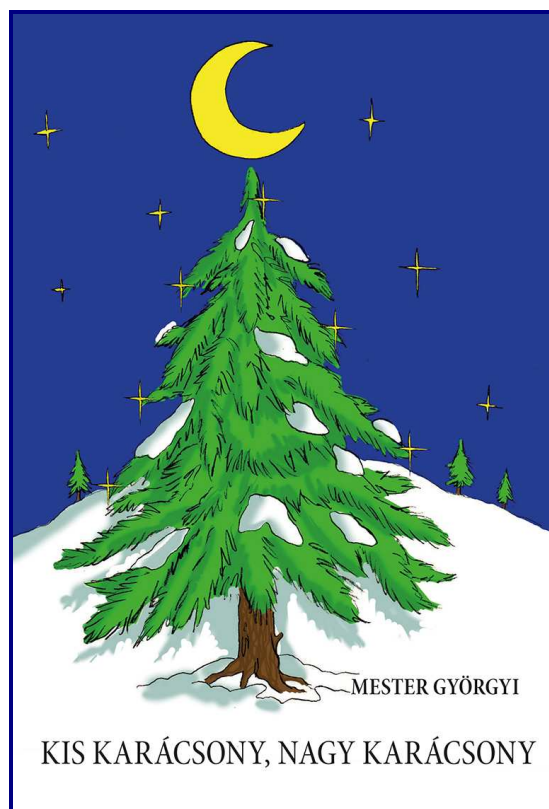
Kamarás Klára 20. kötete a *Hegymenet*. Válogatott versek és rövid próza a közelmúlt terméséből

„Nem tudok elfogulatlanul írni Kamarás Klára alkotásairól, mert szeretem minden művét: legyen az próza, vers, örömteli, játékos, bús, elgondolkodtató.

Nemcsak a Hetedhéthatár a kapocs köztünk, hanem az ő lénye: sugárzik minden szavából, mondatából az érző, gondolkodó, szerető és szerethető ember. És akkor még nem beszéltem a tehetségéről; nem tudom derű nélkül olvasni bölcs verseit, írásait, játékos hangulatait – belső mosolyt kényszerít rám minden sora, átérzem és átélem mindazt, amit közvetít.

Kamarás Klára mérce lett az irodalmi portálok szerzői között, tekintélye van. Számos elismerés is bizonyítja ezt, közösségek tekintik sajátjuknak országszerte – de ő csakis önmaga marad, a Letenyén élő, pécsi származású, nyolcvanon túli író-költő.”

L. Csépanyi Katalin
szerkesztő, újságíró

MESTER GYÖRGYI:

Kis karácsony, nagy karácsony

c. kötetét dedikálja

a *Könyves Kincseskamrá*-ban,

Budapest, Márvány utca 25. sz.

2017. december 23-án, 10.00-11.00 óra között

A *Kis karácsony, nagy karácsony* című kiadvány 12 – gyermekek és felnőttek számára egyaránt élvezetes –, az adott ünnepkörhöz kapcsolódó, megható és tanulságos történetet tartalmaz.

A könyv érdekessége, hogy benne – az új írások mellett –, összegyűjtve, egy helyen megtalálhatók Mester Györgyi legnépszerűbb karácsonyi meséi:

A legkisebb cinke; Az igazi ajándék; Az aranydió; Minden nap szenteste; Karácsonyi madárfészek; valamint A csúcsdís.

A kötetet még színesebbé teszi az öt kedves illusztráció, amelyek a történetek főbb szereplőit jelenítik meg.

GYÁSZ*

„A jó harcot megharcoltam, a pályát végigfutottam, a hitet megtartottam.” (Pál II. levele Timóteushoz)

Vasadi Péter 2015-ben; Forrás: MTI/Czimbál Gyula

+

A Család, az Emberi Erőforrások Minisztériuma, a XV. Kerületi Önkormányzat, valamint az Írószövetség és a Magyar Művészeti Akadémia fájdalomtól megrendülten tudatja, hogy

Vasadi Péter

József Attila- és Kossuth-díjas költő, író, esszéista, a Nemzet Művésze 91 éves korában, mosollyal az arcán, álmában örök nyugalomra tért.

Búcsúztatására a római katolikus egyház szertartása szerint
2017. december 22-én, pénteken 14:00 órakor kerül sor
a Fiumei úti Nemzeti Sírkert 42-es parcellájában.
(Budapest, Fiumei út 16-18, 1086, Kerepesi temető)

Gyászmise és felrayatkozás előtte a Szent Rita Kápolnában lesz 12:00 órától a Budapest, Kun utca 5. 1081 szám alatt.

Tisztelői 11.30-12.00 óra között rohatják le kegyeletüket a Szent Rita Kápolnában, illetve a temetésen.
Kérjük, ezt egy szál virággal tegyék. A temetésre autóval érkezők behajthatnak a temetőbe.

Drága emléke örökké szívünkben él!

Végül

Szeretettel ajánlom a Vigiliának,
barátoknak, olvasóimnak

meredek zuhanás
lefelé. Hagyd el
végre magad.
Igaz, megköszörül
a sebesség, karcsú
leszel, de a fény
benned, s a bőrödön
is fölzsabadul.
Ezentúl úgy köröznék
s piruetteznek
körülötted, mint
csillámló jégtükrön
a balerinák.
Íme, győztél.[...]

Vasadi Péter

* a gyászjelentést Vasadi Péter családja bocsátotta lapunk rendelkezésére, engedélyükkel közöljük [szerk.]

Vasadi Péter (Újpest, 1926. június 1. – Budapest, 2017. november 24.)

Hadapródiskolába járt Nagyváradon és 1944-től Thaidorfban (Bajorország). 1947-49-ben Budapesten egy bőrkereskedésben inaskodott. 1948-ban esti iskolában érettségizett. 1951-ben az Eötvös Loránd Tudományegyetemen magyar-

német (orosz) szakos középiskolai tanári diplomát szerzett. Egyetemi tanulmányai alatt segédmunkából és műszaki rajzolásból tartotta fenn magát. 1952-1967 közt tervezési csoportvezetőként működött a Kohusz Közlekedési Vállalatnál. 1967-től az Új Ember és a Vigilia c. keresztény lapok munkatársa lett, közben 1970-ben elvégezte a Magyar Újságírók Országos Szövetsége (MÚOSZ) újságíróiskolát.

A magunk kenyérén című antológiában (Budapest, 1971) jelentkezett verseivel (*Erdei óda, Hát így mész el, Megtérsz alkonyatkor, Fegyvertelenül, Kiáramlik a szél, Homoakol*).^[2] Később is szerepelt antológiákban, például *Az év esszéi* (Budapest, 2003-2006), *Karácsony fényei: vallomások, elbeszélések, versek* (Budapest, 2011). Egyre több önálló kötettel jelentkezett. Az elvont tárgyiasság versalkotói módszerét alkalmazza, transzcendens ihletésű verseiben és prózájában az irgalom, a szeretet, az emberség kapaszkodóit kutatja.

Németh István Péter költő-irodalomtörténész „Az égi tanonc” című esszéjében (2001) faggatja Vasadi *Fényromok* c. verskötetét és *Innen* című válogatott verseit, mintegy érzékelteti Vasadi hitelességét, amire már Esterházy Péter is rámutatott: „Szegény Vasadi Péter! nem elég neki, hogy mi, olvasói, állandóan fiatalságát emlegetjük, pedig Esterházy rég figyelmeztetett: nem mintha VP örökifjú volna, most a hetvenedik életéhez közelebb olyan könyvvel jelentkezett, mint egy elsőkötetes csodagyerek. Ki más mondhatná ki, s ki másnak hinnénk el olyan evidenciákat, hogy a violának hatalma van, s hogy nem az erőszak erős, hanem a lélekzet.”^[3]

„Az én ars poeticám az akaratlan kiszolgáltatottság; ez nem esztétikai fogalom, bár nem vagyok benne biztos, hogy csak az esztétikai fogalom, amit annak tartunk. Filozófiából, tudományból is átúszik sok minden, utóbbi a legelvontabb költészet; nem az szól bele a költészetbe, hanem benne van.”^[4]

Forrás: https://hu.wikipedia.org/wiki/Vasadi_P%C3%A9ter

BARANYI FERENC

Hol voltak?

Hol voltak akkor ezek, amikor zengett az ég?

Amikor fogtuk az ásó – és nemcsak a zászló – nyelét
s beszórtuk hit kölesével a földrész parlagait,
hogy – miként ért mag a zsákba – lelkekbe peregjen a hit?
Amikor B-t csakis A-ra mondott az írástudó
és elvek szép fedezéke mögül tüzelt ki a szó,
amely sosem lehet rab attól, hogy fegyelmezett –

mikor a lét volt a tét, mondd: hol voltak akkor ezek?

<http://mek.oszk.hu/02200/02296/02296.htm>

EISEMANN GYÖRGY

A zenei örömről

Az a platóni felvetés, hogy a művészetek keltette élvezet, az emberi tudatot érzelmes-szenvedélyes állapotba hozó esztétikai gyönyörűség társadalmi-kulturális tekintetben kerülendő, sőt a józan és felelős ítélőképeséget veszélyeztető mivolta okán egyenesen „károsnak” tartható, a leglátványosabban a zene területén kíséri végig a művészetek történetét. Évszázadokkal a platóni kifogások után, a művelődéstörténet keresztény korszakának hajnalán Szent Ágoston fogalmazott meg ugyancsak közismert dilemmákat az énekszó varázsát illetően, megengedve a dallamok nyomán támadó „leírhatatlan és titkos” együttérzés „helyes” ujjongását, megkülönböztetve annak transzcendens irányú nyitottságát a „helytelen” érzéki révülettől, az isteni szeretettől távolodó, merőben evilági mánortól. A muzsikának a továbbiakban is kulcsszerepe lett a hitéletben, a későbbi vallási küzdelmek velejárójaként is. Úgy tűnik, a zene – mint nem sajátlag nyelvi jelenség – viszonylagos ideológia- vagy politikamentességének a tézise egyáltalán nem érvényesült ezekben az évszázadokban. Az érzéki hatásokkal támogatott vallási-szellemi erőfeszítések tipikus hangszere, a templomok tömegében később megépített orgona pedig, mintha létében és hangzásában összefoglalná, vagy legalábbis kidomborítaná a fentebbi problémát. Az ikonosztárról érkező Florenszkij e tekintetben fölöttébb érdekes összevetést tett az orgonaszó és az olajfestészet között. Eszerint az utóbbi „zsíros” ecsetvonásai és telt színei éppúgy földi, hús-vér benyomást keltenek mint az „olajsűrűségű”, dús hangú orgonazene. Vagyis mindkettő eltérít a hangzó tapasztalás metafizikai távlatától, s az érzékiségben marad. A zeneélvezet így merő kicsapongássá válhat, kaotikus, önnön anyagába merülő szellemi orgiává, rosszra csábító individuális tobzódássá, melynek első pillantásra vonzó kötetlensége, parttalan szabadsága illúzió, veszélyes tévelygés.

Aligha vitás, a reneszánsztól kezdve a művészet „emancipálódása”, szekularizálódása, egyáltalán fokozatos kiemelkedése „szolgálólány” szerepköréből alapvetően változtatta meg a esztétikai formák társadalmi funkcióját és hatásmechanizmusát. S ha az alkotás egyre féltékenyebben őrzi autonómiáját, hogy egyedül az általa kimunkált kifejezőerőből merítsen, s ezáltal ihlettségének önállóságát egyre inkább leválasztja például az „isten sugallat” kegyelmi állapotáról, akkor természetesen a befogadás, maga a művészi – zenei – élvezet is éppoly autonómmá, azaz egyéb szellemi tartalomtól, annak szakralitásától vagy egyéb kulturális beágyazottságától függetlenné válik. Modernizáció, szekularizáció, individualizáció természetesen együtt járnak: az újkori ember története a „végtelen terek” pascali döbbenetében magára hagyott ember sorsa, ahol „eltávolodtak az istenek”, s az elidegenedés anyagi erői, a közvetítés üzleties mechanizmusai nyernek teret az egymásra hagyatkozás közvetlen lelkisége helyett. Így az elidegenedés állapota, ha nem is okvetlenül az esztétikai tevékenység immanens része, de velejárója, kísérőjelensége lett. Ez azt jelenti, hogy radikálisan szétválhat az esztétikai öröm immár „emancipált”, „független” szellemi tartományokban történő tapasztalata attól a katarikus átváltozástól, mely teljes egzisztencialitásban – kulturális-társadalmi praxisában – éri el az embert. Ahogy Adorno jellemezte a modern esztétikai élvezet önféltő, a „szolgáltatásra” koncentrálo óvatosságát: a modernitás zenehallgatója ahhoz az Odüsszeuszhoz hasonlítható, aki nem tömte be viasszal a fülét, hogy társaival ellentétben, élvezni tudja a szirének „veszélyesen” gyönyörűsége, a korábbi alanyi kondíciókat felborító énekét, ellenben a biztonság kedvéért odakötözte magát az árbochoz, nehogy baja essék, nehogy vállalnia kelljen a zenei gyönyör egzisztenciális

velejáróit, akár a halált is, alávetvén magát a katartikus átváltozás mindent felforgató erejének. A modern hangversenytermek látogatói vörösre tapsolják a tenyerüket az „elidegenített főmű” (Adorno), a beethoveni IX. szimfónia pátosza és fenséges zárata után, beleélve magukat a „seid umschlungen Millionen” közösségi élményébe, de tán már a ruhatárban kicsinyesen összevesznek, ki következik soron, vagy a munkahelyen intrikálnak majd egymás ellen, feledve a testvériség magasztos eszméjét.

A zenei öröm deszakralizációjával párhuzamosan zajlik a zenei tevékenység szétagolódásának – elemei (alkotás, előadás, meghallgatás) izolációjának – egyre erősödő folyamata. A zenélés nemcsak egyházi közegeitől és a gyülekezeti hitélettől szakadt el nagy mértékben, de hétköznapi-ágyazódása is lazult: mind a részvétel vallási kötődése, mind közösségi-népi-polgári hétköznapi és rituálékba oldódó jellege meggyengült. Amennyiben a zenei öröm aktivitást feltételez, a muzsika előállításában és felhangzásában részvételt, akkor az előadásnak a cselekvő-performatív jelenlétet feltételező – tehát a népi kultúra közösségi produkcióitól a polgári otthonok kamarazenéléseig húzódó – formáinak fokozatos eltűnédezésével a zenei tevékenység egyre inkább a nézői-hallgatói passzivitásába sodródott. A nagypolgári lakások szalonjaiból éppúgy eltűnédeztek az „amatőr” vonósnégyesek, mint a kávéházakból és kiskocsmákból a cimborák oktettjei, a szüreti multságok és egyéb ünnepélyek rezesbandái, helyi kórusai, hogy mindezt fölváltsa a koncerttermek látogatásának csaknem kizárólagos, legalábbis uralkodó praxisa. A részvétel korábbi formáiból legfeljebb egyes szubkulturákban maradt valami kevés, igaz, nagy lelkesedéssel övezve, a jazz-kluboktól a táncházakig. A kultusz kötöttségeitől „fölszabadult” kultúra nagy átlagban a passzivitás, a hallgató és cselekvésképtelen fogyasztó státuszába sodorta a zenei élet nem-professzionális közre működőit és fenntartóit. A technikai fejlődés ugyancsak e tendenciát erősítette. A rádióközvetítéstől kezdve a lemezek archivumáig a zenei produkció keletkezésétől, helyétől és idejétől is eltávolodhatott a hallgató, az eleven előadás mint „performansz” közvetlensége és így érvényesülő hatása úgyszintén elveszett. Egy ideig még Bartók Béla is bírálta a rádióközvetítések inautenticitását, igaz, később megváltoztatta véleményét, elfogadva a tömegkommunikáció informatív előnyeit. A neoavantgárd zene jórészt éppen a közvetítés csatornáira kérdez, információ és medialitás összefüggésére.

Mindezek után a zenei örömről vonatkozó kérdés a következőképp pontosítható: mit jelent az esztétikai gyönyörűség akkor, amikor a muzsikálás minden eredendő, valamilyen közösségi tevékenységbe ágyazódó, voltaképpen léte meghatározó *együttes* aktivitása elsorvad, azaz a korábbi történeti formákhoz képest féloldalassá válik. Amikor az előadás a pódium elzárt terére összpontosítja a hangzás egyedüli forrását, a közönségből a szó szoros értelmében is „hallgató” – merőben a figyelemre korlátozódó résztvevő – lesz. Ebből természetesen nem következik a közönség naív és zavaró „aktivizálásának” kényszere, a performanszok gyakran kínos vagy nevetséges provokációinak a szükségessége. Elvégre a művek, legalábbis a többségük a barokk korszaka után, eleve a térbeli osztottságot figyelembe véve készültek, vagy megengedték az előadásnak és befogadásának ilyen határolását. (Létrejött a „műélvezet” tipikusan „esztétista” figurája, aki hangszeren játszani egyáltalán nem tud, mélyen megveti az „élet” gyakorlati oldalát, de egzaltált rajongással övezi a művészetet, mint Spinell úr ironikusan fölvezetett alakja Thomas Mann *Tristan* című elbeszélésében.) Valamint arról sincs szó, hogy a jól bevált koncertformát vagy az olyan közlési-rögzítési módokat mint a CD és a világháló, elsietett kritikával pusztán a merő üzletiesség és az alkotással-partitúrával inautentikus együttműködés közegének tekinthetnének. (A program az előadók megválogatása is tudatosságot feltételez.)

Már csak azért sem mondható ez ki, mert a zenei öröm modern feltételeit kutatva mindenekelőtt a koncert és az interpretáció alkalmi jellege – egyszerűsége – sem mellékes, sőt nagyon is kiemelendő körülmény. A „kultikus” korszakokban a kultuszba olvadó hangok a metafizikai áhitat augustinusi összetevői voltak, kevésbé érdekeltek bárkit is az előadás

egyéni árnyalatai. Még Bachot is megrótták olykor munkaadói, hogy túlságosan virtuózan, „bonyolultan” játszik az orgonán, a derék hívek nem mindig tudják követni fugatóinak szövevényét. A lényeg az istentisztelet bár szintén eseményszerű, de a kompozíció és az előadás eszközszerű hangjain mégis túlvezető szakralitása volt. S noha „sztárok” mindig is voltak, produkcióik a romantikát előzően nem valamilyen adott alkotáshoz való kreatív viszonyban, a mű értelmezésének sajátos-újszerű érdekességében számítottak igazán értékesnek, hanem főleg a bravúros rögtönzés, a variatív ötletesség, a konkrét, jelenbéli előadás szempontjából. A csembalisták versenyében például ilyen alapon döntött a publikum. Hogy manapság az interpretáció eltérő finomságaira is fokozottan odafigyelünk, vagyis az adott produkciót egy egész előadói praxissal, vagyis a korábbi teljesítmények sorával vetünk össze, az történetileg kialakult készség. Ehhez szükség van a mű alapos ismeretére is, a memóriában tárolására, mint az élő, előttünk zajló előadás megoldásaival összevetés lehetőségére. De mit is vetünk össze az élő előadással? A művet magát? A partitúrát? A korábbi élményeket? Nyilvánvaló, a „mű” a kottapapíron rögzíthető „tisztá” elvontságában, a maga „önvalóságából” felidézhető alakjában nem létezik. (Csak zárójelben: ha a mű az alkotó fantázia sohasem lezárható, mert mindig újjáteremtődő produktuma, akkor elvileg a rögzítése-véglegesítése sem lehetséges, mint ahogy arról főleg a német romantikusok közöltek tanulságos sorokat, főleg az író-zeneszerző E. T. A. Hoffmann). Amit felidézhetünk magunkban, az a korábbi tapasztalatok (esetleg a kottakép) alapján kialakított saját változat – vagyis szintén egy interpretáció. A koncerttermek hallgatósága tehát – persze ideális, de távolról sem ritka esetben – mégsem pusztán a hallható zenei koncepciók passzív befogadója, aki tájékozatlanul, legfeljebb a primér hatások nyomán alkot véleményt. Hanem tudatos értékelő és együttműködő fél lehet az esztétikai „hatásfunkciók” (ezúttal az alkotás, az előadás és a recepció) kölcsönösségének létesítésében-kimunkálásában. A zenekultúra nem mellőzhető, sőt egyre fontosabbá váló része e hallgatói mentalitás kiművelése, már csak azért is, mert – jó esetben – a koncertező művész sikere (karrierje) függhet e hozzáállás minőségétől, tartalmától. S ennek kiművelésében, mondani se kell, óriási szerepe van a zeneoktatásnak. Amit tehát a műélvezet résztvevő aktivitása elveszített a réven, azt – természetesen más dimenziókban – visszanyerheti a vámon: a kultusz közvetlen eleveensége helyébe a kultúra különböző médiumokkal közvetítő eleveensége lépett, a performáció és a képzelőerő szövetségének újabb történeti alakzata szerint. Így a rádiózás, a CD-hallgatás vagy a világháló-használat sem nélkülözi a tudatos odafordulás, a válogatás, az összehasonlítás mozzanatait, sőt fölerősítheti a sokirányú tájékozódás esélyeit.

Ilyen alapon szerveződhet újjá tehát az előadás egyszerűségének, „auratikus” mivoltának a tapasztalata. Walter Benjamin fogalmai nem csak a képzőművészeti alkotások, de a zeneművek aurájára illetve „reprodukálására” is vonatkozhatnak. A koncerttermek varázsa (akár mint a korábbi élmények színtere), az alkalmilag összejött, bár társakkal érkező, olykor egymás ismerőseit felfedező tagjai a közönségnek távolról sem pusztán egy elidegenedett téridő vektorainak magányos individuumai. Erre a sajátos jelenlétre figyelmeztetnek az olyan avantgárd ötletek mint John Cage „akciói”, a környezet zörejeire és az együttlét konkrétumaira utalással. A szabadtéri hangversenyek – a tágas természeti környezetben elhelyezkedéssel, a megközelítés évről-évre ismétlődő rituáléjával, az oda egyébként nem illő zörejek esetlegességeitől sem nagyon zavartatva vagy éppen azokat „hozzáértve” – különösen alkalmasak a személyes kötődések kiépítésére, ápolására. A martonvásári Beethoven-hangversenyek például, a Brunswick-kastélyt övező parkban, a tó közepén levő szigeten, s az óriási, még a zeneszerzőt is látó vén fák alatt, évről évre zarándokokat vonzanak, s éppen e tulajdonságaival teszük egészen különlegesen ismétелhetetlen – azaz variációszerűen ismétелhető – élménnyé az egyes koncerteket. A szabadtéri hangversenyek a mindennapokba épülő – s ezzel együtt a zeneterem sematizmusát lebontó – környezet kultikus befolyásának a példái lehetnek.

A fentiek tehát az esztétikai (zenei) örömek arra a mellőzhetetlenül aktív, cselekvő részvételt kívánó aspektusára igyekeztek rávilágítani, mely a modern zenehallgatás – a koncertlátogatás, sőt a műsorválogató rádiózás, tévénézés vagy a lemezhallgatás – mentén teremtdött újjá, a változó történeti-technikai feltételek mellett. Ez az öröm tehát alapvetően a képzelőerő tevékenységét feltételezi, a művek és az előadói praxis legalább részleges ismeretét, a vonatkozó személyes emlékek játékba hozását, mely a zenehallgatás – az előadás – konkrét körülményeinek terében és idejében zajlik. E fantáziát nem helyettesítheti a happening- vagy a performanszszzerű színre vitel öncélú és egyszerű alkalmazása, egy mesterséges és agresszív „aktivizálásnak” a nézőt-hallgatót a szabadságában korlátozó próbálkozása. S bár Szent Ágoston valószínűleg nem helyeselné napjaink zenehallgatási szokásainak sem „esztétista”, sem „avantgárdista” állapotát, de tán megbékélne vele, tudomásul véve, hogy a modern művészet, a zenész és „zenekedvelő” létmódja többnyire nem egy transzcendenciához érkezésben, hanem az áthidalhatatlannak érzett távolság tapasztalatában – ílymódon a magára hagyatottságában – születik és bontakozik. Lelkesült pátosza, szorongó fájdalma és szellemes iróniája egyaránt e távolság kifejeződése.

A zenei öröm egyik legfontosabb összetevője tehát a hagyománynak a kortárs törekvések felől történő, mediális közvetítőeszközökkel is elősegített újraértelmezése – a mindenkori modernitás által így hallható újrateremtdése az örökség értékeinek. Ez a „feladata” mind az alkotónak (szerzőnek), mind a hangszeres előadónak, mind a közönségnek. Az utóbbi félszázad hazai zenekultúrájában az egész zenei hangzásvilág, a hangokkal játék, az alkotás és az előadás összefüggésrendje, a zenei történetek kreatív és „avantgárd” újragondolása terén roppant ösztönző szerepet töltek be az Új Zenei Stúdió hetvenes-nyolcvanas években feltűnő koncertjei. E társulat egyik egykori tagjáról mondható el, hogy az európai zenei hagyománynak a zongoraművészettől a nagyzenekari gyakorlatig, Mozart, Beethoven, Liszt, Chopin, Debussy, Rahmaninov, Bartók, Kurtág és még sok más szerző alkotásaitól, Cage csend-zenéjének hazai bemutatásától vagy a Jeney-, Sály- és Vidovszky-zongoradaraboktól kezdve a sokat játszott szimfonikus alkotások vezényleségig, a Schoenberg-opera befejezéséig, a Richard Strauss-operák színre viteléig, számos átiratig, televíziós műsorok vezetéséig, folyóiratok szakrovatának szerkesztéséig, zenekritikák és tanulmányok közléséig valósította meg a zenei aktivitás lenyűgözően sokféle módozatait. Könnyű kitalálni, Kocsis Zoltánról van szó természetesen. A zenei örömről szólva hadd folytatódjon és záruljon ez a cikk egy rövid, rá való emlékezéssel. Senkitől sem kaptunk többet e téren az ezredfordulón nála, ezért is megkerülhetetlen kitérni tevékenységének arra a sajátosságára, mely modern körülmények között teremti újjá az ágostoni maximát: az „örökkévalóság” ígézetében törekedni a történetileg – tehát nem időtlen, nem időn kívül elképzelt – kiteljesedésre. Kocsis mester nyilatkozta: nem a „véglegességre”, hanem az örökérvényűségekre kell törekedni. A „leírhatatlan és titkos” együttérzés, a zenei teljesítmény művészileg eredeti, ha úgy tetszik utánozhatatlan alkotói-előadói kreativitása – a rendelkezésre álló keretből kilépő, transzcendáló képessége – így köthető össze a megszólítás aktusával, a párbeszédbe lépés képességével, az interszubbjektivitással, a művészeti találkozások esztétikai erejével. Ezúttal hadd essék pár szó arról, az ezredforduló legjelentősebb zenésze hogyan, milyen megfontolások mentén teremtdette újjá a közönségét a legmagasabb elvárásokkal megtisztelő igényességet, a közös zenei öröm szolgálatát, mint a felületes „szolgáltatástól”, a „helytelen” érzéki kommercialitástól tartózkodó, sőt azzal – akár ágostoni módon – nagy nyomatékkal szembenálló magatartást. Csak néhány vonás kiemelésére van mód, összpontosítva ezúttal Kocsis Zoltán munkásságának kevésbé idézett-emlegetett területére: zenei írói, kritikai tevékenységére, annak is csak két mozzanatára, a *Holmiban* közölt recenziói alapján. Két zongoraművész CD-jéről írt sorokra hivatkozunk elsősorban.

„Ingolf Wunder pillanatnyilag vesztesre áll az örökkévalóság eléréseért folytatott küzdelemben. Frissen elkészült CD-je, amely egyben a művész debütálása a Deutsche

Grammophon patinás kiadvállalatánál, biztosan beváltja majd a hozzá fűzött reményeket, csinos profitot termel, jó ugródeszka lehet további CD-k elkészítése – és további profit termelése – felé. Ha minden elfogultság nélkül hallgatjuk meg, be kell ismernünk, hogy – finoman fogalmazva – nem világszenzáció, nem konzervál maradandó értéket, s promóciós célokra is nagy-nagy jóindulattal felel csak meg. Azt is mondhatnók, sok ilyen és ehhez hasonló kiadvány létezik, ahol az alapkövetelmény – már-már nyíltan kimondva – a tehetségnek az átlagosnak nevezett középszerbe való észrevétlen belesimulása, a ’szürkék hegedőse’ szerepkörének néha nagyon is tudatos vállalása, a szélsőségeket messze elkerülő, a képzeletbeli éleket gondosan legömbölyítő hozzáállása. Legyen felül egy szinten, de ne keltsen zavart – e jelszó alatt folytatódik a tömegtermelés, az arany középút ideáljával köszönő viszonyban sem lévő produkciók szaporítása. A komolyzenei CD-ipar világméretű bedőlését korántsem az internetes letölthetőség, illetve a silány minőségű hanghordozók okozzák. Ennek sokkal inkább oka az elképesztő mennyiségű kiérleletlen, átgondolatlan, izzadságszagú, kényszer szülte felvétel, ami már szinte fogyasztóvédelmi kategóriának tekinthető. Sokan írtak már arról, mint e sorok szerzője is, hogy a világméretűvé duzzadt, profitorientált sztárteremtő gépezet milyen mértékben felelős a közép-szer elburjánzásáért. De hogy maguk a művészek mennyiben okolhatók a tradíciók eltorzulásáért, a szerzői szándékok negligálásáért, a ’művészi szabadság’ hamis piedesztálra emeléséért – nos, erről kevés szó esik.”

Látnivaló, az egyébként sikeres Ingolf Wunder nagyon rosszul jár ebben a recenzióban (Holmi, 2012. július), mely a továbbiakban, a produkció roppant szakszerű tárgyalása mellett, vitriolos gúnnyal marasztalja el azt a teljesítményt, mely megítélése szerint a közép-szer, a tömegtermelés, a sztárcsináló üzletiesség, a nemes tradíciók eltorzulásának egyik példája. E kritika elkötelezett, igényes elveiben megingathatatlan, s manapság sajnos szokatlan elvárásokkal különbözteti meg a zenei kommunikáció olykor tán kevésbé díjazott, de katartikus esélyű érvényesülését és az adott egzisztenciális állapoton túllendítő – transzcendáló – nyitottságát a „helytelen” és felületes érzéki csapongástól, a rögzült készségekkel ismétlő, a beidegződésekhez túlzottan alkalmazkodó, a klisékre támaszkodó, az olcsóbb megoldásokra támaszkodó előadástól. Szemére veti a zongoristának az „örömforrás” hiányát, a kockázatkerülő óvatosságot, „mely épp csúcspontjára érve visszakozik a célba érés mámorától”. A korszerű és színvonalas teljesítmény ugyanis a recenzens szemében az előadói praxis ismerete és az arra építkező bátor egyéni innováció mellett nem nélkülözheti a filológiai tájékozottságot sem, azaz a kottakép hitelességének a megállapítását, a lejegyzéséből fölhangzó anyagra vonatkozó tudatos döntéseket. A „szerzői szándék” erre alapító figyelembe vétele ekkor nem egy ellenőrizhetetlen alkotói elképzelés kivitelezését jelenti, hanem a létrejött-archivált művel folytatott intenzív párbeszédet. A rögzített formák „üzenetének” olyan meghallását, mely ugyanakkor kreatív olvasás is, tehát nem egy előzetesen adott, végleges és abszolút intenció tolmácsolása, hanem a zongorista bizonyos módon társalkotói – de távolról sem önkényes „konceptiót” kimunkáló – közreműködése. Kocsis Zoltán recenziója (számos egyéb tanulmányértékű írásával együtt) az iskolapéldája lehet annak a hermeneutikai művészetfilozófiának – kritikusi gyakorlatra kiterjesztett művelésének –, mely a maga területén, a zenei interpretáció művésztanári figyelmétől övezve képezi újjá az előadásnak performatív – s ezáltal sajátosan örömszerző – karakterét, az esztétikai tapasztalatnak a poézis-esztézi-katarzis hármasságában leírható, megismerő élvezetét.

A másik írásában (Holmi, 2014. november) méltatott CD Fischer Annie játékát rögzíti. A kritika itt éppen azzal a koncepcióval és interpretációs helyzettel néz szembe, mely lényegében elutasítja a hangrögzítés fontos szerepét a performatív gyönyörűség ellenében, s szinte kizárólag az élő koncertezésben látja a pillanat szülte, ismételhetetlen zenei csoda létesülésének esélyét. Fischer Annie-ről köztudott (más emlékezések is kiemelik), hogy

ódzkodott művészetének bármilyen „tartósításától”, fölvételétől. Kocsis Zoltán recenziója találó szavakkal ecseteli, hogy „aki csak egyszer is hallotta Fischer Annie zongorajátékát, akár kevésbé ihletett pillanataiban is, bizonyára nem felejtí el. Mindenki őrizhet erről a játékról olyan emléket, ami csakis és egyedül az övé és gyakorlatilag megoszthatatlan. Az ő számukra a mégoly tökéletes hangfelvétel is csak emlékeztető, sohasem fogja betölteni az egyszeri, megismételhetetlen élmény szerepét. Még akkor is így lenne ez, ha Fischer Annie művészetének kvintesszenciáját a hangrögzítés képes lenne maradéktalanul visszaadni. De ez a művészet ab ovo antagonisztikus ellentétben áll a megörökítés bármiféle szándékával. Fizikai léte illékony, maradandó nyomot olyan szférában hagy, ami a természeti törvények birodalmának határain kívül esik.” Roppant lényeglátó, a befogadói aktivitás különös esetére kitérő-rávilágító mondatok ezek. A lejegyzést ugyanis nem önmaga hangzásvilágára vonatkoztatja, hanem az élő koncertek tapasztalatára, egyedi emlékezetére. Sőt, a technikai archiválást a memóriában raktározott tapasztalatokkal ellentétesnek mondja, vagyis a visszagondolás (a képzelőerő teljesítménye) ezúttal éppen a felhangzó anyaggal szembesülve valósulhatna meg. A művésznő játéka – annak csak rá jellemző varázsa – az őt hallgató, jelenlévő közönség nélkül, a felhangzás aurájától elszakítva, egy inadekvát közeg megnyilvánulásának tűnhet. „Fischer Annie legalább annyira idegenkedik a mikrofontól, mint ahogy a mikrofon is tőle. Valódi közönség – ha úgy tetszik, igazi tét – híján a felvételi körülmények nem kínálnak felvillanyozó inspirációt, annál több a zavaró körülmény (ingerszegény környezet, süket csend, váratlan zajok, műszaki hibák stb.), ami jócskán le tudja lohasztani a kivételes előadás optimumának létrehozására irányuló szándékot. A mikrofonnal való harcra – amit némi malíciával együttműködésnek is nevezhetnénk – nagyon is 'szakosodni' kell, az erre szolgáló eredményes módszerek sok esetben állnak szemben a spontaneitással; mondjuk ki kereken: magával a zenei szubsztanciával.” Amennyiben a spontaneitás zenei szubsztanciaként értődik, akkor a rögzítés – és egyáltalán minden technikai közvetítés – eleve alkalmatlan lenne az igazi esztétikai élvezet keltésére. S hogy ez mégsem így van okvetlenül, arra éppen az a Fischer Annie-felvétel is figyelmeztet Kocsis Zoltán észrevételei nyomán, mely éppen hogy határozottan ütközteti a spontaneitás és a technicitás feltételeit. Ebből az is következik, hogy voltaképpen bármely CD hallgatása a befogadónak egészen sajátos hozzáállását, a műnek (előadásának) többé-kevésbé az emlékezetben-képzelőerőben őrzött formájának megelevenítését kívánja meg. Legalábbis akkor, ha a sokszorosítás eljárásának, a „technikai reprodukció” korának termékét kezelve sem kívánjuk nélkülözni az „auratikus” tapasztalatot. A spontaneitás némely konkrétumáról a szerzőnek más lemezekről írt kritikáiban is olvashatunk.

A hasonló – immár zenetörténeti távlatra terjeszkedő – befogadói kreativitáshoz a vonatkozó megállapítások közül csak egyet emelünk ki, a formai tradícióhoz ragaszkodó Dohnányi Ernő és az újító Bartók Béla törekvéseinek összevetését. A Bartók-életmű elkötelezett hívétől és világszerte lenyűgöző hatást kiváltó interpretátorától talán meglepőnek hangzik Dohnányi munkásságának szokatlan, bizonyos aspektusban éppen Bartókkal szemben előnyös jellemzése, dicsérete (*Dohnányi Dohnányit játszik*, Holmi, 2004. október): „Ha csupán a progresszivitás szempontjai alapján értékelnénk a Dohnányi-életművet, bizonyára nem foglalna el meghatározó helyet még hazánk zenetörténetében sem. Szerencsére az idő múlásának tapasztalása előbb-utóbb kigyógyít mindenkit az efféle előítéletekből: tudomásul kell venni, hogy maradandóság, érték és konformizmus nem feltétlenül egymást kizáró tényezők. A századelőn összevetve Bartók és Dohnányi zeneszerzői invencióját és képességeit, talán nem is olyan meglepő, hogy Bartók nem csupán ügyetlenebb, de lényegesen kevésbé invenciózus alkotó. Megkockáztathatjuk, hogy ugyanebben a stílusban a helyzet így is maradt volna.” A progresszió feltétlen és kizárólagos magasztalásának előítéletességét állítani, valamint a maradandóság, érték és konformizmus

lehetséges összefüggéseit elismerni különösen attól a muzsikustól meggyőző, akinél senki sem tett többet az eredetiség, az akár meghökkentő innováció, a modernség elfogadtatásáért.

Végezetül álljon itt néhány mondat Kocsis Zoltánnak egy beszélgetéséből, melyet a tőlünk úgyszintén 2016-ban eltávozó Szegedy-Maszák Mihállyal folytatott, véleményt alkotván lejegyzés és előadás viszonyáról is (*Művész és műkedvelő párbeszéde* = Szegedy-Maszák Mihály: *A mű átváltozásai*, Kalligram, Bp. – Pozsony, 2013, 358-380). Liszt egyik idézett megjegyzéséhez hozzáfűzte, nem kell betű szerint érteni semmit, ki kell használni az improvizatív lehetőségeket. „Hogyan lehet egy bartóki agogikát leírni egészen pontosan? Vagy hogy lehet visszaadni, ahogy például Gershwin játssza a saját műveit zongorán? Hogy lehet azt visszaadni, a kottairás jelenlegi szintjén? Sehogy!” Pedig „vérbeli zenefilológusként” nyilatkozott, aki egyébként a notáció minden egyes mozzanatának mellőzhetetlen jelentőséget tulajdonít egyébként. Művészetében így függ össze a partitúra tisztelete a „spontaneitással”, vagyis a rögtönző tehetség érvényesülése az archiválással hagyományozódó, magasrendű szakszerűséggel, a saját hangképzésnek a zenetörténet legmélyebb áramából történő megszólalásával. Ilyen relációk nyújtják azt a hallgatóra átáramló zenei örömet, mely az ő ragyogó játékában megalkotja és színre viszi azt, ami az európai művészet esztétikai gyönyörűség tekintetében művészetfilozófiaiilag is képvisel – a mindezt manapság egyre többször tagadó, voltaképpen alig ismerő felfogásokkal ellentétben.

(megj.: a győri *Műhely* különszámában 2017.)

BÍRÓ JÓZSEF

ÉLETFA

hétfőn
JIMI HENDRIX
kedden
GEORGE HARRISON
szerdán
FRANK ZAPPA
csütörtökön
DAVID BOWIE
pénteken
CHUCK BERRY
szombaton
RAY CHARLES
vasárnap
ÉDITH PIAF
énekel

csak
is
:
ki
zá
ró
lag
:
ne
kem
:
é
ne
kel
nek

PETHES MÁRIA

naplórészletek

a nyugalom vidékét kívántad
magadnak most megkaptad bár
minden kívánságod így teljesülne
a város áthatolhatatlan
fala állandóan növekszik
rajta tábla a neveddel és azokéval
akiknek semmi keresnivalója
nincs a kapun belül

szökökút prüszköl az álmatag téren
tekintetedből kiszűrődik a valóság
felemészt a vakítóan fehér felhőlepedőbe
göngyölt kifertőtlenített reményt
rebeca vagy egy új macondo
díszletében föld helyett kihalt
utcák fájdalmát falod

csendvidéket kívántál magadnak
most megkaptad az észak-nyugati
szélcsatorna lúgos esővel mossa
ki a táj szeméből a város álmait

kétségek fagyos szárnyán viharok
tobzódnak felhőhad vonul a remény-
telenség egén és kavargó köd hozza
a halál émelítően édeskés illatát

lelked rózsabokor titkokkal telített
harmatban fürdesz és a Tó felől érkező
szél vízszagú ujjával simogat
esténként szemhéjad alá vackolják
magukat a holtfáradt madarak

az idő fehér fodros folyója árad
lezárt nyaralókban rekedt nyarak
zaját sodorja rothadó izsapszag
szállong és rövid ideig tartó extázis
a lidércek dervistáncából

csettintésed csendet szikrázik ujjadon
nem történik semmi de érzed a szerelem
él az egyszer nyíló virág illatát árasztja
valahonnan de a vággyal nem lehet beszélni
mindig a távollévő testet csábítgatja

magadra öltöd a topis csendgúnyát
vidékre elmegy kabát alá egyik megvető
tekintetből a másikba tekintetbe zuhansz
és a hajóhangárba vontatott vitorlásoknak
prédikálsz zsákutcákban bolyongsz folyton
keresel valakit aki felidézi az elveszett
boldogság hangját és akivel kitalálhatsz
egy új álmod magatoknak ezt játssza
oda-vissza a szél által tisztára seprő
üres ég multimoziája

SZENT MILÓS

Forrás: <https://hu.wikipedia.org/wiki/Mikul%C3%A1s>

A piros palástban, püspöksüvegben és pásztorbottal ajándékokat osztó **Mikulás** eredetileg a [katolikus](#) vallású vidékeken [Szent Miklósnak](#), a [Lycia római provinciában](#) fekvő [Myra püspökének](#) népies alakja. Szent Miklós a gyermekek és diákok védőszentje, ezért a későbbi korokban a népi vallásosság hatására kialakult ajándékosztó püspöksüveges Mikulás előképének és mintájának tartják. [1087](#)-ben Myrából a Dél-Olaszországi [Bari](#) városába vitték Szent Miklós ereklyéit, miután a város egyike lett Európa legjelentősebb keresztény központjainak.^[2] A Szent Miklós napi magyar népi hagyományok német hatást tükröznek. A katolikus szent kultuszát [Németországba](#) a [10. században](#) vitték el a kereskedők. A [középkorban](#) szerepjátékokkal emlékeztek meg Szent Miklós tetteiről. Kezdetben a különféle játékokban a kolostori iskolák legifjabb diákja alakította Miklóst. Később ezt a szerepet a felnőttek vették át. Ebből alakult ki aztán a szokás és került Magyarországra, hogy az ünnepnap előestéjén, egy később magyar nyelvterületen „Mikulás”-nak elnevezett piros köpenybe öltözött apó, házról házra járt és vizsgáztatta, dicsérte, ajándékokkal halmozta el a gyerekeket, vagy éppenséggel megfenyítette, megbüntette őket. A modern magyar néphagyomány szerint december 5. éjjelén – [december 6.](#) hajnalán a Mikulás meglátogatja a gyermekeket, s ha az elmúlt évben jól viselkedtek, kisebb ajándékot ad nekik. Ez a népszokás, azaz az ablakba kitett csizmákba ajándékot helyező titokzatos Mikulásjárás körülbelül egy évszázadra tekint vissza.^[3] Magyar nyelvterületen Mikulás alakjára használatos az újabb keletű, a szélesebb körben csak az 1950-es évek óta elterjedt, [Télapó](#) elnevezés is, ami feltételezhetően teljesen téves összemosása a különböző kultúrkörök hagyományainak.^[4] A képzeletbeli ajándékosztó alakjának elnevezésére régóta használt „Mikulás” elnevezés [1856](#)-tól eredeztethető és egy olyan „lény”, illetve népi mesealak elnevezése, aki december 6-án, Szent Miklós napján megajándékozza a gyerekeket.

A Mikulás szó cseh eredetű, maga az ajándékozás szokása pedig osztrák hatásra terjedt el a magyar családoknál.^[5] A Mikuláshoz köthető magyar néphagyomány azonban a [globalizáció](#) hatására megváltozott: addig amíg a két világháború között a Mikulás alakja a [mennyben](#) élt, a gyerekeket az égből figyelte, segítői pedig [manók](#), [angyalok](#) vagy [krampuszok](#) voltak, addig a mai [fogyasztói társadalmakban](#) egyre inkább elterjed az a nézet, hogy Mikulás, illetve országonként más-más alak, aki a mi jószágos Mikulásunk megfelelője, a [Lappföldön](#) él, szánját [rénszarvasok](#) húzzák, a segítők pedig általában elmaradnak mellőle.

A kereszténység, amint a nyugati világ uralkodó vallása lett, átvett pogány ünnepeket és szokásokat. Ezek közé tartozott az északi népek (főleg a [vikingek](#)) azon szokása, hogy a [téli napforduló](#) idején megajándékozták egymást. [Odin](#), Woden szász istenhez hasonlóan ajándékokkal megrakott szekeren száguldott át az éjszakai égbolton. A kereszténység Szent Miklós (a gyermekek [védőszentje](#)) napjához kapcsolta aztán ezt az ünnepet. Innen származik a Mikulás név.^[6]

A Miklós-nap Magyarországon

A hagyományos ünneplés a városokban és a [falvakban](#) az álarcos, jelmezes játék („alakoskodás”) volt [Miklós](#)-napon, [december 6](#)-án. A miklósoláskor 1900 előtt a fiatalok házról-házra jártak Miklós napján ijeszteni, amikor hosszú láncukat csörgették és meg is verték vele a járókelőket, ilyenkor az emberek a házakból sem mentek ki szívesen. A népszokásból kiszorult a karácsonyra való lelki készülődés, s a gonosz-űző jelleg lett hangsúlyosabb. Nem ismert, hogy a Mikulás ünnepen történő ajándékosztó népszokás mikor került pontosan Magyarországra, a [18. század](#) végén megjelent tiltás árulkodik először jelenlétéről. A tiltás oka a gyermekek ijesztgetése volt, mivel nem a ma ismert, jókedvű, pirospozsgás Mikulás járt házról házra, hanem egy félelmetes, koromfekete arcú, láncot csörgető rém „Láncos Miklós”, aki egyszerre jutalmazott és büntetett.^[9]

Többféle eredetmagyarázat alakult ki, a legelterjedtebb álláspont szerint a rémisztő alak [Odin](#) germán főisten továbbélése, akinek kettőssége, a jó és a rossz mutatkozik meg a [december 6](#)-i szokásban: jószágos alakja ajándékot oszt, míg büntető alakja ijesztgetett. A falvakban egészen a [20. század](#) utolsó harmadáig élt a lánccsörgető alakoskodás, akit végül kiszorított a jószágos Mikulás.

A Mikulás. „A napot homály előzi meg; karácsony ünnepének verőfényes örömét meg a fehér szakállu Mikulás és ördöngős szolgája, kik csak büntetni tudnak s nem jutalmazni, aszalt szilvából csinált rettenetes kéménysprókkal s vörös nyelvű krampuszokkal ijesztenek rá az apró cselédekre. A piacon a nagyfejű káposzták s köpczös répák, a fonnyadt szőlő s piros arczu almák, a koppasztott kappany s a tojásgarmada mellé, csodálatos portékák csatlakoztak egyszerre. Mint ha csak éjnek idején valami boszorkányság által bújtak volna ki a földből az apró sátrak, melyek alatt viaszból gyúrt, gyermek arczu s gyapot szakállu püspökök, gyönyörű, aranyos misemondóban s hófehér süvegben valóságos papirosból, vannak szépen glédában fölállítva. Háromrétben fölunkorított farku, szikrázó szemű, szarvas Luciferek zörgetik pipadrótból kötött szörny bilincseiket, melyekkel sorra fűzik a szófogatatlan gyermeket s hetesével nyolczasával kanyarítják a borzasztó puttonyba, hol aztán hasztalan rimázkodnak, mert onnan nincs szabadulás. Úgy kell nekik, viselték volna jobban magukat” – [Vasárnapi Ujság](#): Képek a hazai népeletről, Pest, december 3-án 1865.^[10]

Az ajándékosztogató, mosolygós, piros ruhás Mikulás a [városokban](#) jelent meg először a [19. század](#) végén, valószínűleg függetlenül a Miklós-napi szokástól.

A kipucolt cipőkbe és csizmákba ajándékot rakó, éjjel közlekedő Mikulást egyre inkább összekötötték [Szent Miklós](#) személyével: amíg a 19. század végén megjelent [szótárak](#) a [szent püspöki](#) munkáját emelték ki, addig 20. század első felében már jótékonyága került a középpontba, a mai [lexikonok](#) pedig szinte csak az utóbbiról emlékeznek meg.

A modern Mikulás:

[Szent Miklós](#) fenti legendái és a szent [december 6-i](#) egyházi ünnepe kapcsán terjedt el a [19. században](#) a [városokban](#), hogy a Mikulás az ablakokba helyezett kitisztított cipőkbe [szaloncukrot](#) vagy kisebb édességekből és déligyümölcsökből álló [piros](#) csomagot tesz december 6-án. Személyesen is lehet találkozni a Mikulással. Ekkor a díszes piros ruhás, nagy fehér szakállú [püspököt](#) fekete [krampuszok](#) (valójában [ördögök](#)) kísérik, és a rossz gyerekeket ijesztgetik, [virgáccsal](#) fenyegetik vagy finoman meg is vesszőzik.

A német területeken Mikulás megfelelője a Nikolaus. Nem összetévesztendő a karácsonykor a Jézuska (Christkind) helyett ajándékot hozó Weihnachtsmannal. A protestáns (evangélikus) gyerekek nem december 6-án várják Nikolaust, hanem saját „Pelztemärtel” néven ismert ajándékozójukat Szent Márton napján, azaz november 11-én.

Angolszász területeken (főleg az [Amerikai Egyesült Államokban](#)) *Santa Claus* néven [karácsonyi](#) ajándékhozó alakká vált Mikulás, és története szerint az [Északi-sarkon](#) lakik. A gyerekek karácsony előtt levelet küldenek neki kívánságaikkal. A globalizált (Mikulás/Télapó/Karácsony apó) *Santa Claus* a kilenc repülő [rénszarvas](#) által vontatott [szánjával](#) december 25-én egy éjszaka alatt körbejárja a Földet, és a kandallóra tett zoknikba, harisnyákba apró ajándékokat helyezve lepi meg a gyerekeket, akik tejjel és süteménnyel várják.

[Skandináviában](#) a [sarkkörön](#) túli vidékekhez, hagyományosan [Lappföldre](#) kötik alakját. A [finn](#) Mikulást [Joulupukkinak](#) hívják.

A [20. században](#) a [Szovjetunióban](#) Gyed Moroz, azaz Fagy Apó szorította háttérbe [Szent Miklóst](#), [Moszkva](#) és [Oroszország](#) védőszentjét. Gyed Moroz [újév](#) napján hozott ajándékokat.

Forrás: https://hu.wikipedia.org/wiki/Szent_Mikl%C3%B3s

Szent Miklós legendájának egyik változata szerint, amikor a megajándékozott legkisebb lány éppen akkor tette a harisnyáját a kéménybe száradni, amikor Miklós püspök abba beleejtette és az ajándéka pont a harisnyájába esett. A névtelen jótévőről elterjedt a szóbeszéd, hogy a mindig hóborította [Taurus hegységből](#), maga a "Télapó" volt az ajándékhozó. Azonban mégis kitudódott a titok, hogy a jótévő nem más, mint maga Miklós a város keresztény püspöke. A legkisebb lánynak bedobott aranyak között ugyanis volt egy olyan érme, amit egy helybéli aranykereskedő előzőleg Miklós püspöknek adományozott.^[3]

A magyar [Mikulás](#) elnevezés a [Miklós](#) név [cseh](#) fordításából eredeztethető. A [december 6-i](#) ajándékozás szokása csak a [19. század](#) közepén érkezett [Magyarországra](#). Bár számos helyen olvasható az az állítás, hogy korunk – így a Magyarországon is ismert – klasszikus Mikulásának külsejét (kövércs, piros ruhás, jókedvű idős apóka) a [Coca-Cola](#) nevű üdítőitalokat gyártó cég találta

ki [1931](#)-ben, **ez korántsem igaz**, bár tény, hogy az említett cégnek is lehetett szerepe abban, hogy Mikulás alakját az említett figurával azonosítjuk manapság. **Régi gyermekkönyvek oldalain** (az [1920-as évekből](#)) **ugyanis már ennél korábban is találhatunk nagyon hasonló rajzokat, grafikákat a Mikulásról.**

Mikulásra

Sourire & T

Szent Miklós a hul-ló hóban put-to - nyával kör-be - jár. Be-ko -
 pogtat minden ház-ba, minden szegényt megta - lál.
Refrén: Mosoly ül az ö-reg ar-cán mer-re ő megy hull a hó: rö -
 pí - ti szél, szán-kó. Nálunk hagy-ja a szí - vét, re-ánk
 szór-ja ö - rö - mét, nekünk ad - ja jó - ked - vét!

1. Szent Miklós a hulló hóban puttonyával körbejár. Bekopogtat minden házba, minden szegényt megtalál.	3. Ajándéka nem az arany, nem is hamis földi kincs. Szeretetet, víg örömet: olyant hoz, mi nekünk nincs.
2. Ajándékát hátán hordja, szíve csupa szeretet. Sose nézi: jó vagy rossz vagy? szeret minden gyereket.	4. Ezen a szép téli estén kövessük a példáját: vidám, boldog nevetéssel ünnepeljük Mikulást!

Refrén: Mosoly ül az öreg arcán
 merre ő megy hull a hó:
 röpíti szél, szánkó.
 Nálunk hagyja a szívét,
 reánk szórja örömet,
 nekünk adja jókedvét!

S. Sourire dala nyomán:
 Szöveg: Cselényi István Gábor.

Mikulásra, Forrás: Parochia, <http://www.parochia.hu/>

MOLNÁR KRISZTINA RITA: A csipkefosztott asszony balladája

Arany János modorában – születésének 200. évfordulóján

„Jaj, az uram, nem bírom már,
Istenem, de megkínoztál,
Mikor mellé adtál engem...
Elsorvad így testem, lelkem...”

Sóhajtozik, görnyedezik,
Válni nem mer, ijedezik,
Pedig fáradt, pedig szenved.
Élte szűkös, mint a ketrec.

Csipkekönnyű reménységben,
Mikor igent mondott – régen! –
– Ki gondolta, ki sejtette? –,
Hogy aznap lesz szörnyű veszte.

Ki sejtette, ki gondolta,
Hogy a párját elátkozza...
Nem is, nem is őt! A démont.
Ki középük ködszürkét font.

Ködszürke és édes mákonyt.
Ki a fényre, észre ráront,
S csodálatos lebegésben
Álmon repül, pedig ébren.

Kire ráül, nem lát többé
Tisztán semmit, csak örökké
Ezt a könnyű, szürke paplant
Vágyja, mint az ördög katlant.

Nem szomjas és nem is éhes,
Ha nincs mákony, szörnyű mérges,
Csapkod, üvölt, mint a vihar,
Szavával, amit ér, csikar.

És a démon csak úgy repdes.
Épp erre várt. És a kedves,
Csipkefosztott asszonykának
Fülébe súg: „Nosza, bátran...!”

Szaladj, hozd gyorsan el neki!
Így tesz, ki urát szereti!”
És az asszony sírva szalad,
Orvos, recept mindjárt akad,

Megszerzi a szörnyű mérget,
S háromnapnyi békességet.
Így folyik ez évről évre.
Egyre rosszabb. Sosincs béke.

„Jaj, az uram, nem bírom már,
Istenem, de megkínoztál,
Mikor mellé adtál engem...
Nem élet ez... El kell vesznem...”

...vagyis...nem, nem. Nem nekem, nem.
Vesszen el ő. Mit kell tennem...?
Semmit. Semmit. Csak elhúzok...
Ahogy a szél. Többé túsok

Nem leszünk itt. Se a gyerek,
Se én így már nem élhetek,
Kénkö, pokol... elég, elég!
Csak egy bőrdöngő... a fogkefék...”

És hát elment. A gyerekkel.
Nem vett búcsút. Mert ezt így kell.
Egy szó nélkül, csak előre.
Sóbálvány nem, öbelőle

Nem lett. Hátra, vissza nem néz.
De mintha... csak húzná egy kéz,
Válla olyan nehéz, görbe.
Nem szívesen les tükörbe.

Hogy a férjével? Hogy mi lett?
Azt beszélnek az emberek,
Mert a hírek így-úgy járnak,
Csip-csip, a verebek szállnak,

Csiripelnek, ha kell, ha nem.
Hogy az ura félrészegen
Megcsúszott a jeges járdán,
Hideg is volt... meg egy párkány,

Annak esett, feje sérült,
Reggelre egész elkéült...
Nem is mondom tovább, drága,
Ilyesmiért börtön járna...

Forrás:

MOLNÁR KRISZTINA RITA: *Levél egy fjord partjáról* c. új verseskötetéből, Scolar Kiadó, 2017

PAYER IMRE

Az ámbráscet

Az ámbráscet lassan lebegteti
farokuszonyát az óceánban.
Én addig villamosozom.
Pereg az idő. Pereg a menetrend.
Amíg erre gondolk, az ámbráscet
a hatodik tintahalat falta fel.
Az ámbráscet nem tud
Mellville-ről és Moby Dickről.
Rájuk gondolk a villamoson.
Az ablaküvegen visszaverődve se
látom az ámbráscetet.
Ő lát engem valahogyan -

HOMLOKTÉR

VASADI PÉTER

(1926. június 1. – 2017. november 24.)

Ünnepi egyedüllet

Most ismerem meg, egyedül,
ahogy elszállingóznak,
s mind inkább rövidülnek,
már alig egy ujjnyiak,
mozgó vonalak csak, aprók,
most, az áramló csöndben
fedezem föl, ki kicsoda;
könyörtelen nagyító ez a
távollét; elveszni látszunk
a homokdűnés időben, mégis
itt vannak körülöttem az
enyéim, a jókedvű tumultus,
a mindvégig feledhetetlenek;
néven nevezem valamennyit,
s látom, mily esendőök,
azaz, méltók a szeretetre,
mely, mint a ragály, már rég
terjed bennem, nem mértéktelenül,
csak nem tudom – fölfelé –
mennyi s hol húzódik a mérték;
hej, lent, lefelé, a magam
mocsarában hamar ráakadok

Ha nem akkor, mikor?

Lehetne soha. Vagy 5000-ben.
Egyáltalán – minek?
Nélküle rosszabb? Vele jobb?
E tényleg vérszegény kísérlet
újra s újra kudarcba fúl.
Abban is, ki komolyan veszi.
Hacsak nem éppen ettől él.
S minden edényt, hogy ép
maradjon, megroppant, összetör.
Mi ellenáll, épségben megrohad.
És ráadásul az örök
haldokló temet.
A baldachin-világ beroggyant.
Megnyúlt szakajtó-ágban alszunk.

Ha van ég

Török Endrének

Nem tudom, kiáltozásomat
ki hallja meg az angyali
rendben. Kiáltozom, mert
fáj. Sajog. Széttépne is,
ha épp nem máshol bűnözne
egy gyermek ellen, derékig
érő gyógyvízben kéjelegne,
vagy venné rá a részeget,
csavarhúzójával azt szúrja
le, akit szeret;
elfoglalt menedzser a gonosz.
Megsokszorozva él. Az éjt
s napot munkában tölti.
Száz keze van, s egy sem
dologtalan. Mily rettenetes
szorgalom. Védek s védekezem,
kiengedem a hangomat. Talán
bele a semmibe? Tele volna
az ég közömbös hatalmasokkal,
kik csak „iszonyúak”? Ha van
ég, s vannak angyalok – kit
érdekel, hogy korszerűtlenek –,
akkor a mindenüttben. Ott is,
ahol ülök. Magam talán soha.
Az önhibán kívül megváltatlanokkal.
Kik nem kapták, hogy szülessenek.
Én igen.
Lehet, kiáltásaimra nem, csak
a lélegzetemre figyelnek.
S mi még ennél is csendesebb,
a létezésem-verte ür-neszekre.
De minthogy hús vagyok, világ,
ideg s idő, ez annyi mintha
semmit sem törödnének velem.
Iszonyúak, mert szellemek.
Szelíd, akinek Teste s Vére van.
Így én mindig öröm előtt.
Mert mindig túl a szenvedésen.

VASADI PÉTER: *Intarzia*, Budapest,, 2007, Kortárs Könyvkiadó

BALOGH ÖRSE: *Söprögető*, pasztell, 25x18 cm

TÓTH MAYA

Névvarázs

Miután szüleim éveken keresztül beutazták a világot, forradalmat, háborút és más egyebet átélve modernkori Aeneasokként, úgy gondolták: kikerültünk abból az északi világból, ahonnan eredetileg származtunk. Az Adirondacks hegyeit, erdeit rég elhagytuk. Szokásait lassacskán elfelejtettük. Már csak nevettünk azon, hogy az Adirondacks első telepesei előszeretettel merítették az antik világ éltető vizéből, amikor az elképesztően faragatlan, vad körülmények között végre a névadásnak is lehetett egy kis időt szentelni. Mondjuk: egy-két pillanatra elgondolkodni az óvilág végtelen bölcsességén az erdőirtás, házépítés vagy esetleges indiántámadások közötti szünetekben. Ily módon édesapám Karthágó mellett nőhetett fel anélkül, hogy valaha is Afrikába utazott volna. A szomszédos település Ithaka volt, és minden évben Rómába mentünk almát szedni. Mit mondjak még? Ilyen hely az Adirondacks.

A lényeg az, hogy miután újra partot értünk hosszú bolyongásunk után, szüleim úgy érezték: szabadok voltak. Már New Jerseyben éltünk, ahol az embereknek volt eszük minden régi név elé legalább odabiggyeszteni az „új” szót. *Többé nem lapátolunk kétméteres havat!*, jelentette ki édesapám. – Édesanyám egyetértett vele: *itt azt sem tudják, hogy hívnak!*

A klasszikusok példáján okulva tudjuk, főleg az ilyen kijelentések után szokott működésbe lépni a sors keze, akár az ó-, akár az új világban találjuk magunkat. Ezúttal sem történt ez másképp. A sok költözés után ki gondolta volna, hogy a végén olyan helyre kerülünk, ahol a többség olasz származású és természetesen katolikus vallású volt? Utolért a sors: újra ott voltunk, ahonnan elindultunk.

*

Az Adirondacks hegyei között tilos volt olasznak lenni. Vagy legjobb esetben egyfajta hadiállapotot jelentett, mint amikor szicíliai nagyapám a szomszédos Karthágóba ment újságért – ötven mérföld, mindennap, ötven éven keresztül! – hogy ne kelljen azoktól vásárolni, akik az első alkalommal, ahogy a lábát betette a faluba kijelentették: *pápista taljánt* nem szolgálnak ki. Tény, hogy az Adirondacks protestáns, főleg skót származású lakosait nem a toleranciájukról voltak híresek. És nagyapám bűne megbocsáthatatlan volt: feleségül vette a vidék egyetlen angolszász, úri családjának lányát. Igaz, azok inkább afféle lecsúszott dzsentriként éltek. De akkor is dzsentrik voltak. Nagyapám viszont nemcsak olasz és katolikus volt, hanem szegény is.

Nagymamám képtelen volt elhagyni az Adirondacksot. Visszavonult hát a családi birtok egyetlen megmaradt, huzatos, régi házába, az erdő mélyére, ahol igazi dámaként teljes úri melankóliában élte le életét. Nagyapám képtelen volt a sok *pápista taljánt* lenyelni. Hadat üzent az Adirondacksnak. *Soha egy gyufaszálat!* volt a parancs, és mindig lassított a főúton, hogy vegyék észre: *Frank Lo Bello máshová viszi pénzét!*

Mondjuk úgy, hogy olaszságát nagyapám csak ilyenkor és ebben a módban vállalta, azon kívül, hogy vásárnaponként órákig utazott, hogy részt vehessen a legközelebbi misén. Vallását tehát megtartotta. Nyilván nevét is. Ezen kívül nagyapám soha egy szóval nem említette olasz gyökereit.

Így nekem a Lo Bello név nem jelentett mást, mint nagyapám félreérthetetlen kézmozdulatát a letekert kocsablakból a falu főutcája felé, és az én keserű büszkeségemet, hogy nagyapám megtartotta szavát. Valóban: soha egy gyufaszálat nem vásárolt ott tartózkodása ötven éve alatt.

A bosszúállás tökéletessége vajon kárpótolta azért, hogy ötven éven keresztül csak nevében maradhatott olasznak?

Ne felejtsük el, hogy a sors akkor lendül működésbe, amikor azt legkevésbé várjuk: New Jerseyben megfordult a kocka. Olaszok közé kerültünk, akik családnemem hallatán földinek szólítottak. Eleinte tárt karokkal fogadtak. Ennyi dac és keserűség után: majdnem egyszerű lett volna olasznak lenni.

Aztán jött a kérdés: Itálián belül – és milyen meghatódottan és mennyi rajongással ejtették ki azt a szót, hogy Itália, mintha a mennyország kapujáról beszéltek volna – honnan származom? Ettől úgy zavarba jöttem, hogy vagy dadogni kezdtem, vagy vállat vontam és közömbösen közöltem velük, hogy tudtommal Szicília. És azon belül? folytatták óvatosan, mint amikor hirtelen észrevevesszük, hogy valami nincs rendjén. Azt hiszem: Palermo, válaszoltam kelletlenül és kissé mogorván. A végén mindig sértődötten fordultak el tőlem, legfeljebb csalódottan odavetették: *olyan névvel, mint Lo Bello, mégsem tudja honnan jött?!?*

Most, felnőtt fejjel elképzelhetőnek találom, hogy ha legalább annyit mondtam volna el nekik, hogy nagyapám miért járt mindennap Karthágóba újságért, akkor megszántak volna. Erre sem lettem volna képes. Nagyapám keresztjét nem mutogathattam volna másnak: *ha egyebet nem teszel az életben, legalább védd meg a család becsületét!* Igen, nagyapámnak ez is volt a szavajárása, és akkor, amikor autója hátsó ülésén nyeldestem a nyitott ablakon keresztül beözönlő, karthágói port, tisztán hallottam szavai ki nem mondott folytatását: *Mert soha nem megyünk vissza oda, ahonnan eljöttünk.*

*

Tulajdonképpen csak névben voltam olasz olyan vidéken, ahol a többség büszkén vállalta olaszága minden részletét. Az én helyzetem azonban más volt. Otthon nem ettünk olasz ételeket, hanem édesanyám továbbra is az Adirondacks kissé unalmas, de kétségtelenül laktató fogásaiból készített nekünk vacsorát. Beszédemet nem fűszereztem egy-két olasz szóval, de *doughnut* (vagyis fánk) helyett néha az adirondacksi *fried cake* csúszott ki a számon. Vagy leharaptam az alanyt a mondat elejéről. Vagy magánhangzóim lerövidültek. A mássalhangzók néha úgy törtek ki, mint a tüsszenés. Vagyis néha úgy beszéltem, ahogyan az Adirondacks skótjai beszéltek. Nem mindig, nem sokszor. Ahhoz viszont, hogy osztálytársaim gúnyolódjanak velem, bőven elég volt Adirondacksnak egyetlen egyszer előbukkannia.

Főleg az iskolában kellett megbirkóznom azzal, hogy nevem nem illik hozzám abban a közegben, ahol az ilyen nevek röpködtek az iskolai folyosón: San Giovanni, De Giordano, Greco, De Geneiro, Frascati, Palazzi, Mobilio, Aidala, Capozzi, s még sorolhatnám. A lányok Ginák, Carlák vagy Angelák voltak, vagy egyszerűen angolra fordították a közkedvelt, hagyományosan olasz keresztneveket. Így lett sok Joseph az olasz Giuseppe helyett, vagy Mary az olasz Mariából. Az osztályfőnökömet John Anthony Gianantoniónak hívták, ami nem volt egyéb, mint János Antal angolul és olaszul. Ez a kétnyelvű névadás rettenetesen tetszett nekem akkoriban. Nem gondoltam volna, hogy ilyen könnyű lehet csakúgy – beilleszkedni.

Értetlenül álltam osztálytársam minden szokásával szemben. Ennek következtében az osztály senki szigetére kerültem. Egy idő után – nagyapám dacával – inkább csendben maradtam, amikor a tanárok az igazi nevem után érdeklődtek. Csak nem Maya a valódi keresztneved? kérdezték. Nem lenne jobb, ha inkább Mariának vagy Marynek szólítanának? A Lo Bello névhez, ugye, a Maria illik, mondogatták nekem.

Inkább a semmit választottam, nehogy még a nevemet is elvegyék tőlem. Mégpedig a befogadás nevében.

*

Ha hisszük, ha nem: nevünk meghatározza sorsunkat. Példának okáért: vegyük csak az iskola első napját. Az ültetés: ábécé sorrend szerint – azonnal kiderül, hol a helyünk a világban.

A Lo Bello nevem miatt tizenkét éven keresztül számomra azt jelentette az iskolakezdés, hogy egész nap Jeffrey Logarzo forró lihegését érzem lúdbőrző tarkómon. Ennyit az ábécé győzelméről.

Emlékszem, hogy a második osztály első napján a tanító néni kijelentette, hogy nem lesz névsorfelolvasás. Nevünket ott találjuk a padunkon. Vajon tudunk még olvasni a hosszú nyári szünet után? Akkoriban még nem szoktam meg, hogy Jeffrey Logarzo lehelete délről fújó szellőcskeként a helyes irányba terelje tétova vitorlámat. Izgatottan kerestem nevemet a sok Gina, Joseph, Mary és Angela között. Féltem, hogy mégsem lesz ott: mégis kiderül, hogy nem vagyok idevaló.

Titokban azért mindig szerettem az iskola első napját, amikor minden olyannyira tisztán és ünnepélyesen csillogott. Alsó tagozatban úgy volt szokás, hogy az iskola első napján minden gyerek talált egy ceruzát, egy radírt, és egy kisdoboz zsírkrétát a padján. Nekünk azt mondták: ezzel a kis ajándékkal jelezni szerették volna, hogy mindnyáján egyenlő feltételekkel és egyenlő körülmények között kezdjük a tanévet. Még most is hálás vagyok azért, hogy legalább az iskola első napján fenntartották nekünk azt a látszatot, hogy egyenlők vagyunk: az olaszok és a nemolaszok, a talpnyalók, a stréberek, a sportolók, a lumpenek, a buták, a szépek és a rútak számára egyformán ott volt a még szeplőtlen radír, a csodálatoson hegyes, sárgaszínű ceruza és a viaszillatú piros, zöld, kék, sárga és fekete zsírkréta.

Míg a nevemet kerestem, szemem sarkából láttam, hogy egy új gyerek is van az osztályban. Mégpedig egy egészen furcsa fiú: szőke fejű, ami ott a rengeteg fekete hajú olasz között nagy feltűnést okozott. Vajon ki lehet?

Padomat megtaláltam, és épp zsírkrétámban gyönyörködtem, amikor a tanító néni hosszú papírcsíkokat osztogatott azzal az utasítással, hogy készítsünk belőle névtáblát. Erre az egyetlen görög származású lány, Amanda Skoumbourdis azonnal jajgatni kezdett, mert tudta, hogy az ő neve sehogy sem fér ki. Ez volt Amanda Skoumbourdis megpróbáltatása: az ő neve soha nem fért ki. Már akkor, a második osztály elején tudtuk, hogy Amandát mélységesen sajnálni kell, mert nincsen az a nyomtatvány, dolgozatlap, vagy egyéb hivatalos papír, amire Amanda képes lenne fennakadás nélkül ráírni a teljes nevét. Elfogadtuk: ilyen tragikus görögnek lenni.

Az új fiú mit csinál? Őt hogy hívják? Ahelyett, hogy visszahúzódó vagy félénk lett volna az új iskola és osztály miatt, elsőnek talált a padjára. Oly önbizalommal ült le, mint egy ifjú Mozart, egy kész zseni, aki rajongó közönsége előtt készül legújabb szerzeményét – e szerény körülmények ellenére – *interpretálni*. Míg én áhítattal szagolgattam a zsírkrétákat, és babonás óvatossággal róttam nevem első betűit, ez a fiú egyszerűen besöpörte a ceruzát, radírt és zsírkrétát a pad alatti fiókba. Zsebéből töltőtollat vett elő: a nyolcvanas évek Amerikájában senki mást nem láttam töltőtollat használni.

Már mindenki őt figyelte. Gyors, széles mozdulatokkal kezdett írni. Látszott, hogy csöppet sem foglalkozik azzal, hogy a csík vége vészjóslóan közeledik. Majdnem felsóhajtottam, hogy mindjárt kész lesz, nevét hamarosan megtudom, amikor bosszúsan felnézett, tollát félredobta, és elegánsan felemelte a kezét.

– Kérek szépen pótlapot. Az én nevem nem fér ki egy ilyen kis papírdarabkára.

Erre mindnyájan felsziszegtünk. Pótlapot kérni! Hogy ez nekünk még nem jutott eszünkbe! Nem szidja őt a tanító néni? Nem! Nyájas mosollyal az arcán a tanító néni kiosztott még egy csíkot neki, aztán ragasztót is adott, hogy az előzővel összeragaszthassa.

Minden összeillesztési és ragasztási műveletet végrehajtva a töltőtollat újra elővette, nevét pedig folytatta. És végre ott állt: *Reiner Niederoster*.

Én ilyen gyönyörű nevet még soha nem hallottam. Szinte elszédültem neve mennydörgő ritmusától. Lássuk be, a társadalom elég korán oktatja a kislányokat arra, hogy az ő sorsuk egy szőke hajú, kékszemű, daliás alkatú hercegre várni. Reiner kétségtelenül szőke hajú volt. Szeme tagadhatatlanul kék volt. Részemről minden feltétel megvolt az igazi szerelemhez.

Csak, hát, volt azért valami nagyon aránytalan Reiner alakjában. Szemei olyan óriásiak voltak, mint a békáé, ráadásul egy kicsit bandzsa is volt. Haja szőke volt, de mindig a szemébe lógott, és nem hinném, hogy valaha is megfésülte volna.

Aztán Reiner sokat nem vesződött a zsebkendő rendszeres használatával sem, melynek eredményeképpen mindig ott csillogtak ingujjai végén a nyálkás csiganyomok.

Szó ami szó: Reinert imádni bizonyos lemondásokkal járt az esztétika és a higiénia terén.

De az én szerelmemhez elég volt nekem csak a nevét mondani, vagy nézni, ahogy minden dolgozatra ugyanazokkal a széles mozdulatokkal odafirkantotta: *Reiner Niederoster*. Aránytalan és kissé nevetséges arcvonásai akkor tetszettek a legjobban, amikor csendes mosollyal az ajkán végtelen *ReinerReinerReiner* sorokkal írta tele a lapokat, míg a betűk kék hullámokban verték a papír fehér partját.

Lehet, hogy Reiner épp ennek a természetességnek köszönhette, hogy számára nem jelentett gondot az osztályba beilleszkedni? Befogadása jelül előszeretettel terrorizálta a többi kislányt – hosszú, göndör hajukat meghúzta, füzetüket eldobálta. Szívesen vettem volna, ha az én copfomat is meghúzta volna. Akkor legalább a nevét kiálthattam volna.

Reiner azonban egyáltalán nem törődött velem. Tulajdonképpen ádáz vetélytársak voltunk a péntek délutáni helyesírási versenyen. Egész héten visszafojtott lélegzettel vártam a péntek délutánt, amikor az utolsó órában mindent bepakoltunk a padalatti fiókokba és fennállva vártuk a ránk röpülő szavakat. Péntek délutánonként Reiner és én hevesen versenyeztünk egymás ellen: ő a megszokott széles mozdulatokkal, néha szenvedélyesen gesztikulálva rótt a betűket, mintha töltőtollával akkor is diktált volna a levegőnek. Én visszapattogtattam a betűket, akármilyen magasra is szálltak.

Ahhoz képest, hogy milyen hatalmas feszültségek villámlottak közöttünk igazán nem értettem, hogy imádatomat miért nem viszonyozta Reiner. A versenyen általában enyém volt a győzelem. Hiába: ahelyett, hogy Reiner figyelmét kivívtam volna, továbbra is közönnnyel tekintett rám.

Ki tudja, hogy első szerelmem nagy története hogyan végződhetett volna, ha nyáron nem költözött volna el Reiner. Úgy ment, ahogy jött: egyszer ott volt, az osztály egyetlen „N”-je. Aztán többé nem volt. A harmadik osztály első napján Amanda Skoumbourdis ott jajgatott a sarokban, az ábécé távoli Szibériájában. Mögöttem Jeffrey Logarzo lihegett, körülöttem pedig a szende Ginák és az angyali Angelák a megszokott szépséggel mosolyogtak, bár igaz, hogy némi kárörvendéssel vegyülten, amikor immár egyedül viaskodtam a péntek délutáni helyesírási versenyen.

Azóta hányszor és hányféleképpen változtatták nevemet! Egybe írták, kisbetű lett a „b”-ből. Értetlenkedtek fölöttem, kikérdezték: vajon milyen név lehet ez? Magyarországon még ékezetet is raknak a Lo Bello utolsó betűjéhez. Így legalább megfelelek a magyar nyelv helyesírási szabályainak. Aztán feleség lettem: nevettem, hogy mostantól magyar nevem lesz. Régi énem azóta csak hivatalos papírokon kerül újra elő, a „született” rubrikában. Aztán anya lettem. Aztán tanárnő. Voltak évek, amikor attól tartottam: eredeti nevemet elfelejtem. Számít az, hogy is hívták az embert? Nem fontosabb, hogy hívják ma?

Hiába. Ceruzám sercegése azóta is azt üzeni a fényes levegőn át: *Reiner Niederoster*.

KERÉNYI GRÁCIA

Flytox

Flytox reklám poloskája
Mondja-marha tehetne
életünk mohaszobája
plakátokkal körültapétázva

Mért álltunk éppen akkor éppen itt
találgatják akik ránktalálnak
az omladékok alatt

Feszegetik begörcsölt ujjainkat
vajon milyen amulettet
szorongattak mielőtt

Kavicsot gyűrűt gömbölyűséget
vagy keresztet csillagot aminek felsebez a sarka
milyen furcsa babonás nemzedék
hitt a papírrá fetisizált rongyok örökkévalóságában

Nem tudott belenyugodni
az elmúlásba hogy nem kell senkinek
Mondja-marha tehene
mekkora könnyeket ejt a szeme

Óbuda, 1966. november 14

KERÉNYI GRÁCIA: *Nálunk a málnabokrok. Válogatott versek*, Budapest, 1985, Szépirodalmi Könyvkiadó.

KARÁCSONYVÁRÓ

Ady Endre:
A karácsony férfi-ünnep

Betlehem, a te hajnalod
Férfi-hajnal volt. S férfi-bánat,
Hogy fia fogant Máriának.
Mienk az arany, myrrha, tömjén
S a nagy fájó gondolatok.

Mienk az élet s kötelez:
Kisded-sírás velünk veszekszik,
A nagy Titok fejünkre fekszik.
Óh, testvérek, miénk az élet,
Bennünket bíztat és sebez.

Óh, élni bús és élni szép:
Áldott az, aki befogadja.
Ma, akinek van édesanyja,
Hím testvérem borulj elébe
S csókold meg sírva a kezét.

Gárdonyi Géza:
Fel nagy örömré!

Fel nagy örömré! ma született,
Aki után a föld epedett.
Mária karján égi a fény,
Isteni Kisded Szűznek ölen.
Egyszerű pásztor, jöjj közelebb,
Nézd csak örömmel Istenedet.

Nem ragyogó fény közt nyugoszik,
Bársonyos ágya nincs neki itt.
Csak ez a szalma, koldusi hely,
Rá meleget a marha lehel.
Egyszerű pásztor, térdeden állj!
Mert ez az égi s földi király.

Glória zeng Betlehem mezején,
Éjet elúzi mennyei fény;
Angyali rendek hirdetik őt,
Az egyedül szent Üdvözítőt.
Egyszerű pásztor, arcra borulj,
Lélekben éledj és megújulj!

Csendes éj

Csen - des éj, drá - ga szent éj, Min - de - nek ál - ma mély,
Csen - des éj, drá - ga szent éj, Örvendj szív, bíz - va élj!
Csen - des éj, drá - ga szent éj, Pász - tor nép gyor - san kélj,

Nincs fönn más, csak a drága szent pár, Várja gyermeke al - szik - e már,
Is - ten gyerme - ke áld - va néz rád, hív az ó - ra, mely víg reményt ad,
Halld az angya - li al - le - lu - ját, Száll itt zengve, s a tá - vo - lon át:

Küldj le rá ál - mot nagy ég! Küldj le rá ál - mot nagy ég!
Jé - zus a föld - re le - szállt! Jé - zus a föld - re le - szállt!
Üdvho - zó Jé - zusunk él! Üdv - ho - zó Jé - zusunk él!

KARÁCSONYVÁRÓ

Reményik Sándor:
Karácsonykor

A szent estén majd eljövök ide.
Álmaim szekérébe fogatok
És szólok fantáziám táltosához:
Hipp-hopp, ott legyek, ahol akarok,
És álomhintón eljövök – ide.

Itt minden fehér lesz, – fehér, s halott.
Csak egy hang lesz a halott rengetegben:
A zúgó patakok.

És én fenyőtől fenyőhöz megyek
És minden fenyőt megsimogatok.

És megkérdezem: virrasztotok még?
És megkérdezem: hogy aludtatok?

És aztán feltűzöm a szívemet
A legmagasabb fenyő tetejére, -
S imába kezdek: Magány, Mi Anyánk...
Néked ajánlom égő szívemet...
Olyan lesz, mint egy karácsonyfaláng.

Forrás:

A szöveg eredete a [Pázmány Péter
Elektronikus Könyvtár](#) –
a magyarnyelvű keresztény irodalom
tárháza.

Ady Endre:
Kis, karácsonyi ének

Tegnap harangoztak,
Holnap harangoznak,
Holnapután az angyalok
Gyémánt-havat hoznak.

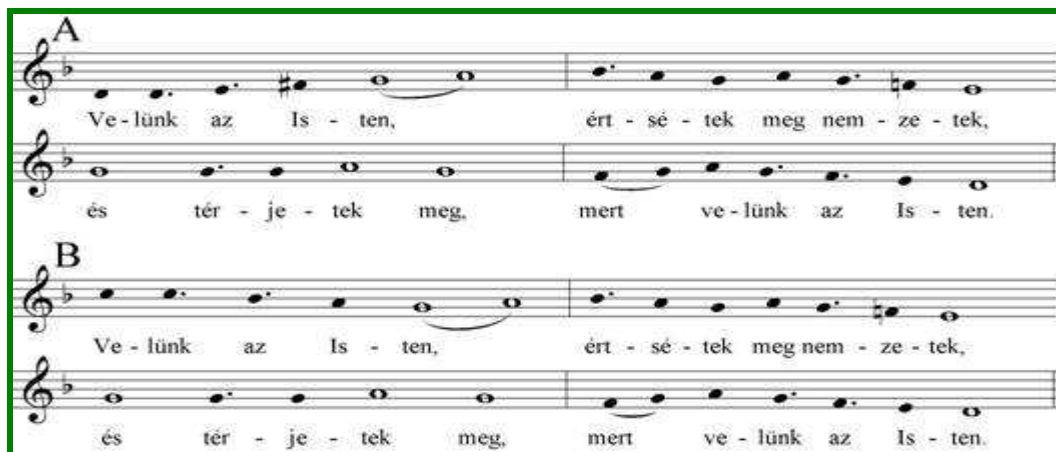
Szeretném az Istent
Nagyosan dicsérni,
De én még kisfiú vagyok,
Csak most kezdek élni.

Isten-dicséretére
Mégis csak kiállok,
De boldogok a pásztorok
S a három királyok.

Én is mennék, mennék,
Énekelni mennék,
Nagyok között kis Jézusért
Minden szépet tennék.

Új csizmám a sárban
Százszor bepiszkolnám,
Csak az Úrnak szerelmemet
Szépen igazolnám.

(Így dúdolgattam én
Gyermekek hittel, bátran
1883
Csúf karácsonyában.)

KARÁCSONYVÁRÓ

A pireneusi pásztorok karácsonyi éneke

Bien ve-ni-do a nuestro val-le Pas-tor-ci to ce - les-tial
Is - ten küldött óv - ni minket é - gi pásztor - fi - úcs - ka

porque el lobo a tu ga - na - do le ron - da - ba sin - ce - sar
bá - rá - nyid - ra les - ke - lő - dik a po - kol - nak far - ka - sa

Pe-ro so - lo con-tu vis - ta hú - ye el lo - bo in - fer-nal.
De ha té - ged csak meglát is, már me-ne-kül a gonosz

Y el ga - na - do de tu apris - co tranqui - lo pue - de pastor.
És a nyáj bát - ran le - gel - het, sem-mi-től sem ri - a - doz.

Ay que lin - do, ay que bel - lo, ay que hermoso ay, ay, ay!
Jaj, de é - des, jaj, de bá - jos, mily szép is vagy, ó, ó, ó!

El a - mor a tus o - ve - jas del cie - lo tae - hi - zo ba - jar.
A sze - re - tet szárnyán jöt - tél, s ezt é - rez - ni nekünk oly jó.

Ungvár, 1910

1. Az ég és a föld, az ég és a föld mos - tan -

ün - ne - pel - nek, an - gyal és em - ber, an - gyal és em - ber

Refrén

vi - gan - ör - ven - dez - nek. Krisz - tus szü - le - tett,

Is - ten em - ber - lett. An - gya - lok dí - csé - rik, ki - rá - lyok tisz - te - lik,

pász - to - rok i - mád - va, térd - hajt va é - nek - lik, a nagy cso - dát hír - de - tik.

2. Kis Betlehemben, kis Betlehemben nagy a vigalom ma,
mert Isten Fiát, mert Isten Fiát szülte a Szüzanya. Krisztus született...

3. Isten Igéje, Isten Igéje testet vett magára,
a sötétséget, a sötétséget elűzte sugára. Krisztus született...

4. Ég Királyának, ég Királyának angyalok szolgálnak,
és örvendeznek, és örvendeznek szent akaratának. Krisztus született...

5. Kelet tájról, Kelet tájról három király jött el,
arany és mirha, arany és mirha s illatos tömjénnel. Krisztus született...

6. Mi Krisztus előtt, mi Krisztus előtt térdeinkre esünk,
dicsőségéről, dicsőségéről imádkozunk: Krisztus született...

Dallam: gimesi kéziratok gyűjtemény
Szöveg: Czikené Lovich Ilona, 1844.

1. Ó, gyö - nyö - rű - szép, ti - tok - za - tos éj!

Ég - sze - mü gyer - mek, csöpp ró - zsa - le - vél.

Kis - ded - ként az é - des Úr, já - szo - lá - ban meg - si - mul

szent ka - rá - csóny - é - - - jel.

2. Ó, fogyhatatlan csodálatos ér,
hőpehely hullik, csöpp búzakenyér.
Benne, lásd, az édes Úr
réged szomjaz, rád borul,
egy világgal ér fel!

Soha nem volt még

So - ha nem volt még ilyen áldott éj, az Is - ten ma - ga néz ránk,
So - ha nem volt még ilyen áldott éj, nem gyúlt ki so - ha ily fény,

Ki - csí já - szolban úgy hív, úgy vár a mi a - ranyos Jé - zus - láánk.
A legszebb tűz, a legszebb nap van a ra - gyo - gó ég i - vén.

A hol - dog - ság víg nap - ja ez, úgy vártunk er - re ré - g.
A mennyor - szág el - küld - te im az Is - ten egy fi - át.

Szent békét hirdet a megvál - tó. A - kit mi - nekünk küld az ég.
A hő - ke angyal é - ne - kel. Ve - le da - to - lunk „glóri - át!”

Forrás:

Google képek – Internet

Parochia, <http://www.parochia.hu/>

TÁTRAI S. MIKLÓS

Tündér-tavi könnyek

A szemerkélő esőben két teherautó, és egy lovas kocsi fordult ki a kis kastély udvarából. A gépjárművek platóját ponyva takarta, a szekéren nagy ládák rázkódtak a göröngyös úton. A hátsó kapun mentek ki, a műútra csak az erdő után fordultak rá. Nem sok értelme volt a titkolózásnak. Mindenki tudta, hogy a gróf, és családja elhagyja az országot, és amit lehet, magukkal visznek vagyonukból. Mindenkinek azt tanácsolták, menjenek, meneküljenek, amíg nem késő, hiszen az oroszok egy-két alatt odaérnek. A gyengülő német és magyar ellenállást gyorsan letörik. Többen hallgattak rájuk. Nem csak az idős intéző, és a titkár, hanem bizalmas embereik, és a szolgálóik közül is többen csomagoltak. A közeledő front hangjai, és hírei, valamint a Vörös Hadseregéről terjesztett rémisztő propaganda megtette hatását. Akinek nem volt semmije, könnyebben szánta rá magát a távozásra, de akinek kis háza, földje volt, vagy fiát, férjét várta vissza a háborúból, nehezen, vagy egyáltalán nem mozdult.

Jenő gróf legjobban Jánost, legkedvesebb emberét győzködtte, hogy tartson vele. Családját is magával viheti, ne aggódjon, bízson benne. János ezermester volt, mindenhez értett. Meg tudta javítani a gépeket, otthonosan dolgozott a kőműves szakmában, és asztalosnak sem volt utolsó. Legjobban mégis a halászat, leginkább a gyönyörű halastó vonzotta, amelynek kiváló ismerője, gondozója lett. Nála jobban senki sem értett a tóparti- és vízínövényekhez, a halakhoz, a horgászat és halászat tudományához. Pontosan tudta, melyik hónapban mennyi víznek kell lenni a tóban, mikor kell megkavarni, levegőztetni a vizet, melyik halat mikor kell békén hagyni, és mikor érdemes kifogni. Gazdája nagyon elégedett volt vele, bizalmasának tekintette. Sokszor eveztek ki a nagy víz közepére, ha a gróftól háborús sebesüléséből fakadó fájdalmak gyötörték. Csak a ringatózó csónak tudta megnyugtatni. Az őszi nagy lehalászások esti tábortüzei az ellenségeket is megbékéltették, a barátokat még közelebb hozták egymáshoz.

János, ha csak tehetette, minden idejét a parton, vagy a vízen töltötte, valósággal szerelmes volt a tóba, és ezt nem is titkolta. Már nagyapja is halász volt, mellette tanulta ki a mesterséget, és a gyermekkorban hallott mesék, történetek, már akkor rabul ejtették képzeletét. Valamikor réges-régen, az emberiség írott történelme előtt, nagy mocsárvilág volt a tó környékén. A legendák szerint manók, és tündérek lakták a vidéket. Háborítatlanul éltek a római katonák megjelenéséig, akik várost, és hadiutat akartak építeni. Megkezdték a mocsár lecsapolását, megtisztítását, és egy jóval kisebb tó kialakítását, ami nem tetszett a manóknak és a tündéreknak. Összefogtak a katonák ellen. Ködöt, párát bocsátottak rájuk, a mélybe csalták őket, az árkokat betemették, nem haladt a munka. A római vezér megelégedte azt a zűrzavart, és erős völgyzáró kőgátakat emeltetett, amelyekkel már nem tudtak megbirkózni a láp lakói. A táj lassan megváltozott. A víz nélkül maradt területek kiszáradtak, a nádasok megfogyatkoztak. Lakói már nem érezték biztonságban magukat, és egy napon eltűntek. Senki nem tudja hová mentek, elmentek-e egyáltalán, vagy csak láthatatlanná váltak az emberek szeme előtt. Az élet nem állt meg, hiszen az évek, évtizedek, évszázadok során fele akkorára csökkent a tó is tekintélyt parancsolt magának. Környékére előbb harcias, majd békés népek költöztek, akik művelték a körülötte lévő földet, és gondozták, alakították a tavat. Jenő gróf ősei több mint kétszáz évvel azelőtt, a királytól kaptak birtokot a dombok között, így a tó is tulajdonukba került. Jó gazdái voltak a vidéknek. Mérnököket, kubikosokat hívtak, és munkájuk nyomán a tó megújult, megszépült. Úgyesen alakították ki a víz utánpótlását, az

elfolyás és a vízszint szabályozásának lehetőségét, a nádasok és a tiszta vízfelület arányát, a növények fajtáját, mennyiségét. Az ezernyolcszázad évek végére valóságos kis paradicsom alakult ki. Az emberek, a szárazföldi- és víziállatok egyre jobban érezték magukat. Voltak olyan környékbeli öregek, akik szerint a tündérek visszatértek a békés vidékre. Ők bocsátanak néha átláthatatlan párafüggönyt a tóra, és mögötte táncolnak, énekelnek.

János hitte is, nem is a legendákat, de abban egészen biztos volt, hogy van valami varázs, valami bűverő, amely őt ennyire ideköti. Senkinek sem vallotta be, hogy magányos esti csónakázáskor, amikor bevezett a párafüggönybe, többször vélte úgy, mintha nem lenne egyedül, mintha valami, vagy valaki marasztalná. Meghatottan, könnybe lábadt szemmel búcsúzott a gróftól. Kérte értse meg, hogy őt nem ereszti el a tó, sohasem tudná elhagyni.

A harci cselekmények valóban gyorsan közeledtek. A fegyverropogás, az ágyúszó minden nap közelebről hallatszott, komoly félelmet okozva az ott maradottaknak. Józsi bácsi, az öreg kocsis, aki az első világháború után éveket töltött orosz fogságban, nyugtatni próbálta az ott maradt családokat. Ne féljenek, az oroszok sem emberevők, ha engedelmeskednek, bizonyára nem fogják bántani őket. Az egyik éjjelen János kitartó dörömbölésre ébredt. Álmukból riadtak fel, azonnal arra gondoltak: itt az ellenség! Riadtan néztek egymásra feleségével, és csak másodpercek múlva döbbsen rá, a dörömbölők magyarul beszélnek. Gyorsan kiugrottak az ágyból, ajtót nyitottak. Négy elcsigázott magyar katona lépett be a konyhába. Egyikük kezén véres kötés lógott cafatokban, a másik zubbonyát átitatta a vér, ruhájukról csöpögött a sár. Lerogytak a székekre, és szúrós szemmel méregették a háziakat. János minden bátorságát összeszedve megszólította őket.

– Nyugodjanak meg tiszt urak, itt biztonságban vannak. Miben tudunk segíteni maguknak?

– Hol vagyunk, és ki maga? – mordult barátságtalanul a főhadnagy, aki a legmagasabb rendfokozatot viselte.

– A Tündér-tó kastélykertben vannak, Jenő gróf úr birtokán, de ő már nincs itt. A családjával együtt elment. Rám bízta a kastélyt. Tatai Jánosnak hívnak. Mi történt magukkal? Segíthetünk valamiben?

– No persze! – háborgott a főhadnagy – A gróf úr elmegy, itt hagy mindenkit a szarban. Ezt a legkönnyebb, mi meg vigyük a bőrünket a vásárra! Maguk miért maradtak?

– Nem mehet el mindenki a hazából! Én pedig egyébként sem tudnám itt hagyni a tavat, itt éltem le az életem.

– Persze – enyhült meg tiszt, és barátságosabban folytatta –, maga aztán nem tehet semmiről. Az oroszok áttörték a védelmünket, bekerítettek bennünket. A szakaszom valószínű megsemmisült. Négyen menekültünk el. A zászlós a kezén sebesült meg ma délután. Úgy-ahogy be tudtuk kötni. Ez a honvéd, aki az asztalra borult, három napja kapott lövést a vállába. A golyót kivettük, a sebet fertőtlenítettük, bekötöttük, de sok vért vesztett. Már csak vonszolja magát. A szakaszvezető és én megúsztuk. Jó lenne bekötöznünk a sebesülteket, és éhesek vagyunk! Aztán ki kellene találni, merre menekülhetünk! Bár - gondolkodott el - nincs sok esélyünk. Itt kellene elbújni valahol, mert ha elfognak, végünk. Szerintem holnap, legkésőbb holnapután itt lesznek.

János feleségére nézett. Riadt szemében a sajnálatot, a segítőszándékot látta. Némán bólintott. Kenyeret, szalonnát, bort tett az asztalra, és vizet melegített a sebesülteknek, sebeik rendbetételéhez. A honvédet bevitték a szobába, levetkőztették, kimosták a sebet, bekötötték, és lefektették. A szemmel láthatóan idősebb, valószínű régóta katonáskodó zászlóst, a konyhában kötötték át. Egészen jól viselte, sebe nem volt súlyos. A másik kettő mohón evett, és már köszönő szavakat is mondtak. A zászlós hamarosan csatlakozott hozzájuk, és a menekülés lehetőségeit latolgatták. Nem sok esélyt adtak maguknak. A főhadnagy hallani sem akart a megadásról, a fogságba esésről, inkább a harcot választotta. János most rémült meg igazán. Ha a katonák itt lövöldözni kezdenek, mindannyiukat veszélybe sodorhatják,

nem számíthatnak az oroszok jóindulatára. Eszébe jutott az üres istálló, ahol a régi épületben valakik, valamikor, nagyszerű búvóhelyet alakítottak ki. Négy embernek, különösen a súlyos sebesültnék kényelmetlen lesz, de ha nem kell napokig ott lenniük, megmenekülhetnek. Ezt látta egyetlen esélyként. Bátortalanul szólt bele a katonák vitájába.

– Főhadnagy úr! Nekem volna egy javaslatom. Az istálló egyik sarkában van egy csapóajtó, ami egy földalatti kis pincébe nyílik. Ott egy-két napig el tudnak bújni. Ételt, italt levihetnek, a szellőzés is megoldott. A csapóajtó felett alacsony bakon áll egy régi rozszant, használhatatlan hintó. A hintó alja így alig fél méterre van a csapóajtótól, jól eltakarja, és a biztonság kedvéért még szalmát is szórhatunk rá. Akár most is arrébb tehetjük. Maguk lemennek, és mi visszatesszük a hintót a bakra. Ha csendben maradnak, észrevétlenek lehetnek, viszont önök mindent hallhatnak, ami az udvaron és az istállóban történik.

– Ez jól hangzik, bár én szívesen középük durrantanék az elpusztított katonáimért!

– Ne tegye, kérem! Itt gyerekek vannak, asszonyok, öreg emberek!

– Asszonyok? Fiatal lányok is? No azok jobban teszik, ha szintén elbújnak, vagy elcsúfítják magukat! Az oroszok nem nagyon válogatnak, ha nőt akarnak.

– Mi se válogattunk annak idején főhadnagy úr! A katonát már csak ilyenné teszi a háború, akármilyen nemzetiségű! Szerintem menjünk abba a pincébe, és húzzuk meg magunkat! - szólt közbe a zászlós, ami nem nagyon tetszett a másik tisztnek!

– Ne okoskodjon Kovács! Egy cseppet sem érdekel, hogy maga már harcolt ellenük Ukrajnában. Lettek volna ott jobb katonák, akkor most nem lennének ilyen helyzetben. Majd én eldöntöm, mit teszünk.

A zászlós az ajkába harapott, nem szólt semmit, csak a bajsza alatt füstölgött a tőle jóval fiatalabb főhadnagra. Kíváncsi vagyok – gondolta magában –, hogy tojta volna tele a nadrágját egy éjszakai partizántámadás alkalmával.

A katonák végül a legegyszerűbb megoldást választották, és elindultak az istálló felé. Látni akarták a helyet, ahol majd át kell vészelnüik az oroszok érkezését. Csak reménykedtek abban, hogy nem szállásolják be magukat hosszabb időre. A harci események ezt valószínűtlenné tették. El kellett ismernüik: nagyobb esélyük sehol sem lenne, mint a felkínált búvóhelyen.

Másnap délelőtt tíz óra után pár perccel megérkeztek az oroszok. Egy harckocsi és két, katonákkal megrakott teherautó közelített a kastélyhoz, és a körülötte lévő épületekhez. A teherautók a kastély főbejáratától mintegy száz méterre megálltak, a katonák leugráltak és láncba fejlődtek, de nem mozdultak. A tank lassan közeledett, csövét az emeleti ablakokra irányította. A kapu kinyílt és remegő lábakkal kilépett rajta János és Józsi bácsi. Kezüket magasra tartották. Nem is annyira a megadást, mint inkább fegyvertelenségüket jelezték. A harckocsi megállt. A géppuska csöve a két férfi felé fordult, de nem lőtt. Felnyílt a tank tornyának teteje, és egy fiatal hadnagy mászott ki belőle. Elszántan, mégis idegesen, feszülten viselkedett, ami teljesen érthető volt abban a szituációban. Oroszul kérdezett, de mindketten megértették, hogy német és magyar katonákat keresnek. Józsi bácsi minden bátorságát, és megmaradt nyelvtudását összeszedte. Egész ügyesen elmagyarázta, hogy ez egy grófi birtok, már csak a cselédek vannak ott, se gróf, se német, se magyar katona nincs. A hadnagyot alaposan meglepte, hogy anyanyelvén fogadták, egészen jó kedve kerekedett, már-már idegessége, félelme is elmúlt. Miután a német és magyar katonákat firtató kérdésére ismételten nemleges választ kapott, intett a teherautók felé. A katonák gyors sorokba rendeződtek, visszaszálltak a gépjárművekre, és azokkal jöttek a kastélyhoz. Egy kozákkucs más százados volt a parancsnok, aki elégedetten nyugtázta a hadnagy jelentését. Mindezek ellenére mindenkit kiharancsoltak az udvarra, és alapos kutatásba kezdtek. A százados Józsi bácsit faggatta. Katonai alakulatok, és a környék útjai iránt érdeklődött, valamint élelmiszert, italt kért, de inkább követelt. Az öreg szerényen, egyszerű szavakkal tudott válaszolgatni a sokszor nem is pontosan értett kérdésekre, olykor hangos hahotázást

kiváltva az oroszokból. Nem voltak ellenségesek, nem is akartak sokáig maradni, más feladatot kaptak. Ezért - mindenki nagy szerencséjére -, munkáskézre sem volt szükségük. Semmi gyanúsat nem találtak. Két kisebb boroshordót, több tábla szalonnát, és hat zsák krumplit feltettek a teherautóra. A százados még mondott néhány mondatot, majd elmentek. Az oroszok távozása nagy megkönnyebbülést okozott. Az emberek már-már ujjongani kezdtek, azonban Józsi bácsi leintette őket. Azt magyarázta nekik, hogy nem értetette pontosan a századost, de az biztos, hogy délután lovakkal visszajönnek. Valóban majdnem ez hangzott el az orosz parancsnoktól, de mégsem. Azt mondta, hogy délután a kastély mellett vonul el ezredük, és majd néhány katona két sebesült lovat hoz nekik. A lovakat rájuk bízzák, tegyenek velük azt, amit akarnak.

A tisztázatlan helyzet nem nyugtatta meg a magyar katonákat. Legjobb megoldásnak azt gondolták, ha visszamennek a kis pincébe. Ezzel János is egyetértett. Kérte, addig maradjanak nyugodtan, amíg ő nem szól nekik. Étel, italt, és - amint ez később végzetesnek bizonyult - bort vittek magukkal rejtekhelyükre. Az idő lassan telt. A kastélyban feszülten várakoztak, találgatták, miért jönnek vissza az oroszok, és meddig maradnak. Két óra körül erősödő motorzúgást, zajokat hallottak, közeledett az ezred. Tankok, gépjárművek, lovasok. A műúton haladtak nyugat felé. Kis csoport vált ki a konvojból és a kastély felé tartott. Pár perc múlva már jól lehetett látni három lovas katonát, és két nyergeletlen, kötőféken vezetett lovat. Nem siettek, valószínű a sebesült állatok miatt. Minden óvatosság nélkül fordultak be a nyitott kapun. Talán már délelőtt is jártak a kastélyban, vagy pontosan elmagyaráztak nekik mindent, mert egyenesen az istálló felé tartottak. Leugrottak a nyeregből és hangosan kiáltozva biztatták futásra a közeledő Jánost és Józsit. Bementek az istállóba, és az öreg kezdte megérteni, miért jöttek. A magyar katonák jól hallották a visszatérő oroszokat, és azt is, hogy nincsenek sokan. Nem tudhatták, hogy néhány száz méterre, egy ezred vonul az úton. A főhadnagy óvatosan felnyitotta a csapóajtót, ameddig a hintó aljától tudta. Éppen kifért rajta. Kikúszott a hintó alól, és borgőzös, elborult elméje örült bosszúra készítette. Elővette pisztolyát, több lövést adott le az orosz katonákra. Kettő azonnal összeesett, a harmadik kirohant, lóra kapott, és elvágtatott.

Húsz perccel később már két század fogta körbe a kastélyt és a mellette lévő épületeket. Addigra János leütötte az őrző főhadnagyot, a többiek pedig rémülten húzták vissza a csapóajtót. Már nem volt semmi értelme. A délelőtt még barátságos százados hatalmas pofont kevert le az elé siető Jánosnak. Két katona Józsi bácsit hozta, hátracsavart kézzel. Mindenkit kiharancsoltak az udvarra. A magyar katonákat kirángatták rejtekhelyükről. A főhadnagyot, a zászlóst és a szakaszvezetőt alaposan helyben hagyták, csak a lábán alig álló sebesültet nem bántották. A foglyokat Jánossal együtt a tópartra vonszolták, letérdeltették őket arccal a víz felé. Mögöttük öt géppisztolyos katona sorakozott fel, lövésre tartott fegyverrel. Borzasztó látvány volt, a megrettent emberek csak ugyanarra gondolhattak. János felesége összeomlott, könyörögve borult az orosz tiszt lába elé, és magyarul esedezett férje életéért. Józsi bácsi félelemtől reszketve próbálta védeni Jánost. A százados nem törődött velük. Lovas futárt küldött felettéseihez, és annak döntését várta. Tőle függött, hogy fogság, vagy kivégzés vár-e az elfogottakra. Az ezredes foglyokat akart, nem engedélyezte a kivégzést. A parancsot közölték a kivégzőosztaggal. Négyen közömbösen engedték le fegyverüket, de az ötödik sorozatlövésre állította géppisztolyát. Eltorzult arccal szitkokat, átkozódásokat kiabálva hosszú sorozatot engedett gyilkos útjára. Mindegyik foglyot agyonlőtte. A tó közepéről elinduló áttetsző párafüggöny ekkor érte el a partot. Az élettelen testek a páras vízbe borultak.

A százados dühe most katonája ellen fordult, és olyan erővel sújtott ököllel az arcába, hogy a fiatal fiú elvágódott. Nem a magyarokat sajnálta, hanem a parancs megtagadása, és az ellenszegülés megbocsáthatatlan bűn egy háborúban. Kirántotta pisztolyát, fenyegetően

közeledett a földön fekvő, zokogó katonája felé, csak a hadnagy kiáltása tudta megfékezni indulatát.

– Ne lője le azt a szerencsétlent százados elvtárs! Vigyük az ezredes elé, döntsön ő. Én tudom, miért nem volt képes uralkodni magán! Magyar katonák égették fel a faluját, és ölték meg a családját.

Az oroszok jól látták, hogy a rémült emberek semmiről sem tehetnek. Nem akartak több vért ontani, és egyébként is sietős volt az útjuk. Elvitték halottaikat, és végleg elmentek. A dermedt félelem lassan oldódott. A bátrabbak a tópartra siettek, hátha még segíteni tudnak valakinek. A halott katonákat óvatosan kihúzták a vízből, a fűre fektették őket. Jánost nem találták. Benéztek a víz fölé hajló ágak alá, a kis nádasba, de sehol sem leltek rá. Tanácstalanul álltak, kérdően néztek egymásra. Egyszer csak Józsi bácsi a tó közepe felé pillantott, és meglátta János élettelen testét, amint az áttetsző párafüggöny mögött ringatja a víz.

– Szegény János! Téged tényleg nem eresztett el tó! – dünnyögött csendesen, és nem szégyellte a ráncos arcán végig gördülő könnycseppeket.

Fotó: **FÁBIÁN MÁRIA**

<http://mfabian.5mp.eu/web.php?a=mfabian>

NYERGES GÁBOR ÁDÁM

billenő, nyugós

a körülmények. és az előzmények. na meg
a kifogások. persze. minden
apróság belejátszott.

és most mégis redőzik a szorongás,
mint a hűlő leves tetején
épp megdermedő ráncok.

kis állatként rándul össze a gyomor.
nem tudja, hogy minden rendben van.
talán az is, ami nincs.

olyanok lehetünk, azt hiszem, mint egy
lenyomva maradt, vissza már nem
billenő, nyugós kilincs.

azért összelottyanó hullámokként
sima felszínre csillapulhat
két akármilyen harag

vagy riadtság. a félelem múlása
technikai okokból most még
egyelőre elmarad.

(megj.: Hévíz, 2017/1.)

NAGY BANDÓ ANDRÁS

VÍZIÓ

Ajtóm előtt rőt ördög posztol.
Most szabadít meg a gonosztól.

NEM FAIR / IFÉRIA

Rideg a ház is, itt vagyok,
hideg az ágy is, megfagyok.
Remeg az étel, megfagyott,
csoda, hogy én még megvagyok.
Vacogok éjjel, nappal is,
mínusz volt tegnap és ma is.
Jégből lett virág az ablakon,
deres a kályhám, itt lakom.
Szobácskám hús szél járja át,
minap egy macska rám talált.
Szobám sem több mint hús verem,
projectem nincs, csak tenderem.
Átfagyott döngölt padlatom,
náthám még nincs, de megkapom.
Versem szerény, nem balladás,
tüdőmben fáj a gyulladás.

KÉPZŐMŰVÉSZ KÉPZŐMŰVÉSZET

ILLÉS KRISZTINA

Az élet más területén tett „kirándulások” után az önismeret útján haladva 2014-tavasztól a művészet, a festészet révén kötött ki.

A megélt tapasztalatok, természeti hatások ihlették képeit, melyek főleg akril technikával készülnek de vannak köztük pasztellek is.

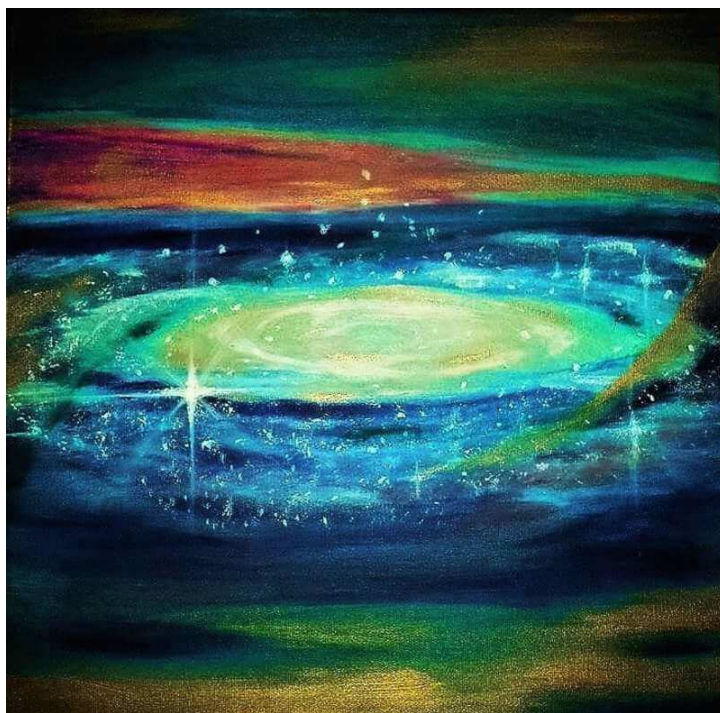
Számos csoportos és önálló kiállításon vett részt a festményeivel

Lánchíd, 40x50cm, akril, vászon

KÉPZŐMŰVÉSZ KÉPZŐMŰVÉSZET

ILLÉS KRISZTINA

Galaxis, 40x40cm, akril, vászon

Afrikai fák alatt, 40x50cm, akril, vászon

KÉPZŐMŰVÉSZ KÉPZŐMŰVÉSZET

ILLÉS KRISZTINA

Aranypart 30x60cm, akril, vászon

Oltalom, 30x40cm, akril, vászon

KÉPZŐMŰVÉSZ KÉPZŐMŰVÉSZET

ILLÉS KRISZTINA

Szivárványon át, 30x40cm, akril, papír

BORNEMISZA ATTILA

szófoszlányok

..hogy végre megtaláljalak,
el kéne felejteni mindent ami volt,
de hol is kezdjem el...
...ahogy a hold sem felejtí a
földkörüli forgást, ahogy
a sziklahasadék a forrást, ahogy
az ásatások maradványai az
ásót nem felejtik, mert így őrizik a múltat.
...és illata a rózsának is
feledhetetlen, s ugyanúgy nem
felejthetem mindazt amit
ráadásul kaptam a sorstól
szidás rúgás és pofonok
közepette – és nem feledem
el a szépet, a színeket, a csodákat.
...hat ez a mindennapi szorongás,
s a beláthatatlan-végű színpad-lét
fehérré-izzott virágot mutat;
utat a temetőig, ahol majd
megpihenek földközben...
...vagy füstfelhőkbe takarózva távozom.
Mégis kell: elmondjam a magam bánatát
a versben – és sose tudom meg,
mit vétettem, s ki ellen, mert nincs idő,
nincs magyarázat, az égre fátylak
szállnak, felhőkké kerekednek.
Kényszer ez a belső sírás,
– mit tehetek –, ezt a teret
választottam, ezt a maszkot hordom míg
letelik időm és átváltozom
az anyagból a végtelenbe.
Versben imádkozom.
...nem ismerlek, de megtalálalak szerelmem?

VIHAR JUDIT

„Eljegyeztem magam a világgal és az igazsággal.”

Eközben Vihar Béla előbb a Művészet, majd az Élet és Tudomány című lapnál dolgozik több, mint tíz évet stílári szerkesztőként. Az ott töltött idő ismereteinek tágulását hozza, melyek által gazdagodik a vers is. Ebben az időszakban sokat utazik az országban, író-olvasó találkozókra ismerkednek vele, s verseivel. A legboldogabb akkor, ha a szülőföld, Hajdúnánás vagy Szécsény hívja. Szinte euforiás mámorban érkezik onnan haza.

Az *Önarckép* 1962 című kötete is, mint a Baráti asztal, Csanádi Imre költő szerkesztésében jelent meg, aki a fülszövegben így méltatta a könyvet: „Vihar Béla ötödik verseskötetét az érzelmi és bölcséleti tartalom egysége jellemzi. Költészetével – a lélek mérnökeként – a modern ember belső világának építője kíván lenni... Az igazság esztétikailag is gyönyörködtet, az igazság: szép – írja a költő egyik vallomásában. E versekben ez az erkölcsi szemlélet jut kifejezésre, akár *A perc foglyaihoz*, akár a *Változás*, vagy az *Idő* című ciklus darabjait olvassuk.

A kötet költeményeinek együttese egy ember önarcképét nyújtja. Önarckép? E versek a kort is tükrözik, és a húszas évek idején felnövekedett nemzedék egyik tagjának lírai tanúvallomását ismerjük meg belőle.”

A kötet négy önarcképpel indul, amelyek közül az 1944 és 1945-ről szóló itt olvasható először. Vihar Béla később folytatta önarcképeinek sorát: *Önarckép* 1962, *Önarckép* 1974 címmel.

Az *Önarckép a kálváriával* 1944 című versében az apokalipszis víziói tűnnek fel tömör szavakban: a fájdalom, a halál, a szenvedés. A hosszú sorok megbicsaklanak, s a költemény végén Vihar Béla a fájdalomtól megszaggatott sorokban könyörögve kiált fel:

„Szent, szent, szent, háromszor szent a szenvedések értelme, és mélyebb, mint az ezüstlő óceán.

Ezt kiáltom
a csontok tornyairól,
a füsttengerrel,
a tébolyultak hangján,
kiáltom nemzedékről nemzedékre,
századtól századig,
riasztva, tombolva, dörömbölve,
amen, amen.”

Az *Önarckép* 1945 a felszabadulás, a háború borzalmaitól való megszabadulás, az életben maradás örömet fejezi ki. A holtak elsiratása után „láng és rom között” végre visszatérhetett mindenki háború által lepusztult otthonába, nem kellett többé félelemben bujkálni. Ezt az életérzést legjobban a vers befejező két sora adja tudtunkra:

„Motyónkkal hazafelé húztam a taligát:
kislányom a nyakamban, zászlómon a világ.”

Az ember és az idő, az állandóság és a változás alaptémája ennek a kötetnek. Az *új századhoz* című szonett, melynek alcíme: 1961. április 12-én, utal arra, hogy ezen a napon lépett először ember az űrbe. Gagarin űrsétája kapcsán Vihar Béla értékeli a 20. századot, annak ambivalens jegyeit: a faszizmus rettenetét és az űr meghódítását. Óriási visszalépés az „ösztönök őskusza pokla”, a hatalmas pusztítás miatt, ugyanakkor ebben a században „az ember általlépve álmain” hatalmas lépést tett előre, a csillagok felé.

Vihar Béla ebben a kötetben az emberi lélek titkait is keresi. Az önbizalom hiánya, az ember és nevének kapcsolata, az ember és az alkotás viszonya mind-mind felvetődik a költő filozofikus hangnemű, erkölcsi tárgyú verseiben. A *változás* című versében azt érzékelteti, hogy az istenek számára élet vagy halál nem sokat jelent, a változás viszont megrázó és félelmet keltő. Az *este csöndjében* címűben arról vall, hogy az előttünk élő nemzedékek sokasága bár már halott, mégis mindannyian beleköltöztek azokba a tárgyakba, amelyeket megalkottak. A halál problémája is sokszor felvetődik az *Önarckép 1962* című kötetben. Az *eltávozóhoz* című versében a halál magányáról ír:

Ketten vagyunk a születéskor,
ketten vagyunk a szerelemben,
csak a halálban egyedül,
csak a halálban társtalan.

A halál gondolata vetődik fel akkor is, amikor a *Búcsú, könyvvel kezemben* című versében próbál a költő enyhét, megnyugvást adni költészetével:

„Azon az estén,
mikor eltávozom,
ha reám gondolsz
könyvemen merengve,
a betűkből kiszólok:
itt vagyok,
nem mentem el,
beköltözöm szívedbe.”

Vihar Béla e kötetéről tizenöt bírálat jelent meg. Most azonban nem ezekből szeretnénk idézni, hanem inkább azokból a levelekből, írásokból, amelyekkel a költőtársak, barátok fogadták ezt a könyvet. *Devecseri Gábor* táviratot küldött Vihar Bélának a kötet megjelenésekor a következő szöveggel:

„Raad intek flytasd. Koeszoenettel ees nagy szeretettel uedvoezoe! Devecseri Gaabor”.
1962.10.25.

Weöres Sándor két levelet is írt Vihar Bélának ez alkalomból:

Kedves Bélám,

elutazásunk előtt még hamar megköszönöm szép versköteted. Ugy érzem, közelebbi lelki rokonod Talán Rákos Sanyi. Mindketten az odaadás csöndes áhítatában és koncentrációjában dolgoztok, külső sikerrel nem sokat törődve, csak az eredmény valódi súlyaért élve. Azt hiszem, ez a legtöbb, amit művész tehet; Rembrandt-i, Cézanne-i sors. Az is szép ebben a sorsban, hogy nem garantálhatja senki, hogy ennek a teljes odaadásnak értelme van: az eredmény minden szépsége és fogyatékosága valamikor olyan hirtelenül bukkan elő, mint egy utazáson valamely sziklacsoport profilja.

Minden jót kíván és szeretettel ölel:

Weöres Sanyi

Bp. 1962. okt. 22.

Bpest 1962. X. 23.

Kedves Bélám,

megvalloam disznóságomat: tegnapi leveletem verseskötetedről úgy írtam, hogy könyvedet még nem is olvastam. De aztán elolvastam, és éreztem, hogy úgy jártam, mint az a festő, aki emlékezetből készít arcképet valakiről, aztán találkozva az illetővel, látja, hogy annak más a szem-színe, álla, homloka, majdnem mindene; és a festő annyira önhitt, azt képzei: a tévedésekből összeállt arckép mégis jellemzőbb a modellre, mint például a hű színesfotográfia. A valódi kékes-szürke szem helyett barna szemre emlékezett? Sebj, hiszen annak szemnek valóban oly erős tüze van, mint a barna pillantásnak. Göndör haj helyett simát festett? Igen, az a haj a simaság érzését kelti, ha göndör is. És így tovább. A festő tehát úgy érzi: „igazat tévedett”.

Elhagyva ezt a piktör-hasonlatot: Belőled a küzdelmesre emlékeztem, és kötetedet elolvastva, meg kellett látnom az eredményeset is. Milyen nagy például „A kutya” című vers, az átváltozás élménye, mint a Cantata Profana-ban és a Szarvasokká vált fiúkban. És milyen nagyra táruul ennek a versnek a befejezése. És mily szép trilógia a „Találkozás a névvel”, „A tűnődések óráiból”, „Az este csöndjében”. Goethe és Hölderlin némelyik himnuszát idézi fel bennem „A változás”. Mulatságos a „Resignatius lovag”. Hatalmas „Az atya megdicsőülése”, tán a kötet legszebb darabja. Meg a „Cérnaszál”.

Változatos könyv. Mennyi gondolat. Még a gyengébb versekben is ritka a mellébeszélés, vattázás, töltelék; minden igaz, őszinte, megszenvedett, még ott is, ahol az eredmény halványabb. – Különös, hogy a modern költészetben szokásos asszociatív gondolatfűzést sosem alkalmazod, mindig megmaradsz a konkrét beszéd síkján. A legtöbb mai költő szereti a vers tartalmi elemeit álomszerű lebegéssé oldani, az olvasót rejtvény elé állítani; Te ezt sohasem teszed. Beszéd és tanulság van verseidben, olykor anekdota-szerűen, mesélően.

A modern költészetben a repülés a divat, a tartalom felületi szétbontása és helyette benső összefüggések; a megbízható gyalogjárás, világos elbeszélés ósdinak látszik. Te az átlátszó érthetőséget műveled, én az oldott verset; mindegyiknek van előnye és hátránya: a konkrét vers konzervatívabb és bevehetőbb, az oldott vers izgatóbb és divatosabb; a konkrét vers világos és homofon, az oldott vers sejtelmes, egyszerre többféle utaló polifon. – Persze a konkrétság is, oldottság is csak módszer, a vers értéke nem ettől függ, hanem hogy milyen erővel és átéltséggel tudjuk kifejezni élményeinket, akár az elmondás, akár a röptetés eszközeivel. – De mégsem árt meggondolni, mi mindenről mond le, aki kizárólag az egyik

metódushoz köti magát, és nem akarja vagy nem tudja hol ezt, hol azt alkalmazni, a kifejezni valók természete szerint.

Végezetül csak annyit: ahogy öregszem, mindinkább többre becsülöm a küzdelmet, mint a sikerest, sőt mint az eredményest. Szébb a küzdő, mint az eredményre törő, az eredményt elérő, az eredménytelen. Nem a küzdés öncélú szépségére gondolok, bár az is van. Hanem arra, hogy a bennünk munkáló erők mi módon igyekeznek kifejezni magukat, teljesíteni rendeltetésüket; aztán hogy ez sikerül nekik, vagy sem, engem alig érdekel. A világirodalom összes nagyjai olyanok számomra, mint a biztos kezű céllövők; gyanítom, ha vaddisznót, szarvast, nyulat, fácánt eszünk, többnyire nem ők lőtték, hanem sokkal bizonytalanabb kezű szegény vadászok.

Ölel komád a betűben,

Sanyi

Sok mindent aláír ebben a levélben az igazinak mindig híve

Károlyi Amy

Most pedig a neves József Attila-kutató, *Szabolcsi Miklós*, 1962. dec. 23-i keltezésű Vihar Bélához írt leveléből idézünk:

„...Mint minden köteted, ez is örök kísérletezőt revelál; örök-ifjú lelkes erőt, sok színben, hangban játszó költőt. Ismét feltűnőek filozófiai jellegű kompozícióid, – az élmények általánosítása és magasba-emelése.

Kétségtelen: – s ezt nem hangsúlyozza eléggé a kritika; – egészen sajátos hangú, különleges költészetről van szó, amelynek egész külön helye van a mai lírában.”

De nézzük, hogyan vall *Vézi Endre* költő, író, Vihar Béla későbbi közeli barátja erről a kötetről:

„Kedves Béla,

igaz örömmel olvastam (s olvasom) Önarcképed, jólesően tapasztalva, hogy egy viszonylag nem vastag kötet is milyen gazdagságot zárhat magába. Ennek oka nyilván abban rejlik, hogy verseid fő forrása a gondolatiság, s hogy a legsikerültebbek éppen egy-egy szép következtetés kifejezői.

Gratulálok könyvedhez s kívánok sok erőt s kedvet további szép, tiszta munkádhoz.

Sokszor üdvözl:

1962. okt. 30.

Vézi Endre

Padisák Mihály, az ismert rendező és szerkesztő, így köszöni meg Vihar Béla kötetét:

„Boldog új esztendő, egészséget, eredményes alkotómunkát kíván (és esetleg némi közös műsort is)

Padisák Mihály

(Aki kötetedet könyvespolca egyik fő helyére tette, hogy gyakorta forgathassa...)

S végül a sok kritika közül megint Tersánszky J. Jenő sorait idézzük:

„Egy megrázó hatású rádióműsorszám ígérete adta kezembe elsősorban a tollat. Felejthetetlen emlékü nagy színművészünk, *Timár József* tolmácsolásában hallottam a minap Vihar Béla „Az isten halála” című nagyszabású antifasiszta költeményét. Ez késztetett arra,

hogy ismét elolvassam a költő most megjelent új kötetét... Vajon mi ezekben a rendkívüli és messzetekintő? E kérdésre így felelek: hol játékos, sőt egyenesen naiv szemlélete, hol meg a modern ember lelki küzdelmének megfogalmazása. Ehhez hozzáfűzném még azt is, hogy hangja nem csinált eredetieskedés, hanem élvezhetően különös. Hogy pedig tovább kapcsoljam ezeket a sorokat... Vihar Béla lírájának egyik tulajdonsága, hogy a régi kultúrák színeit is felhasználja költői eszközként. Ez a kis kötet rokonszenvesen, folyamatosan ábrázolja az idő, a történelmi múlt hatóerejét a jelenben, az élet legkisebb rezdülésében is. Nem fölényel, hanem alázattal láttatja az évmilliók távolából a mai humanizmusig eljutott Embert, és nem úgy, mint valami dobozból hirtelen készen előugró krampuszt! Korszerű, tudományos társadalmi szemlélet ihlette ezeket a verseket. Végül még annyit, hogy a költők fejlődését azzal segítjük, ha szeretjük őket. Vihar Béla is rászolgált erre.” E kritikát olvasva azt mondhatjuk, hogy Tersánszky ideális kritikus, minden bírálónak szeretettel kellene foglalkoznia kritikája tárgyával és annak írójával, hiszen ez viszi előbbre a szerzőt még színvonalasabb, értékesebb művek írásához.

Négy felelet

A Négy felelet című kötet, melyet Juhász Ferenc szerkesztett továbbra is a Szépirodalmi könyvkiadónál, több szempontból is meghatározó Vihar Béla pályáján. Egyrészt mert ebben a kötetben jelent meg először Vihar Béla egyik legjelentősebb alkotása, az *Egy katona megy a hóban*, másrészt azért, mert erre a kötetre kapta 1966-ban a József Attila-díjat.

Érdemes idézni a költő önvallomását, amely „*Az ember belső rendjének megteremtése*” címmel jelent meg:

„A Négy felelet című kötet az utóbbi három esztendőben írott verseimet tartalmazza. A könyv címadó ciklusában korunk négy legfőbb életérzésének sajátos lírai megfogalmazására törekedtem: A *Profán alázat tömjénfüstben* a modern krisztianizmust, a *Monológ a Pipiske utcában* az egzisztencialista magány tragikumát, A *Nihil cirkáló matróza* címűben az önmeghasonulás és az erkölcsi zsákutca lélektani állapotát, a *Jelenés a Néva partján*-nal pedig a forradalmár szemlélet tükrözését kíséreltem meg. E könyvemben olvasható az *Egy katona megy a hóban* című poéma, amely Sinkovits Imre tolmácsolásában a rádióban és az Irodalmi Színpadon hangzott el több ízben. Ez az írásom rekviem a második világháborúban elpusztultakról, egyben *vallomás nemzedékem tragédiájáról*, valamint arról, hogy milyen reményekkel léptük át a felszabadulás küszöbét. Szeretném hinni a hogy a haza és szabadságszomj átparázslík sorain, és a *Tíz lépések kantátája* nemcsak a katonafájdalom elégiája, hanem *minden emberi küzdelem értelméről és fenségéről* is szólottam benne... A vers – vallom –, a maga módján nyújtson megváltást, akárha annak fölsvillantásával, közlésével is, hogy virágba borultak a fák, és madár suhan az alkonyatban. *Korunk költőjének feladata az ember belső rendjének megteremtése*. Így, és ilyen értelemben hiszek a költészet jövőjében, mert hiszek az emberi lélekben: hiszem, hogy túl a gyomor éhségén, él bennünk az igény az igazság és a szépség kenyerére. Hiszem, hogy a mártíroknak vére és a költők tolla alól a tinta olyan magot öntöz, amelyből majd a *jövendő fája* lombosodik ki.”

Somlyó György, a híres költő és műfordító az Ország-Világ című hetilap 1965. július 7-i számában így ír Vihar Béla: Négy felelet című kötetéről:

„Vihar Béla új kötete egy felfelé ívelő pályának – így szokták mondani, miért ne mondjuk mi is így? – újabb körszelete. Súlyos fejtörést okozhat azoknak – ha okoz nekik fejtörést valami egyáltalán – akik véglegesen elkönyvelt értékrendek szerint mérik az irodalmat, Vihar Béla már ezelőtti kötetében is túllépett régebbi magán – vagy inkább úgy kell mondanunk: közelebb lépett valódi önmagához, e mostani könyvével pedig végleg belépett azok közé a

költők közé, akik korunkat egész bonyolultságában s e bonyolultságra szabott erkölcsi és művészi bátorsággal igyekeznek az emberi felfogó, alkotó és teherbíró képesség mérlegére tenni. Nagy verskompozíciói – mint a pódiumról is ismert *Egy katona megy a hóban* – és néhány soros gnómaszerű feljegyzései – Naplójegyzetek – egyformán arról a gondolati és morális elmélyedésről vallanak, amely Vihar Béla legsikerültebb verseiben a szenvedéstől vissza nem riadó, de a reményt soha föl nem adó embert kutatja önmagában és mindenkiben. Néha két dísztelen sor egyetlen ellentétpárjában sikerül felmutatnia az emberi magatartásnak teljes értelmét. mint ebben az itt következőben:

Néha akkor érintjük homlokunkkal a csillagokat,
mikor lehajtjuk fejünk.

Ez a szép alázat munkál a sors nagy kérdéseire adott „feleleteiben”; gondolhatjuk tehát, hogy e „négy” és több felelet nem a felületes, mindenre kész választ tartogatók tarsolyából került ki. A könyvhöz írt utószavában a költő azt kéri a fiataloktól – egész nemzedéke nevében – hogy ne a teljesítményei, hanem sorsa előtt emeljék meg a kalapjukat. Szép szerénysége – nyugodtan mondhatjuk – e kötet után már nem indokolt. Teljesítménye előtt is kalapot emelhetnek az ifjak, ezek a manapság oly lusta kalaplevegők.”

Pálmai Kálmán irodalomtörténész Vihar Béla kötetét így jellemzi: „*A Négy felelet* a letisztult, a fájdalomból művészi tanulsággá és magatartásbeli következtetéssé kristályosult humánus foglalkozást egybe, ezt ötvözi Vihar eddigi lírájának szintézisévé.

Sok kisebb személyes és természeti élményből fogant vers mellett az olvasó figyelme mindegyre visszatér az *Egy katona megy a hóban* c. poémához. Ebben a művében sikerült a költőnek látomás és valóság összeillesztése, sikerült a háború rettenetét egyénítve, a maga múlhatatlan emlékeinek megidézésével általánosítható érvénnyel kimondani. Vihar Béla e művében összegyűjti és összekapcsolja az egykori valóság minduntalan felködlő emlékképeit, hogy azokból új valóságot teremtsen. Művészileg ezt a nehéz feladatot úgy oldja meg, hogy költeményében a haditudósítás, a harctéri riport műfajának jelen idejű rideg tényyszerűségét az ismeretlen katona történelmi sorsának, múlt és jelen gyors összevillantásának képsorával teszi mozgalmassá. Tömör belső monológok, kis gondolati kitérők szellemi menedékházai nyújtanak egy-egy röpke pihenőt a hazájától és szeretteitől elszakított, testében, lelkében meggyötört s a hófúvás vad játékának martalékaul dobott katona s a költő el-elfúló szava számára. A Radnóti *Erőltetett menet*-ének tragikuma oldódik itt nyugtalan lírává, s ez az immár időtlen líraiság zihál a szaggatott, prózába széttört sorokban.

Viharnak e legújabb kötete nézetem szerint éppen arra bizonyoság, hogy a költő élményköreinek emberi meggazdagodása, egy a vers-stílusban is egyszerűbb, markánsabb, érettebb változatot hoz létre. E szép kötetének az a lényege, hogy a *Mikrokozmosz* c. egysorosában így fogalmazott:

„Hagyjatok magamra, hogy együtt legyek az egész világgal”.

Erős verseskötet ez, sok értékes költemény olvasható benne. Hogy csak néhányat említsünk ezek közül: *A tékozló* című, melyet barátjához, Tersánszky J. Jenőhöz írt. Vihar Béla gyakran kereste fel Tersánszkyt a lakásán, sokat beszélgettek, sétálgattak. Együtt mentek író-olvasó találkozókra, ahol Vihar Béla verseiből olvasott fel, Tersánszky pedig – igazi népmesei figuraként – kalappal a fején szép magyar dallamokat furulyázott. Vihar Béla még barátja halálos ágyán is ott ült, hogy minél tovább együtt lehessenek.

„Nagybánya varrta bojtos vándortarisznyád
nyisd fel nekünk, törd meg cipőd, szíved,
mint eddig is.
Ekként légy példánk, hogy veled tanuljuk:

az őrzi meg kincseit igazán,
ki tékozolva szét is osztja azt.”

Több verse is szól kortárs művészekhez, így a *Verssorok a hűségéről* Lengyel Józsefnek, a munkatáborban élő írónak, az *Ámos Imre* a mártírhálált halt festőnek állít emléket.

Újabb darabokkal gazdagodnak ebben a kötetben a táj szépségéről szóló költemények, mint például a *Várrom estefelé*, melyben Vihar Béla a Szigligetet örökíti meg, a szigligeti vármot.

Ékszere
szertehullt,
kőszeme
megvakult,
körötte
tébolyult,
bolyongó
csend a múlt.
Füst lebeg,
fellegek
rohama
kavarog,
ébresztik
szívemet
robogó
századok.

A vers is vármot formáz, a szaggatott szavak, mintha nem is tartoznának egymáshoz, de mégis: lüktető ritmusuk a századok suhanását, a különböző korok ziláltságát, a hullámzó időt tükrözik.

Itt áll Szigligeten az az Esterházy kastély is, amely gyönyörű parkjával az írónak adott otthont az alkotásra. Sok időt töltött itt Vihar Béla is, mert beteg fia miatt otthon nem volt lehetősége arra, hogy verset írhasson. Szigligeten találkozott össze több költő- és íróársával, akikkel meleg barátságot is kötött: Hajnal Annával, és férjével, Keszi Imrével, Feleki Lászlóval és feleségével, Gergely Ágnessel, Lakatos Menyhérttel, Fekete Istvánnal, Somlyó Györggyel, Bozóky Éva újságíróval, Galsai Pongráccal, Mészöly Dezsővel és még hosszan lehetne sorolni az írók neveit. Később a képzőművészek is csatlakoztak az írókhoz, s esténként a tévésobában összegyűlve beszélgettek, különböző irodalmi társasjátékokat játszottak, de gyakran olvasták fel egymásnak az ott készült alkotásokat is. Előfordult, hogy együtt mentek el kirándulni Tapolcára vagy Keszthelyre. Később Vihar Béla *Az éneklő kastély* című versében örökíti meg a szigligeti alkotóház hangulatát.

Táj és népművészeti kultúra fonódik egybe a *Románc az elnémult lovasról* című költeményében, melynek líraisága Balassit idézi. Az „egy lengyel dallamra” íródott költeményben is a zeneiség, az alliterációk, a párhuzamos gondolatrítmus dominál. A vers utolsó szakasza így hangzik:

„Fürtös fejed zászló legyen,
két szemedből láng a hegyen
az éneked madárszárnyon
ablakunkra reá szálljon,
ablakunkra reá szálljon,

köröskörül a világon...
Jaj. Jaj. Jaj.”

A gyönyörű tájversek sorát gazdagítja a Pilist megfestő *Púpos óriás*, vagy a megszemélyesítésekben, képekben bővelkedő, karácsony előtti hangulatot festő *December*. Megszemélyesítés a *Téli erdő* fáját ábrázoló költemény is, ahol a tar fát megtört öreg kéz göcsörtös ujjaihoz hasonlítja a költő. A nagyváros tájait is felidézi Vihar Béla, egyik legszebb ilyen tárgyú költeménye az *Este a játszótéren*, melyben a hinta mozgása az idő múlására, élet és halál váltakozására figyelmeztet. A *tükör* című rövid epigrammaszerű költemény jelkép, a látó szimbóluma, akit a hatalom gyűlöl, de akit eltiporni mégsem tud, mert összetörve egyre több szem lesz belőle. Figyelmeztető felkiáltás is ez a költemény az igazság eltitkolhatatlanságáról. Mélységesen emberi írás a *Jeanne d’Arc utolsó estéje* című költemény: a kivégzés előtt Jeanne d’Arc a hadvezérből újból kis parasztlány lesz, visszamenekül gyerekkorához, mielőtt a hóhér a kivégzésre viszi. Egyik legszebb verse a *Négy felelet* című kötetnek a *Káinfüst* című költemény, melyben Vihar Béla a tomboló gonosz ellen próbál felrázni minden jóézésű embert, hiszen, „Ha milliók együtt sóhajtanak, oly szél támad, hogy hegyek omlanak.”

A szerelmes versek közül hadd emeljük ki a *Köszöntés egy gyümölcsfához* és a *Magdolna* címűt. Vihar Bélánál a női test csodás, titokzatos táj, amelyet fel kell fedezni, meg kell hódítani. A mozdulatok varázslatosan lassúak és némák, szinte ígézőek:

„Látom, most lassan kitárod köntösöd,
amelyet az alkonyat
suhanó orsója szőtt
árnyakból, csendből,
majd bimbód kék tűzét,
e halvány gyertyalángot
magasba emeled,
s jellel válaszolnak reá
az égi körben virrasztó
örök csillagok.”

A kötet befejező írása az *Utószó egy verseskönyvhöz* megrendítően szép vallomása életről, költészetről, emberi kapcsolatokról, hitről, jövőről, elmúlásról, esendőségről. Ez a szabad vers, amely az iróniától sem mentes, akár búcsú, akár végrendelet is lehetne a távozás előtt. Olyan pontosan megformált jelentős alkotásról van szó, amely egységes egész, nem is lehet belőle kiragadni egy-két soros idézetet sem, mert az meghamisítaná ennek az írásnak a teljességét.

Ez a kötet avatja Vihar Bélát igazán nagy költővé, persze a halk szavú lírikus a szólamokkal zajos korban nem élvezhet elismertséget. Mégis számos találkozóra, konferenciára hívják, így például *Jean Rousselot*, *Alekszandr Tvardovszkij*, *Edoardo Sanguinetti*, *Artur Lundkvist*, *Petre Pandreevsky*, *Artur Miedryzecki*, és a magyarok közül *Baranyi Ferenc*, *Kiss Tamás*, *Mátyás Ferenc*, *Nagy László*, *Szécsi Margit* társaságában 1966. október 19-én részt vesz egy *Nemzetközi Költőtalálkozó*n. Szerzői estjein mindig zsúfolásig megtelik a terem, sokan kíváncsiak költészetére, kirobbanó sikert arat. Ezeken az esteken *Devecseri Gábor*, *Hubay Miklós*, *Bata Imre* méltatja munkásságát. Nógrád megye *Madách emlékéremmel* tünteti ki.

„Az alkonyat ikonfestője”

Vihar Béla hatvanéves, mikor 1968-ban megjelenik következő, gyűjteményes verseskötete, a *Párbeszéd az idővel* a Szépirodalmi könyvkiadónál, melyet ismét Juhász Ferenc szerkeszt. Erre a kötetre Vihar Béla Nívódíjat is kapott. A régebbi költemények mellett még negyvenkét új vers is szerepel a kötetben. A költő *Nyitány egy verseskönyvhöz* című írásában így vall erről a kötetéről:

„Ha költészetem tévedés, akkor egész életem is az.” Hebbelnek erre az epigrammájára akkor bukkantam, amidőn verseim válogatott gyűjteményét állítottam össze. A német költő e megállapításában megrendülten ismertem önmagamra is, aki a kamaszkortól az öregség küszöbéig ívelő több, mint negyven év terméséből szemelgetve, próbáltam meg kirakni életem útjának vonulatát.

Miféle elv alapján történt a csoportosítás? Azt vallom, hogy minden egész élete során, alkata törvénye szerint, négy-öt mondanivaló megfogalmazására törekszik, ezeket űzi, hajszolja a versek seregén keresztül. Ennek értelmében magam is öt ciklusba tömörítettem e hetedik kötetem anyagát, hogy a kiválasztott költemények egy világézés kifejezéséért folytatott küzdelem legsikerültebbnek minősült darabjait tartalmazzák.

E rendezési elv következtében kerültek egymás mellé gyakran olyan versek, amelyeket húsz, harminc vagy még több esztendő választ el egymástól, de mégis összefűzi őket lírai rokonságuk, azonosságuk.

A felszabadulás előtt megjelent két verseskönyvemből csak nagyon keveset vettem át e gyűjteménybe. Számos versem a háború során megsemmisült, sokat olykor dühösen, másszor meg az önbizalom sebeitől vérezve, tűzhalálra ítélt. Néhányat pedig beépítettem a későbbiekbe, vagy újraírtam, hogy megmentsem belőlük – a szándékot.

Későn érő fa vagyok. Jóllehet tizenhat esztendő korom óta kisebb-nagyobb rendszerességgel jelentkeztem a nyilvánosság előtt, igazán mégis csak az utóbbi tizenöt évben találtam rá hangomra. Miért? Súlyos tragédiák árnyairól – családi, nemzedéki, történelmi, pszichikai – kellene szólanom.

Mit akarok szolgálni költeményeimmel? Segítséget nyújtani az embereknek. A versírás nemcsak hivatás, hanem *életforma* is. A vers – vallom – a maga módján, vagy megváltás, vagy semmi. Az olvasó sokféle stílustörekvéssel, formanyelvvel találkozik e majd félévszázados szemlén, mint ahogy különböző szellemi, filozófiai irányzatok ihletésével is. De ezeket a látszatra ellentmondásos elemeket egybekapcsolja – hiszem – a *humanizmus*, a forradalmi humanizmus gondolata, amelyhez kora ifjúságomban szegődtem. Énem – írom egy helyütt – ellentéteim aránya és összege, s aki csupán egynek vall, az meghamisít.

Költészetem bolygó pályáján milyen csillagok mágneses vonzereje érvényesült? Kezdetben leginkább *Walt Whitmané*, *Kassáké*, a *Bibliáé*, később *Babitsé*, *Goethéé*, aztán *József Attiláé*, majd *Illyésé* továbbá *Petőfié*, *Aranyé*. Egy-egy hangváltásban ráismerek *Radnóti*, *Szabó Lőrinc*, *Eluard*, *Füst Milán*, *Dylan Thomas* példájára. Ezekkel együtt talán sikerült összeötvözni azt, ami *sorsommal együtt én* vagyok.

Könyvem kiegészül az utóbbi két évben írott új verseimmel. Megemlítem közülük az itáliai utazásom élményeit tükröző versfűzért és úgynevezett esszéverseimet. Az utóbbiak intellektuális fogantatású kísérletek *egy új műfaj megteremtése* felé. Esszéversek? Ha van prózavers, akkor miért ne lehetne olyan költeménytípus, amely egy-egy gondolatsorozat, korkérdés vajúdasának lírai folyamatát ábrázolja.

Amikor arra kerestem a választ, hogy miféle közös jegy fűzi egybe mindenkori verseimet, akkor azt állapítottam meg, hogy a változó és mégis örök princípium, az Idő dialektikus titkainak ajtaján kopogtattam velük. Ezért nyerte ez a *Juhász Ferenc* szerkesztette kötet a

Párbeszéd az Idővel címet. Ha modern ezzel a jellegével, és erkölcsi törekvésével az, s talán valahol néhány ember éppen őt várja.”

Vihar Béla e kötetét nemcsak sok kritika, de számos értékelő tanulmány is fogadja. Kezdjük talán a sort *Rónay Györggyel*, aki a Vigilia 1969/I. számában a következő értékelést adja:

„Az úgynevezett „harmadik nemzedék” térképét még mindig új és új adatokkal lehet kiegészítenünk. Vihar Béla válogatott és új verseinek gyűjteményében a legkorábbi, harmincas évek elejéről datált darabok (*Országúti zsoltár*, *A hegyek között*, *Albérleti szerzetes*) a közös nemzedéki vonásokat viselik magukon: ugyanaz a „bukolika” (*Vázlatok, változatok* ciklusában például az *Alkony*), ugyanaz a „pásztori”-panteisztikus világélmény; még a versformában is észlelhetni egy-egy rokonságot, például egy-egy nagy lélegzetvétel után a kezdethez való, nyomatékosító visszatérést, az első nagy futam után a lendület – bár folyamatos – újrakezdését (például az *Albérleti szerzetesben*). Vihar Béla is a közös égalj alól indult. Ahonnét aztán előbb, vagy utóbb ki-ki a maga útjára tért.

Az övé külön csapás volt, rögzös és bozotos. És aki útjában bozótot tép, annak érdes lesz a keze. Egy 1964-ből való versében, a Lengyel Józsefnek ajánlott *Verssorok a hűségéről* címűben írja: „Nem hivalkodó zene kell ide, – amidőn a lélek esdekel, – hanem vérben fogant tanúságtétel... Darabos? Csak így igaz, – s így méltó kimondani.” Vihar Béla a „pallérozottságért” sohasem áldozza föl az „igazságot”. Az arról való tanúságot vallja hivatásának: „Gyarló tollal a kezemben, – ha dolgom van a földön: – enyém is ez legyen.” S hogy volt miről tanúskodnia, azt egy-egy olyan verse is bizonyítja, mint az *Egy katona megy a hóban*, *Az Isten halála*, vagy a maga „áttételében” az Ézsaiásról szóló Babits művére, a *Jónás könyvére* utaló *A tusakodóval*...

Ezekből a portrékból állíthatja össze magának az olvasó ennek a bibliás komorságú, prófétai indulatú, darabosságban néhol ószövetségi erejű, másutt lágy játékoságú költőnek a portréját, akinek közben egyik kulcsszava a *tudat*; aki tudja, hogy „néha akkor érintjük homlokunkkal a csillagot, amidőn lehajtjuk fejünk”; akinek „túl élete ötödik évtizedén csupán annyi a rangja, hogy néhány mély sebet hordoz”.

Kardos Pál irodalomtörténész (Debrecen, 1900. febr. 24. – Debrecen, 1971. júl. 2.) Az Alföld 1969-ben megjelent számában így értékeli Vihar Béla *Párbeszéd az Idővel* című kötetét: „...a kötet elejére illesztett fényképről egy nagyon szelíd, nagyon békés arc tekint reánk tűnődő, merengő szemmel, egy gondolataiba mélyedt elmerült ember arca. Egyszerű volna azt mondani, hogy Vihar Béla „az ifjúság háborgó napjai múltán” cserélte e fiatalos forrongást higgadt bölcselkedésre. De ha az utolsó tíz esztendőben írt verseit olvassuk, egyre bizonyosabbá válik, hogy a költő ezekben a kései alkotásaiban találta meg igazi hangját, igazi énjét. Az ifjúkori nagy hangú, mindig lázongó, mindig kozmikus versek ma már irodalomtörténeti emlékként hatnak; nem jobbak, nem rosszabbak a húszas évek más ilyenfajta lírai termékeinél, amelyek alatt néha igen nagy nevek ragyognak. Ami mégis kiemeli Vihar Béla akkori szabad verseit kora általános áradatának meglehetősen egyforma hullámaiból, az éppen a nemes emberiség, a mindnyájukkal együtt közös nagy és egyszerű érzések kultusza, ami legújabb, legérettebb verseinek is fő mondanivalója. Ennek a mondanivalónak pedig éppen az a kidolgozottabb, hagyományos verselés az igazán hozzáillő formája, amelyhez – mint nemzedékének nem egy tagja – végül Vihar visszatért... A kötet méretre legimpozánsabb s talán művészi értékben is leggazdagabb alkotása: az *„Egy katona megy a hóban”* egy világtörténelmien tragikus esemény emlékét őrzi, a Don menti csatákban összeomlott magyar hadsereg visszavonulását 1942-43 irtózatos telén. A költő végigjárta ezt az utat mint munkaszolgálatos, s a maga gyötrelmes élményét általánosítja közösségi sorssá, ezrek és tízezrek szenvedésének képévé. Victor Hugo a költői képzeletének sugallatát követve írta meg híres versét a napóleoni hadsereg 1812-es oroszországi visszavonulásának borzalmairól, itt viszont szemtanú vall nekünk a magyar költészet nyelvén, s vannak is

eszközei, amelyekkel hiteles iszonyúságokban is a művészi szépség síkjába tudja emelni az átélt szenvedéseket. Jellemző Vihar Béla egész lelki beállítottságára, hogy hóban vánszorgó katonáját is legfőképpen családi érzései, az anya, az otthon iránti sóvárgás teszik képessé, hogy győzni tudjon az emberfölötti erőfeszítés helyett csendes elpihenést kínáló, csábító tündérként megismerélyesített fagyhalál kísértő sugalmán...

Általában szeretet filozófiai kérdésekben eltűnődni, s ilyenféle verseiben ismerünk rá leginkább a már említett arcképére a kötet elején. Bölcselkedő hajlama gyakran őskori képek földidézésére készteti, mintegy gyökerükben kívánva megragadni az emberiség nagy problémáit. A távol-keleti keret, mágusok és istenek megszólaltatása kétségtelenül Szabó Lőrinc hatásáról árulkodik, de a mondanivaló maga humánusabb és bizakodóbb voltában egészen a Vihar Béláé. Effajta költeményei közül *A szerelem születése* a legszebb, a leplezetlenül föltárt erotikum szemünk láttára nemesedik itt emberivé, magasztosul párázásból szerelemmé.

Kovács Sándor Iván a Tiszatájban megjelent nagyobb lélegzetű tanulmányában, melynek *A felszabadulás utáni magyar költészet történetéhez* a címe, így ír Vihar Béláról:

„Vihar Béla (1908–) költői pályakezdése még a húszas évek közepére esik, a felszabadulás után – hosszú pedagógiai és hivatali pályáját odahagyva – mégiscsak ötvenéves korában jelentkezett először új kötettel. De sem első retrospektív gyűjteményes, sem pedig következő verseskötetei nemigen jeleztek többet tisztességes mesterségbeli szintnél. Két utóbbi könyvében lírája viszont teljesen megújult (*A Négy felelet*, 1959.; *Párbeszéd az Idővel*, 1968.). A biblikus és mitológiai frazeológiához való vonzalom, a filozofáló való hajlandóság, a látomás általánosító ereje és tágassága végre felszabadultan gyümölcsöződik verseiben, főleg a nagyobb kompozíciókban. Munkaszolgálatos és háborús emlékeinek visszhangjaként megírja az örök katonafájdalom „panaszló ősi elégiáját”-t (*Egy katona megy a hóban*), kutatja a forradalmár magatartás titkát, és ellenpéldákkal szembesíti (*A Négy Felelet*), csontig levetkezetten világít önmagába (*Utószó egy verseskötethez*, *Párvers a világ kapujában*, *Párbeszéd az Idővel*), s derűsebb vagy archaizáló verseivel és intellektuális itáliai ciklusával is túllép a szokványoson.”

Szép elemzés olvasható a Kortárs 1969. októberi számában Vasy Gézától, melyből a következő részletet idézzük: „Vihar a verseket nem a szokásos időrend szerint csoportosította. Úgy véli, hogy a költő egész életében 4-5 vers megírására törekszik, s a többi csak ezeknek az „igaziaknak” a változata, megközelítési kísérlete. Ennek megfelelően öt tematikus ciklusra tagolja a válogatást: *Az idő gyűrűjében*, *Tájak tánca*, *Eszmélések*, *csillagok*, *Pánsípra*, *Freskók*, *látomások*. A tetszetős elmélet persze Vihar Bélára sem áll egészen, hiszen máris több „önálló” és maradandó verset írt a megadott öt témánál. Más kérdés viszont, hogy vajon megírta-e, avagy meg fogja-e írni a költő azt a néhány verset, amelyek halhatatlanná is teszik.

Vihar Bélát eleddig gyakran érte az a vád, hogy nincs társadalmi kötöttsége, a közéletiség idegen tőle, humanizmusra elvont. E kötetet olvasva kissé érthetetlen ez a vádaskodás. Az igaz ugyan, hogy nem a harcos, közvetlen közéletiség hangja az övé, hanem egy csendesebb, a szokottnál szerényebben visszafogott pátosz, amely azért messze jár az elvontságtól. Egyik alapvető élménye az idő, s nem kifejezetten az absztrakt, hanem sokkal inkább a társadalomhoz kötött. Legemlékezetesebb versei mindig érzékenyen reagálnak a kor kérdéseire, akár az *Önarckép*, 1942 című remek négysorosára gondolunk..., akár legismertebb versére, a második világháború munkaszolgálatosának élményeit visszaemlékezően megörökítő *Egy katona megy a hóban* címűre. Ebben a hosszabb alkotásban szimbolikus erejűvé nő az értelmetlen háborúból mindenképpen hazaérni szándékozó katona alakja, s ily módon Radnóti 1944-es verseinek kései rokonává válik. Hasonlóan jelentős *Az isten halála* című (1956), szintén nagyobb lélegzetű költemény is, amelyben egy prédikátornak állít emléket, aki egy fasiszta haláltáborban pusztult el kisfiával

együtt. Valószínűleg hatott e versre Kovacsics poémája, a *Tömegsír*, mert versformája, ritmusa, hangvétele, s részben szemlélete is rokon vele. Mindamellet szuverén alkotás, amelynek a magyar antifasiszta líra maradandó értékei között a helye.”

Az említetteken és idézetteken kívül *Paku Imre* irodalomtörténész (Hódmezővásárhely, 1910. máj. 12. – Bp., 1975. ápr. 3.) komoly tanulmánya a *Látóhatár* 1969/VII., VIII. számában, s rajta kívül *Seres József* a *Jelenkor* 1968/11. számában, *Müller Magdái* a *Napjaink* 1969. májusi számában, *Pályi Andrásé* a *Tiszatáj* 1968. novemberi számában méltatta Vihar Béla *Párbeszéd az Idővel* című kötetét, s ekkor még nem soroltuk fel a napilapokban megjelent kisebb kritikákat.

Végezetül hadd álljon itt Devecseri Gábor méltatása, aki Vihar Bélát köszöntötte e szavakkal a költő hatvanéves születésnapjára rendezett író-olvasó találkozón az Írószövetségben, 1968. májusában, s ezt a köszöntőt aztán az *Élet és Irodalom* is leköszölte:

„Vihar Béla mindig az egész életét éli. Hát nem mind azt tesszük? Azt hiszem, hogy nem, még a költők sem mind. El-eluralkodnak rajtunk az élet részletei, jelen időnk olykor túlzottan is jelen idő és nem az idők összessége; megesik, hogy egy-egy magunk számára is váratlanul megírt versünk ébreszt rá, a születésével, hogy a teljes időt kell élnünk, meg hogy nem is tehetünk mást: a költő dolga a szünetlen hullámzó jelent örökösen tudósítani arról, hogy a múlthoz tartozik, s hogy része – nem haszontalanul – a jövőnek. Vihar Béla nagyon jól tudja ezt. De hiába tudná, ha nem volna meg hozzá különleges képessége is: egymáshoz fűzni az idő gyöngyeit. Az opálfénnyel csillogót a parázsként égetővel, és szüntelenül. S mindig megmutatni, vagy legalább kutatni az egyik fényében a másikat. Verseskönyvnek aligha lehetne jellemzőbb, költője teljes munkásságára inkább utaló címet adni, mint az ő, hatvanéves születésnapjára megjelent, gyűjteményének: *Párbeszéd az Idővel*.

Múzsája korán a terv arcát megmutató álom lett. Emberhez méltó lét sóvárgása a szerelemben, a mozgalomban, a munkában. És legelsősorban és mindenekfelett a fájdalom. Mindig vele volt, mindig súgott, neki, mintha ezt: Költő, azért járom veled az élet útjait, hogy te szüntess meg engem! S a fájdalom legelőször még nem is a maga által megélt, nem a húsába vágó, hanem az észrevett fájdalom volt. A gyermek megfagyott gerlepárra bukkan a padlásajtóban és ez a gerlepár azóta is ott suhog fölötte. De a költővé-ütő részvéttől, mely benne a meg nem szólalók iránt ébredt fel, a megnyomorodottak, a sorsuk-nemtudók, s a szenvedő állatok iránt is, amelyek közül a kis szamarat oly láttatással, leleménnyel, humorral tisztelgő lírával nevezi „paripák Chaplinjé”-nek, ettől a részvéttől hamar elérkezik az idők szorításában a megélt – és csoda, hogy túlélte – saját fájdalmak iszonyához. Azért maradhatott költő, mert a fájdalom, nem szakította el az emberi világtól, hanem még inkább összefűzte vele. Olyankor is, amikor ez a világ már csak álommá látszott fagyni. – Ideiglenesen – felelte erre a költő szíve. Verset írt, amelyben mítológizálva kifejtette, hogy az ember megalkotását vállaló Síva százezer évet kért az ember megteremtéséhez, ahhoz, hogy a visongó, bolhát rágó, egymást tépő majmokból, a „duhaj lakomázókból”, a „megtévesztőkből” valóban ember legyen, s „várd ki: a próba nem ért véget – bár elúgtak tengernyi évek –, még hátra van vagy tízezer”. Optimista – mondhatnók. Különösen, ha ember ember által való megalázása olyan képei sorakoznak versolvasó szemünk előtt, amiket Vihar Béla nem hagy, nem hagyhat elhalványodni. S hogy – keserű tréfát félretéve valóban milyen optimista volt, arról a rémidőkben írt és már szállóigévé lett megrendítő – és amilyen megrendítő, olyan természetes – négy sorosa tanúskodik:

Ütött, kopott Károli-bibliát
s egy kötetnyi József-Attila verset –
hátizsákomban vittem a hazát,
két ingem közé befért a nemzet.

Mindenekfelett pedig az *Egy katona megy a hóban*, e nagylélegzetű szívszorítóan szép emlékezés az ő mindenen győzni vágyó emberi reménykedésének tanítássá érlelt megnyilatkozása. Útja egyenes volt. Induláskor (*Önarckép*, 1927) olyan képet festhet magáról, amiben személyiségének és későbbi verseinek is minden lényeges sajátossága megjelenik: „Jobbomon tömpe angyal suhogott – gyertyával kezünkben – imádkozó atyák gomolyogtak – miként Chagall töpörödött aggastyánjai – Balról puskatűzben – Iljics csontos ökle intett: gyere! – Koromsötét volt a világ – A boldogtalanság kerítése mögül – két szemem lobogott – Az éjszaka rólam perelt – A szenvedés egyet jelentett a tisztességgel.” Képei esztendők hosszú során át egymást folytatják és egymással vitatkoznak az idő párbeszédében. A Hajnalcsillag egy korai költeményében „Isten hófehér ujján ragyogó ékkő”, általa pecsételtetik meg „a világ és a fájdalom”. Néhány év és „Az isten halála” következik, az isten a közös szenvedések füstjébe hull, s még néhány esztendő múltán, egyéni tragédiája, gyermeke gyógyíthatatlan betegsége mondatja ki vele, az euripidészi „rosszat cselekvő istenek nem istenek” kései ikermondatát, mikor azt kérdi, isten büntetése-e az ilyen kínlódás: „Ha így volna, akkor most ölembe kapnám a fiút, és felkiáltanék az ég felé, hozzá: miért hagytál el engemet? De ilyen isten nincs, az ilyen isten nem isten.” Nem csodálnivaló, hanem természetes, hogy ilyen élmények szorításában groteszk-játékosan el tud töprengeni afelett, vajon nem kibernetikus gépek vagyunk-e mind, s hogy másfelől „A szerelem születése” gyönyörű történetében ismét csak az emberré-levés egy lépéseként jelöli azt a percet, amikor a szeretkezés gépiességét a szeretőket egymás felé fordító szerelem váltja fel. Ilyen gondok és gondolatok s költői játékok között is folytatja küzdelmét „minden zsarnokok fő szövetségese, a Félelem s a Butaság ellen”, s fordítja meg figyelmeztetően a bibliai példázatot: „Adj tiszta fegyvert kezünkbe, mert megtanultuk: aki nem fog kardot, az bizony kard által vész el”. Az ő kardja a nem tanulság nélküli fájdalom. S mindezek után ahhoz is van ereje, hogy könnyed legyen. Leginkább – és nem súlytalanul – lebegően a szerkezetével A vándor éji dalára utaló *Pataknál* versben:

Szökken a víz, a csobogó,
uszálya csipkés, rokokó
pillehab és fodor.
Amott ágat víz a patak,
illannak felhők, madarak...
Te is így távozol.

Mit kívánjak neki, tisztalelkű, igaz költőnek e kerek évfordulón? Amit ő magának: „...tartós egészséget, továbbá unalomtalan megnyugvást családja és vidám okos barátok körében, eszméltető szép olvasmányok kegyelmét, s nem utolsósorban a jó magány patyolattiszta óráit, meg tolla alól kibuggyanó egy-két olyan verset, amelyek pár napra elhíttetik vele, hogy mégsem járt hiába a Földön”. Nem jár hiába.”

E gyűjteményes kötet, a Párbeszéd az Idővel új versei között Vihar Béla *Európa vallatása* címmel Itáliában írott költeményeit köti csokorra. Ebben a ciklusban olvasható a *Péter feje* című verse, amelyben az idő múlását, az örök változást éri tetten. Minden változik, de azért mégsem, az ókori Rómára épült rá a keresztény Róma. Jupiternek csak a fejét szedték le, hogy Pétert formázzanak belőle. Ugyanígy a változást éri tetten az *Eretnek a piacon* című költeményében. Ahol ma Rómában a piacon virágok virítanak, ott valaha Giordano Bruno máglyája égett:

A kofasátrak fölött
szoborba öntve, fent,
a végtelent fölmérő

eretnek áll, mereng,
s lábánál zsibongva
kavarognak ott,
az összebékítő,
mindig győzedelmes,
örök hétköznapiok.”

Bájos, vidám és játékos költemény *Az első nap* című, a húszas évek Budapestjét mutatja be egy vidéki fiúcska szemével, aki még nem látott soha ennyi embert, soha ilyen látványosságot. Ez a Budapest ma már csak képeken vagy könyvekben él tovább. Bravúros rímei: *verklihangra – ki a gangra; medál is – generális; tessék, tessék – aranyfesték*, a kintorna hangját utánozó ritmusa cirkuszmutatvánnyá varázsolja a költeményt. A lovak patájának dobogása, a „trapp, trapp, trapp” idézi fel a költőben a régi emlékeket a régi Budapestről, s ugyanez hangzik fel a vers végén is a tovatűnt ifjúság ködbevesző jelképeként. A vihar bélai Őszikék egyik jellegzetes darabja *Az égig érő postaláda*, amely az évek múlásával egyre alacsonyabb lett, ma már nem nehéz elérni:

„Így hajtom már reá fejemet,
mint meggörnyedt fa, lefelé,
az ég helyett, az ég helyett,
a betakaró föld felé.”

Az értelemtől megfosztott *Papagáj* azért kénytelen örökké recsegő hangon fecsegni a vers szerint, mert nem tudott titkot tartani. A gyönyörű dalnok elárulta, hogy egy istennő a szerelme, s ezért lett átkozott mindörökké. A szonett utolsó hat sora így hangzik:

„Azóta átka rajtam. Elvarázsolt:
rabként forgok a cifráság mezében,
az önvád karma belém szaggat: kár volt...”

s míg csőrömmel a ketrechrácsot tépem,
torkomból csupán rút hangzás rikácsol:
így pergetem a szót, de már nem értem.”

A *bolond deák balladája* című versében Rodrigót azért tartják bolondnak, mert embertársait testvérének érzi, tekintet nélkül arra, hogy mely nemzethez tartoznak. Ezért üzik el a városból is. Rodrigo azonban tovább töpreng:

„miért erény csak népünket szeretni,
s miért hogy vétek, ha mindegyiket?”

A *Tíz intelem* és a *Párbeszéd az Idővel* című írások erkölcsi, filozófiai problémákat vetnek fel, az örök változás állandóságát, az élet szépségeinek szeretetét, de ugyanakkor az emberi felelősség kérdését is:

„...s egyetlen embertelenség elkövetése annyi, mint azonosulás
a gomolygó századok valamennyi igazságtalanságával.”

Folytatjuk

VIHAR BÉLA

Otthon korsója

Az asztalon az örökkévaló lángja lobog.
Terítve az ebéd és mi leülünk körülötte.
Az édesapám, aki a régiek útjáról hozta sokakkal a vándorló gondolatot a mi házunkba,
Debrecenbe,
hogy áldott legyen a barna kenyér is,
elsüppedt sírok szakajtója alól,
egy csipet a koldus tésztából
és a leves, hús, a tányér méhében tegyen tanuságot:
él az igazi isten, bölcs pásztorok botján az esti láng
hirdetés gyertyák lobogásában
keleti csillagok pírja felé....
Körbe rakott kalászkok vagyunk az asztal mezőjén
apám, anyám, testvérem meg én,
esteli harangszókor átkötött kéve a föld egyszerűségéig.
Gondoljunk az ucca madaraira, fáradt szárnyaikra,
az eltaszított főzelékére amiben megáll a kanál mint koldus.
Apám és Anyám!
Letakart arccal jár a sors a kert mellett.
Korsó bizony a szeretet, béke bugyog szájából.

Forrás: VIHAR BÉLA: Út önmagadtól, – <http://mek.oszk.hu/05100/05109/05109.htm>

JENEY ANDRÁS

Fölfelé

Vers néhány sora csak, mondd, árulkodhat-e rólam;
Képek rejtik a szó halk színü dallamait.
Köldök-nézni, testemet és lelkem mutogatni,
Lenne ugyan divatos, tőlem azért te ne várd.
Rég megsárgult könyomatok lapoznak előre,
Óbor – mézkeserűn is – a remény aszuja.
Disztichonokban visszhangzik még gyermeki ének,
S hallani néha talán azt, ki mögötte maradt.
Árnyékban sűg főszerepeknek, s lám, neki tapsol
Napmelegek sugara, szívben az esti derű.
Fák nőnek ki a szívből, tiszta folyó sodorása,
Szikrázó vizesés szórja fehér aranyát.
Földnek gyomra hiába nyeli, sivatagban is árad,
Ám darabokra törik lassan a vízköveken.
Elgurul az arany, elfárad a szív ami szórja,
Némul a vers is már, ritmusa meg-megakad;
S bár odafenn millió fénycsepp az éjjeli égbolt,
Mégis – a szív hova lesz? Fényt ad-e majd, ha kihunyt?

Víz partjáról rám hajolnak az alkonyi lombok,
Mintha csak őríznék bennem a napsugarat,
Mellém búvik a csönd, távolban csobban az álom:
Múlt tavaszok fénye kékvizü tengereken.
Sárgarigóm még hajnalt rikkant, nézem a fákat;
Ősz van, hull a dió... Fölfelé visz a folyó.

MESTER GYÖRGYI

Az akta

Épp csak szétpakolt az íróasztalán, amikor bejött a csoportvezetője, és az aktát kérte.

Már amikor rákérdezett, hogy melyiket is, és a főnöke megnevezte az ominózus ügyiratot, tudta, hogy az biztosan nincs nála. Mondta is, de mivel a kisleány csak erősködött, hogy nála kell lennie, hát előtte pörgette át az aktáit, egyiket a másik után. Azután elővette a nemrégiben irattározottakat is, hogy kiderüljön, nem keveredett-e véletlenül – azok közé.

A fontos iratot tartalmazó borító azonban sem a fiókból, sem a szekrényből nem került elő. A föld csak nem nyelte el? – humorizált a főnöke, majd amikor látta, hogy az akta tényleg nem lesz meg, hangnemet váltott. Erre rámehezt az állásod – mondta neki vészjóslóan. Úgy tudom, ma délutánra várják a minisztériumban a választ, már amit az ügyiratban feltett kérdésekre kell adnunk. Persze, előbb az adatokat lenne célszerű összeszednünk, csak tudnám, hogy milyen témában. Már leszóltak a titkárságról, ebéd után feltétlenül várják, hogy beadjuk aláírásra a vezérigazgatónak.

A csoportvezető a végén már annyira belelovalta magát, hogy „leszerencsétlenezte” őt, megjósolva azt is, hogy a cégtől, az eset következményeként – gondatlan munkavégzés, fontos ügyirat elvesztése okán –, szinte biztos, hogy mennie kell.

Amikor a feldúlt főnök sebbel-lobbal kirohant az irodából, úgy becsapta maga után az ajtót, hogy egy helyen még a vakolat is lepotyogott.

Mialatt ő a székében, magába roskadva ült, a telefon vadul felcsörgött. El kellett tartania a fülétől, mert a csoportvezetője olyan hangosan ordibált a kagylóba. Azonnal gyere az iktatóba! – üvöltötte. Ha egy percen belül nem vagy itt, én, személyesen intézem el, hogy kirúgjanak! Az iktatóban a szikár, egyébként eddig is igen ellenszenves, szemüveges, középkorú nő, folytatta az ő egzecíroztatását. Na, nézzen ide kolléga – és az orra elé tolta az átadókönyvet. Ide pedig be van írva – a vak is láthatja –, hogy ezt az iratot maga tegnap délután átvette. Saját kezűleg írta alá, hogy tőlem megkapta. Szintúgy, mint a pénztártól való távozás után, reklamációt én sem fogadok el. Ismerem én a kedves kollégák eszejárását, ha nincs meg valami, azért csak az iktató lehet a felelős!

Ekkor neki eszébe jutott, hogy tegnap, nem sokkal a munkaidő végezte előtt, tényleg járt az iktatóban, amikor is, az a vén satrafa aláíratott vele valamit a könyvben. Az aktát azonban mégsem kapta meg, mert a nőnek eszébe jutott, hogy a nagy sietségben a gépre még nem vitte fel az anyagot. Még ki is hangsúlyozta, hogy csak nyugodtan menjen vissza az irodájába, ha végzett az iktatással, majd utána viszi. De nem vitte. Ő azt az iratot egyáltalában nem is látta. Talán hibázott, amiért később nem kereste, de amikor azt sem tudta, mit keressen. És lám, most az ő nyakába varrják az egészet. Az ő felelőssége, ha a minisztérium időben nem kapja meg a kért adatokat.

És ekkor elkezdte magát rettenetesen szégyellni, pedig ártatlan volt, mint a ma született bárány.

Látta, amint az ebédlőben összesúgtak a jöveteleire. Begörccsölt a gyomra, ott is hagyta az ebéd nagyobbik felét, pedig a milánói makaróni a kedvence volt. Már valószínűleg mindenki tudja a cégnél, hogy elveszített egy fontos ügyiratot. A folyosón szembejövő kolléganője bátorítólag a karjára tette a kezét. Majd csak lesz valahogy – súgta vigasztalóan.

Egyszerre izzadt, és rázta a hideg. Olyan rosszul érezte magát a bőrében, hogy legszívesebben kibújt volna belőle, és odébbáll. A mentségére azonban nem tudott felhozni semmit. Hiába mondta az iktatóban, hogy aláírta, persze, mert a nő erőszakosan az orra alá tolta az átadókönyvet, és ragaszkodott hozzá, hogy aláírja, de az aktát, azt nem kapta meg. Sem akkor, sem azután. Még csak nem is látta.

Rettegésben teltek az órái, már lassan maga is elhitte, hogy ő a hibás. Egy ügyefogyott, egy balfék, aki nem tud kiállni az igazáért. Nem tudja bizonyítani - a saját aláírása ellenében -, hogy nem felelős az akta eltűnéséért.

Délután fél négykor – amikor már mindenki hazafelé készülődött –, váratlanul bejött a szobájába a csoportvezető. Udvariasan elnézést kért tőle a délelőtti kirohanásáért. Meglett az akta – mondta –, már be is küldték az adatokat a minisztériumba. Nincs semmi baj, tévedés volt, ő tényleg nem tehetett róla. A segédhivatalban a kolléganő – az a nagyszájú piszkafa – miután beiktatta az iratot, véletlenül az asztalon felejtette. A irodákban, munkaidő után, az osztályvezető éberségi ellenőrzést tartott, ő találta meg az elzáratlan iratot. Magához vette, másnap reggel pedig kiadta feldolgozásra, így az ügy le is van zárva.

Amikor magára maradt az irodájában, érezte, a feszültsége nem enyhül. A gyomra továbbra is görcsölt, a feje is megfájdult, homlokáról le kellett törölnie az izzadságot. És akkor támadt egy ötlete.

Elsétált az iktató felé, jobbra-balra köszöngetve a már hazafelé siető kollégáknak. Az iktató ajtaja előtt megállt, és befelé fülelt. Kihallatszott, ahogy a nő nagy, erős léptekkel végigdübög az irodán, és becsapkodja az irattározók, meg a pán célszekrény ajtaját. Ekkor ő az ajtón kívül fityegő kulcsot csendben elfordította, kivette, majd halk léptekkel távozott. A lift előterében az egyik fikusz kicsit lötyögős cserepébe beleejtette az iktató helyiség kulcsát. A liftben, míg leért a földszintre, de még a buszmegállóban is, végig mosolygott, mert elképzelte, amint a fiatal portásfiú – négy óra után, amikor az alkalmazottak már mind haza mentek –, jó szokása szerint felteszi a fülhallgatóját, és akkor még a telefoncsörgést se hallja meg, hát még a kiabálást a nyolcadikról, hogy „segítség, bezártak, engedjen ki valaki!”

CZÓBEL MINKA

Uj Héloïse

Nincs közöm e földhöz – messze útra készen –
Érzem, nemsokára elhagyom egészen;
Nincs földi szerelmem, nincsen földi vágyam,
Titkos kezek vetik már halottas ágyam.

A nagy, csöndes éjben fehér pelyhek hullnak,
Puha hó fedí el emlékét a múltnak.
Szállnak, lelkemben is, fehér gondolatok,
A nagy havas éjben ismét „itthon” vagyok.

Éltem? nem éltem-e? – mi is ez az élet,
Mely észrevétlenül álmok közé téved?
Színes volt az álom – beletisztult képe
A nagy, véghetetlen, örök fehérségbe.

Szövegforrás:

Czóbel Minka, *Boszorkány-dalok*, [válogatta: Pór Péter], Bp., 1974, Szépirodalmi Könyvkiadó.

.

LADÁNYI MIHÁLY

Mint a hagyma

A kisember attól az, hogy kicsik
a vágyai, mint rácalmási telke?
Álmában hagyma nő, s ha felbukik,
kicsi sorsára lesz majd rátemetve.

Kiskertek, kisálmok, kisemberek –
Lefelé nő mostanában a lélek,
kis helyen elfér, alig mocomrog,
kis lélek az, alig reszket, ha félted.

Ha a kisváros kicsit szendereg,
kis pénzeket számolgat kis kamatra
kicsi lyukakban, mint kisegerek.

Nem is azért, mintha nem telne nagyra,
de megszokta kicsit már, mint a hagyma,
hogy letaposva, úgy kell érni meg.

LADÁNYI MIHÁLY, *Van idő*, Magvető Kiadó, 1985

KASKÖTŐ ISTVÁN

Őszi reggel

Sem múltam, sem jövőm nincs...
múlnak napjaim számolatlanul.

Ha jön a reggel megyek, mert
menni kell, bejárni fájó tagjaim.

Hideg a szél, permet száll onnan,
hol zuhog a víz rengeteg...

Hűvös árnyékom az utamat állja,
de kerülném, rálépni nem merek.

Megállít, hogy visszanézzek, de én tudom,
ködbe vész az út mögöttem...

már felejtani sem kell –, nincs mit,
megrontva-szúzen öregszem...

Így békében, ketten, lépünk
egyet-egyet, vigyázva, fáradt könnyedén...

kerülve babonás gonddal minden
járdarepedést, buta reményt...

Niagara Falls, Canada. 1998

KAMARÁS KLÁRA

Napfogyatkozás

Miért nem szólnak újra a szavak
csobogva, mint sziklák között patak?
Nem kérek többé aranytrombitát,
csak hangja legyen bársony, vagy brokát
annak, ki felolvassa verseim,
s születne bennem gondolat, de ím,
lassacskán már a nevem sem tudom.
Minden hiába, ha gondolkodom,
csak képek bukkannak fel, és előre
mondhatom, rosszabb lesz jövőre,
ha élek még. Ugyan! Ha elkerülnek
a csengő ritmusok, minek örüljek?
Örömök nélkül már minden hiába!
Mit kiálthatnék bele a világba?
Hogy minden fáj, a karom és gerincem,
hogy minden elmúlt, mind, amiben hittem?
Kutyám ugat, mikor felnéz a holdra.
Az ő dala. Nekem is elég volna?

KŐ-SZABÓ IMRE

A csizma

Julika néni ezen a reggelen korán kelt. Benyújtott a konyhában a sparheltbe. Lábosba vizet tett fel, ha felforr, tea lesz. Pál uram még aludt, az este későn tekergett haza a kocsmából, kellett egy kis pihenés, hogy az egyensúly rendbe jöjjön. Az asszonyt azonban hajtotta a cselekvés vágya, bement a szobába és mondta az urának:

– Keljen fel kend, menjen be Újfaluba. Nézze meg, hogy lehet-e már kapni napos csibéket. Hozzon belőle vagy harmincat!

Pál uram összeszedte magát, fejébe csapta a kalapot és elviharzott a buszhoz. Dél már elmúlt, amikor visszaért, látszott rajta, hogy pár pohárral gyógyította a tegnapi túltöltést. A csibékről csak annyit mondott:

– Nincsen!

Julika néni bosszankodott, úgy érezte Pál uram nem a piacon volt, hanem csavargott.

– Holnap majd én megnézem! Nem lehet rád bízni semmit! – mondta mérgesen. Másnap beutazott a piacra. Rendben meg is vette a csibéket, már útban volt a buszhoz, amikor Tóth cipész mester a műhely előtt, megszólította:

– Jó, hogy látom Julika asszonyságot. Megpróbálhatná a csizmát, amelyet Pál uram rendelt! Ezen elcsodálkozott, nem beszélt neki, semmiféle csizmáról. A kíváncsiság mégis a műhelybe vitte. A mester elébe tette a fekete-pár csizmát. Julika néni elhűlt, amikor meglátta.

– Nekem harminchatos lábam van! Ez mekkora?

– Negyvenes a méret! – mondta Tóth cipész mester.

– Ezt biztos a macájának csináltatta. Na, majd adok én neki, csak menjek haza! – mondta mérges, felemelt hangon.

A cipész mester, hirtelen nem tudott mit mondani, már meg is bánta, hogy szólt. Persze jót akart tenni. Julika néniben forrt a méreg, a buszon, nem beszélgetett senkivel. Eszébe jutott, amit Piri asszony mondott, hogy egyik reggel a szomszéd utcai Aranka futott ki a csúrból.

– Ez a bűdös, biztosan ott üzekedett vele! Neki csináltatta a csizmát, mert annak a bárcásnak van negyvenes lába!

DEDIK JÁNOS

Tubika önvallomása

1. rész

Én, kérem szépen, Dedik Tubika vagyok! – de csak szólítsanak Tubokának. A gazdám, vagyis a megmentőm adta nekem ezt a nevet. Tulajdonképpen az igazi szüleim azok Gerle madarak. Nekem csak Gerlicék. Hallottam, mikor apám-anyám fülébe turbékolta: kis Gerlicém. Bár a megmentőm is eleinte Gerlicének hívott.

Hogy hogyan lett nekem a XVIII ker. Wlassics Gyula utca 133. számú ház udvara az otthonom, azt az alábbiakban hamarosan el fogom mesélni.

Tulajdonképpen az én ügyetlenségem segített hozzá, hogy még tinédzser koromban kiestem egy hatalmas fenyőfán épült családi fészekből. Valószínűleg a testvéremmel csipkelősdit játszhattam, mikor vagy kilökött, vagy simán egyensúlyomat veszítve kiestem. Még repülni nem tudtam, hiszen a rövid tollazatom kevés volt hozzá. Ekkor kezdődött életem legsötétebb tragédiája. Leesésem következtében nem is tudtam, hol vagyok, mi fáj, csak azt éreztem, hogy egy fekete kutya, akit még sohasem láttam, a félig kinőtt farktollaimmal szájában rángat. És ekkor jött az isteni segítségemre a későbbi pótpapám, aki félelmet nem ismerve, segítségemre volt az életben maradásomhoz. Úgy ráordított a fekete Tátika nevű kutyára,

hogy ijedtében elengedte a farkamat, én meg gyorsan bebújtam két farönk közé. Majd a gazdám szabadított ki kellemetlen helyzetemből.

Magához ölelt, a szívéhez szorított, miközben én remegtem és azt hittem rögtön vége az életemnek. De a megmentőm becézgetett, simogatott, érezni kezdtem jóindulatát velem szemben, de továbbra is nagyon féltem...

Bevitt a lakásába, de nem tudta mit kezdjen velem, majd látva remegő testemet, a lánya is megsajnált. – Papa - szólt a lánya – ezt a kismadarat nem tudjuk a fészkébe visszatenni, valami kalitka kellene neki. – Igen, felelte a papa, majd a szomszédhoz fordult, elmesélve és megmutatva engem. A szomszéd bácsi rögtön felajánlotta a használaton kívüli kalitkáját, és még egy kis vödör búzát is adott a kalitka mellé. Így kerültem a papa szerszámos szűnjába. Hát nem mondom, eleinte nagyon féltem, pláne éjszakánként, egyedül. Szerencsémre kaptam enni, inni, így lassan megszoktam új helyemet, csak a szüleim és a testvéreim hiányoztak nagyon. A papa csendes, hívogató, kedves figyelmessége tette elviselhetővé a napjaimat.

Itt kell megemlítenem, egy idő után észrevettem, hogy nem egyedül vagyok a szűnjában. De a papának is gyanús volt, mert a búza nagyon fogyott, és egérmomokat fedezett fel. A papa kijelentette, hogy egerekkel nem lakhatom együtt, ezért beköltöztetett a ház konyhájába.

Rendszeresen ellátott. Naponta tisztába tette lakásomat, friss vizet, ételt kaptam, sőt még apró homokot is vett, hogy az emésztésem zökkenőmentes legyen. Lassan a kalitkám kicsi lett. Nagyon nehezen tudtam megfordulni benne. Láttam, hogy a papának gondot jelentettem.

Egypár hét után a farktollam kezdett növekedni. Gazdám, vagyis a papa, hamar észrevette, és nagyon örült neki. Elmondta nekem kalitkatarítás közben, hogy ha kinő a farktollad, Tubikám, akkor bizonyára fogsz tudni repülni, és visszamehetsz a családotodhoz. De addig is kell valami megoldás. Nagyobb kalitkára van szükséged, kis madárkám! Ígérem neked, hogy szerzek valamilyen kalitkát, amiben meg tudsz fordulni, és nem töredezik le a tollad. A papa végigjárta a madárkereskedéseket, de megfelelő kalitkát nem talált. A kereskedők csak ajánlatokat tettek, hogy csináltasson méretre ketrecet. Az ajánlatok bizony nagyon kedvezőtlenek voltak. A papa esti mese helyett mondta el nekem mindezeket, én pedig csak izgultam, mikor lesz már nagyobb lakásom.

Folytatjuk...

KÖLTŐ NAGY IMRE

A tél örököse

Én nem vagyok a tél gyermeke,
nem tisztelem kegyetlen arcát,
körmeimet fújva átkozom
szegény embert gyöttrő viharát.

Úgy talált rám vályogviskómban,
hogy a napsugárral beszéltem,
s látva bűnöm: rögtön jégcsapot
villogtatott felém kevélyen.

Haragszik rám, mert nem imádom,
s nem gyújtok tüzet parancsára,
hiába fest jégvirágokat
a viskóm vaksi ablakára.

Azért teszi csak, hogy gyötörjön,
mert tudja, hogy a tavaszt várom.
Fagyott varját ültet viskómra,
hogy elűzze vele az álmom.

Dermeszt, gyötör — én bírom,
tűröm, rongyos kabátomon jó gomb van,
s kis pacsirta szalad előttem:
szeméből már tavaszfény lobban.

Én nem vagyok a tél gyermeke,
de sírjához mégis elmegyek, mert tudom,
hogy valamit hagy rám,
egy jégesőt szülő felleget.

NAGY IMRE: *Tücsök a máglyán* Budapest, 1976, Szépirodalmi Könyvkiadó

BUDA FERENC

Tor(zó)

(Egy szedési hiba ürügyén)

Sem orátor, sem agitátor:
voltam – ha voltam – literátor,
egyszer-egyszer tán jóra bátor
(rám is rogyott néha a sátor).

Aranyam nincs, hogy földbe ássam.
Fű közt a gyík, béka a sásban,
(vagy: toronyőr a mélygarázsban) –
el-eltűntem a hallgatásban.

Megbízta egykor mentoromban,
utóbb egy-két correctoromban,
s bizony mondom: öregkoromban
nem mindegy már, milyen torom van.

Ép elmével ha még megélném,
a belépőt én visszakérném,
s prosectorom a pálya végén
protectorra biz elcserélném.

BUDA FERENC: *Míg élsz, Versek* 2016

Forrás: DIA <https://pim.hu/hu/dia>
<https://pim.hu/hu/dia/dia-tagjai/buda-ferenc#>

SCIENCE FICTION

UMHAUSER FERENC

Össze(nem)függések

Az űrállomás szabályosan keringett a pályáján. Nem mutatott semmi rendellenességet, de a rádiójelekre nem válaszolt. A kapitány elrendelte a legnagyobb készséget, nem szükségből, inkább csak rutinból.

Az űrállomásnak egyetlen lakója volt. Az igazi nevére és nemzetiségére már senki sem emlékezett, a világűr remetéjeként emlegették csak. Még az ezerkilencszáz-kilencvenes évek végén küldték föl, mint önként jelentkezőt, hogy az ember világűrtűrő képességét teszteljék egy majdani Mars-utazáshoz.

Akkoriban voltak a nagy változások Kelet-Európában, bár dúlt a boszniai háború, úgy tűnt béke lesz s az emberiség felülemelkedik provinciális eszme vakvágányain s a rombolás és gyűlölet helyét átveszi az építő egység. A történelem útjai azonban sohasem arrafelé kanyarodnak, mint várnánk és a józan ész szól legkevésbé bele a történetekbe.

A kísérleti személy letöltötte a Mars-utazáshoz szükséges idő másfélszeresét, aztán utasítást kapott a visszatérésre, ő azonban nem engedelmeskedett. Az űrközpontban felmerült, hogy lehozzák erőszakkal vagy a sorsára hagyják, de valami érthetetlen, különös tiszteletből, a gazdaságossági és más szempontok ellenére, továbbra is életben tartották az űrállomást, mint annak idején Minotaurusznak, félévenként lerótták adósságukat, ellenben az öreg (most már így nevezték), nem kívánt szüzeket, de így is elég sokba került.

Kormányok jöttek, kormányok mentek, országhatárok átrendeződtek (minden egyezmény ellenére), csak a Világűr Remetéje maradt kiszámítható pályán. Egyre nagyobb nimbusz övezte. Végre volt valaki, egy létező, egy élő, aki ott „áll” felettük s figyeli őket. Valamit talán tud, amiről nekik fogalmuk sincs.

Az első száz évben még minden hosszabb hallgatása után várták, hogy egy halott, egy élettelen tetem fogadja a teherűrhajót, ám a legénység azt tapasztalta, hogy az öreg fizikailag és szellemileg még mindig frissebb, mint bármelyik földi ötvenes. Megszokták, hogy ott van és lassan kezdett egyet jelenteni az űrrel, az örökkévalósággal.

A teherűrhajó leszállt az űrállomáson.

– Hát mégis bekövetkezett? – kérdezte Black, az amerikai pilóta.

– Mózesnek sem adatott meg, hogy belépjen az ígéret földjére, az öreg is elég rég vár a világűr kapujában, ki tudja mit látott s mennyi volt megengedve neki? – válaszolt Joachim, miközben előkészítette a zsilipet az átszálláshoz.

Átkutatták az űrállomást, minden sértetlen volt, a szkakanderek is hiánytalanul és érintetlenül lógtak a helyükön. Az űrállomás zsilipje érkezésükkor csukva volt, holott azt kívülről védőöltözék nélkül lehetetlen bezárni. Az öregnek azonban nyoma veszett.

A hálófülkében divatjamúlt bőrkötéses mappát találtak. (Óh, te szent számítógép billentyű, a letörölhetetlen floppyk kielégíthetetlen orgazmusa!) Joachim még tudott valamennyire olvasni, bár már ő is a billentyűkhöz nőtt nemzedék gyermeke volt. Felütötte a mappát, naplónak tűnő feljegyzéseket talált benne. Az utolsó bekezdésnél akadozva és szótágolva, de még érthetően olvasni kezdte:

... vergődünk a lét túldimenzionált, szűk keretei között. Nem a negyedik vagy akárhányadik dimenziót kell keresnünk, hanem a dimenziótlanságot. Csak fizikai létünk s az abból eredő tudatunk szab határokat. A természet törvényei egyszerűek. Ismétlődések, hiányok, halmazok és tükröződések. Olyan ez, mint mikor a fától nem látja az erdőt az ember. (Van még fa és van még erdő?) Az ág kicsinyített mása a fának, a fa egy felnagyított ág, az erdő ezt többszörözi.

Nem kitörnünk kell belőle, hanem elfogadni, feloldódni, eggyé válni vele, benne.

Amikor először léptem ki a föld légköréből s csüngtem a nagy „semmiben” (a semmi minden), de ez a semmi is csak egy ember alkotta fogalom, képzet, mint ahogy az anyag és az anyagtalan váltakozása építi föl ezt az egész nagy „valamit”, akkor döbbsentem rá, milyen apró, törekeny hajó ez az agyongyötört, az ember kapzsiságának kiszolgáltatott Föld.

Lehet ez is törvényszerűség, ilyennek kell lennünk: gyilkosnak, vadnak, kapzsinak. Mások és önmagunk elpusztítójának, hogy letűnve - akár a dinoszauruszok - átadjuk helyünket egy más, lét-, esetleg tudatformának, ami azért mégsem más, hiszen ez egy önmagába záródó körmenet, talán mint egy akárhányszor megtekert Möbiusz-szalag, amelyen bárhol indulsz el, s ha nem is te, vagy a fiad, de a helyedre lépő sokadik faj a természet láncolatában, végül odaér ahonnan elindultál.

dolgok önmagukért és önmaguk ellen vannak. Nincs föloldhatatlan ellentét, mint ahogy a tükörkép is csak leképezés, nem ellenpólus. Csak megfelelő látószögből rajzolódik ki az egész. Ami itt egésznek tűnik, távolabbról csak egy másik (törtész) egész parányi része. De vajon, hol van meghajtvva ez a szalag, hol az a hely, ahol az óriás átvált parányba, a töredékből egész, az egészből töredék lesz?

Vannak-e határok, létezik-e határtalan? A létezés a nemlét kontinuitás hiánya? Vagy csak a hiányérzet szüli az anyagot? Mennyi kérdés és ugyan van-e értelme, szabad-e kérdéseket föltenni?

Az embernek csak hagynia kellene, hogy az élete dallama diktáljon, feloldódnia benne, lágyan ringatózni ütemére.

Korlátokba kapaszkodunk, elvakít egy pillanatkép, görcsösen egy megfogható valóságot akarunk teremteni, rettegünk a múlandóságtól, mert nem tudjuk elfogadni, hogy az élet előtt és után van az öröklét, közte csak átmenet. Könnyen kellene vennünk, hagyni és hallani a dallamot, hogy fölemeljen, sodorjon...

Vagy már teljesen süketek vagyunk?

KORIM LÁSZLÓ*

Angyalok ébredése

Mikor a madár felszáll, felhők kondulnak az égen és apró szíveink megdobbannak. A nyár hűvös kavicsait vízbe hullatja, mert csobbanásukért reszket a délibáb és nem tudható, miért pazaroljuk el szenvedéseinket olyan korán, holott az idő leoldja kenyerünket a fákról. Száz perc is elég mosolyt fakaszt, hogy megnyirbáljuk a báránfelhők riadt hátát s ujjainkat megkötözze a gyapjú édes érintése. Bájosak vagyunk és vidámak. Szeretetünkben lágyan oldódnak a napsugarak. Egymás ölébe szirmokat szórunk, hogy a pici higgadság is megriasszon. Ez a vidám tánc angyalokká érlel. Glóriás szellők vonulnak, pajkosan megzizegtetik selyemsimaságú aranyhajunkat és szenteltvizet szórnak nyiladozó szemünkbe. Ekkor megemeljük kezeinket, szélesen kitarjuk s a boldogság mosolyával köszöntjük a felkelő Napot.

*

1.

Bim-bam, bim-bam, könyörög a harang. Az angyalkák visítoznak, egymás hajába kapnak csintalanul, mert az Úr távol van most. Megteremtette a világot és lepihent. Ha az Úr pihen, sokáig pihen. Miért is ne pihenne, hiszen ő teremtette a világot. Az angyalkák visítoznak. Ember-angyalkák. Vidámak, pajkosak. Érzik, hogy az Úr lepihent. Megpihent a képzeletükben.

*

2.

Vitatkozhatnék, de minek tegyem? Ne lássuk meg az örült álmokat, csak azért, hogy ne szenvedhessünk egy hiány után? Hiszem a hiány kell! Ha nem hiányzik semmi, telt az akarat és lomha, akár egy piros fotelban elnyúlt test vagy a faládában a halott.

Ritka adományként tisztelhetjük az olyan nyugalmat, mely óhajokat teremt. Mert mi emészt jobban a gyomornedveknél? A tespedés bizonyosan nem. Az ragadósabb a fenyők gyantájánál s lesújtóbb a teljes megsemmisülésnél, vonzóbb és üzőttebb a legüzöttebb vadnál. Meglapult nyúlként teremtjük a világot s mégis naggyá leszünk, mert naggyá tesz a szerénytelen vágyak hajszolása. Szilárd szándékunk a cél felé törni és a rögzöttebb út mindig biztatóbb. Ám az örök küzdelem habosra rázza kedvünket és az út egyre jobban elsimul, majd eljutunk a tespedés zöldellő gypére és leheveredünk, mint aki jól végezte dolgát. Az elégedettség lecsorog szánk szélén s gaz lepi be csontunkat izom helyett, hogy ne mozdulhassunk, hiszen jó itt és kellemes.

*

3.

*http://index.hu/video/2016/04/10/broker_remete_zemplen_boldog_asvanygyujto/

Az ember azért simogatja a nyulat, mert jólesik neki. A tenyér érzi a szőrme finom selymét. A nyúl tehetetlenül tűri, félelemtől remegve. Vékony zsibbadás fut végig az ember testén, ujjai érzik a felsőbbrendűséget. Könnyed adakozással megborzongtatja önmagát. Akar, mérlegel, dönt és simogat. A nyúl tűri, aztán várja a simogatást. Most már neki is jólesik.

*

4.

Sötét utcán hidegül érzi magát az ember
Dolgozni mindenkinek egyformán kell
Tavasszal még a bús ember is mosolyog
S aztán jön a nyár és mindenki megizzad
A dogozó nem veszi észre a virágokat
A virágnak is fáj ha szirmát letépik
Meghal ha beletapossák a vázába
Egy munkás annyit ér mint egy hangya
Elpusztul akár a katona a fronton

Fotó: **FÁBIÁN MÁRIA**

<http://mfabian.5mp.eu/web.php?a=mfabian>

RADA GYULA

Csak állunk

Hazámhoz

Csak állunk meztelen,
kifosztva , mint a fák...
Kezünket feltartva,
megadva magunkat
lombtalan. Kérgünk
alatt, beleinkbe a
jövő velünk pusztuló
baktériumaival, az
eggyütműködés-
képtelen sejtjeinkkel,
a belénk impregnált
gyűlölettel, betört
fejjel , csak állunk,
dologtalan,
szeretetlen,
önfeláldozó
szerelemmel....

KARAFFA GYULA

Metafizika...

felnéztem este az égre
a szép telihold korongja
bevilágította a tájat
s ömlött monoton fénye
válogatatlanul a világra
furcsát gondoltam róla
ahogy néztem pizza-alakját
hogyan lehet az hogy ez a
hatalmas égitejt
látszólag csak függ ott
a nagy semmiben miközben
ezer kilométerekkel száguld
előre vagy hátra
s így teszi ezt velünk együtt
otthonunk a Föld is...

mindeközben csend vala
széltelen álltak az ágak
a kutyák sem vonítottak éhesen
nem szállongott lágycsors illata
zsebemben pedig
ott lapult egy elektromos öngyújtó...

*

a kenyér szavunkból lehetne akár kér is
ha szemébe dobjuk az e és az ny betűt
de miért is dobnánk ki ha találunk
hozzá egy vé betűt a sarokban
akkor a legjobb ragasztóanyagot
az enyvét kapjuk amivel aztán
talált szavaink szétszórt betűit
összeragaszthatjuk magunk
és nyelvkedvelő barátaink számára

csakazazá
az kerüljön elő
megcsaskazabé
megcsakazacé
megcsakazadé
megcsakazaze
megcsakazazef
megcsakazagé...

*

minket
a harang hangja csak zavar
magtalan hitünk már kihűlt
arcunk ráncaiba
bűneinknek hulláma
már kőkeménységüvé szelídült

ha nincs más csak a törvények
és csak az örökkévaló remények
csak az önkéntes kalitkák és a rácsok
ha nincs más csak a szorongatások
mi értelme a hajnaloknak?

jobb lett volna születni fának...

*

...egy fát birtokolni nagyon nehéz tulajdonképpen nem is lehet nem érdeklődik semmi nem kíváncsiskodik nem néz a szemedbe nem mondja hogy segíts rajta nem nyavalyog minden kicsiségért nem vár tőled sem ajándékot sem szánalmat csak van csak áll csak növekedik élete végéig csak leveleket hajt csak magot érlel csak odút és ágot ad a madaraknak csak létezik csendben csak szélben hallani néha susogását de azt is olyan szemérmesen teszi mintha senkit sem akarna zavarni ezen a világon csak gyökereket ereszt az ellenálló kemény talajba csak apró gyökérszálaival harcol szótlanul a túlélésért ám ez a dráma is olyan titokban zajlik hogy sejtelmünk sincs az egésztől nekünk már csak a szép a jó jut belőle az árnyék a nyugalom a gyümölcs a látvány az illat a madárfészek a fióka az elszáradt ágak a tűzre a meleget sugárzó parázs finom pattogása a kályha mellett állva egy fát birtokolni nagyon nehéz tulajdonképpen nem is lehet nem érdeklődik semmi nem kíváncsiskodik nem néz a szemedbe tán ezért olyan könnyű földre dönteni egy pillanat alatt tán ezért olyan könnyű nekiereszteni a fűrészt belevágni élő húsába nem folyik a vére nem sikoltoz nem vív haláltusát nem hörög és nem nyöszörög de a halála is olyan furcsa egy fát birtokolni tán ezért sem lehet nem temetik mert benne temetnek nem aszalódik mert benne aszalnak halála után is ugyanúgy körülöttünk találod bármerre is nézel és nem lehet tudni hogy az élő fa is ilyen volt-e mint ez a halott mert egyre megy a deszka is ott volt már a rönkben a lécs is ott futott a törzsben végig felfelé semmi különbség élő-e halott-e ugyanaz a fa most is és száz év múlva is ha tűzre nem vetik...

MESE MESE MESE

VERASZTÓ ANTAL

Tóparti aratás

Minden úgy volt, mint régen, lépésenként jött elém a táj. Eső után szépítkeztek a fák a felhők könnye mosdatta meg a leveleiket. Jé, itt egy nagy víz, kiáltottam meglepetésemben mivel egy tóra akadtam. A víz apró kis öblöcskéket mosott ki magának a parton. Mivel a part, hellyel kínált hát egy ilyen kis öblöcske mellé ültem le pihenni. Míg lábaimnál pajkos szelek hemperegtek, a tó mesélni kezdett, mert ez a tó már sok mindent látott, de velem még nem találkozott. Örülök, hogy te a rendes nevemen szólítottál, kezdte a Tó, nem mindig és nem mindenki szólított így.

Igaz, pár száz éve is meg van már annak, amikor egy erre bóklászó ember azt mondta rólam a társainak, akik még akkor nem láttak engem, hogy: Rátaláltam egy tócsára, aminek a partja teleis-tele van Gyopárvirággal. Ezek az emberek aztán emiatt a saját fejük után csak úgy látatlanban elneveztek Gyopár nevű tócsának, ami rosszul esett nekem mivel én akkor is a minden és mindenki számára fontos éltető víz voltam, ami ma is vagyok.

Nem csak a csillagok vándorlását láttam, nemcsak a Nap, meg a Hold nézegette magát bennem – mert hiszen jobb tükröt nem is találhattak volna nálam a környéken –, hanem a hozzám közel lévő növényeket is én tartottam életben. A susogó nádat, amiből az emberek házaikra fedelet raktak vagy tüzelőnek használták. A gyékényt, amiből kosarakat meg sok minden mást készítettek, és amelynek barna buzogányával a gyerekek is szívesen eljátszogattak, de régen a tűzgyújtáshoz nélkülözhetetlen taplót is ebből csináltak maguknak az emberek. Ezt mind én adtam nekik, erre ők tócsának neveztek engem. Ha rágondolok, még ma is megremeg a Hold képe bennem. Sok madár talál nálam a fészkének helyet és élelmet. Az én vizemen tanítja meg úszni a vadréce a kiskacsáit. Halak és békák is lakják hús vizemet. Hálából, amiért meghallgattad a panaszaimat, mesélek neked egy történetet, ami nem oly rég talán jó, ha kétszáz éve, hogy megesett. Egy szép napon ide jött egy szegény ember a kis szürke szamarával meg valami tákolmánnyal, amit az emberek már akkortájt is ekének neveztek és a napsütöttebb partom felől porhanyós barázdákat húzott vele a földbe. Amikor ezt elvégezte, a nyakába akasztott átalvetőből szakajtónyi búzát hintett bele. Ki is kelt a búza hogyne kelt volna ki, amikor felülről eső formájában az ég áldása a gyökereihez pedig én juttattam az éltető vizet, ettől aztán szép nagyra nőtt a búza és rengeteg kalászt hozott.

Az érore fordult szőke kalászok aztán vég nélkül gyönyörködve nézegethették magukat a tükrömben. Készülődött is az ember, amikor eljött az ideje, hogy learatja a búzát, egyik napon jókor reggel, amikor még a kakukk sem szólt, és a harkály sem kopácsolt ki is jött ez a szegény ember a feleségével meg a sarlójával, hogy learassa a búzát, amit elvetett.

Hogy el ne felejtsem utánuk poroszkált az egyetlen tergenyész szürke szamaruk is, ennek a hátán akarták hazahordani a learatott búzakévéket. De bizony majd földbe gyökerezett a szegény ember lába a csodálkozástól, amikor az ő szép búzavetésének csak a hült helyét találta, semmi sem maradt belőle. Először azt hitte, hogy a halak ették meg, de aztán hamar észébe jött emberünknek, hogy a halak nem járnak ki a vízből, meg, ha kijárnának is nem tudnák megenni a búzát. Aztán nagy szomorúan a feleségével együtt elindultak a le is út, fel is úton, hazafelé ahol éhes gyermekeik, meg az udvaruk közepén szépen keresztbe rakott búzakévék várták őket.

Ekkora csoda láttán már nemcsak a szegény embernek, de a feleségének is majd földbe gyökerezett a lába. Nem tudták persze, hogy mi történt, de hát honnan is tudhatták volna, hogy Oros-tündér tett velük csodát, mert ugye a tündéréknek ez már hozzátartozik a

mesterségükhöz. Én láttam a tükroemben hogy ez az ember milyen ágrólszakadt szegény – mondta a tó –, ezért kértem Oros-tündért, ha teheti, segítsen rajta. Így történt aztán, hogy míg a szegény ember meg a felesége meg a szamaruk az út porát taposták, a tündér, hipp-hopp, az udvaruk közepére varázsolta nekik a búzatermésüket.

Örömben aztán a szegény ember meg a felesége cséphadarót fogtak és három nap három éjjel csépeltek a kalászból a búzaszemeket. Amikor ezzel is megvoltak egy vékával elvittek a szélmolnárhoz, aki lisztet őrölt nekik belőle. A szegény asszony a lisztből végre kenyeret süthetett maguknak meg az öt kis gyereküknek, ami, ugye ha jól utána számolunk hét éhes szájat jelent és mégis mi történt? A szegény ember az első szegés kenyérből az első falatot elhozta ide a partra ahol a búzája termett és azt mondta; a mindenhatónak már megköszöntük, most neked köszönjük te víz, hogy segítettél felnevelni a búzáinkat, mert tudjuk víz nélkül, nincs élet. Ezzel a falat kenyeret nekem ajándékozta, fejezte be történetét a Tó, amelyet az emberek már jó ideje nem is emlegetnek másként csak úgy, hogy Gyopáros.

Én meg csak ültem a vízparton, és míg két fülre hallgattam a mesét. közben azon gondolkodtam milyen kár, hogy a szegény ember meg a felesége nem láthatták meg a jószágos Oros-tündért. Pedig úgy hírlík nagyon szép volt, mindenki tudta róla, milyen szép. De hát ti is tudjátok gyerekek, ha nem lenne láthatatlan nem is lakhatna a mesében.

Gyopárosi - tó

Fotó: VERASZTÓ A. KÁROLY

MESE MESE MESE

JÓKAI MÓR*

Melyiket a kilenc közül

Élt egyszer egy szegény csizmadia itt ebben a nagy Pestvárosban, aki semmiképpen sem tudott a mesterségéből meggazdagodni.

Nem azért, mintha az emberek összebeszéltek volna, hogy ezentúl ne viseljenek csizmát, nem is azért, mintha a magisztrátus megparancsolta volna, hogy ezentúl a csizmákat fele áron kell adni, munkát is jól csinált a jámbor, maguk a vevők panaszolkodtak, hogy nem bírják elszagztatni, amit ő egyszer megvarr: volt is dolgoztatója elég, fizettek is becsülettel, egy sem szökött meg kifizetetlen árjegyzékkel, és János gazda mégis – mégis – nem tudott zöldágra jutni, ahogy németül mondják, sőt nemnéha közel volt hozzá, hogy akármiféle száraz ágat jónak találjon arra, hogy onnan nézegessen le. – Hanem persze ez csak szóbeszéd volt nála; János gazda igaz keresztyén ember volt, s keresztyén ember nem akasztja fel magát, akármilyen szorongatott állapotban legyen is.

Azért nem tudott tudniillik semmi gazdagságra jutni János mester, mert másfelől az Isten olyan különösen megáldotta, hogy minden esztendőben rendszerint született neki egy gyermeke, hol egy fiú, hogy egy leány, és az olyan egészséges volt, mint a makk.

– Ó, én uram Istenem! – sóhajtozék gyakran János mester minden újabb számnál, amint lőn hat, lőn hét, lőn nyolc; mikor lesz már e hosszú sor után punktum? Egyszer azután eljőve a kilencedik; az asszony meghalt, és azután ott volt a punktum.

János mester egyedül maradt a kilenc gyermekkel a világon.

– Hej, sok van azzal mondva.

Kettő, három már iskolába járt, egyet, kettőt járti kellett tanítani, másikat ölben hordozni, kit etetni, kinek pépet főzni; emezt öltöztetni, amazt megmosdatni és valamennyire keresni! Bizony édes atyámfia, ez nem csekély hivatal: próbálja csak meg valaki.

Mikor cipőt kellett szabni, egyszerre kilenc cipő! mikor kenyeret kellett szelni, egyszerre kilenc karéj! mikor ágyat kellett vetni, egyszerre az ajtótól az ablakig az egész szoba ágy, tömve, dugva apróbb, nagyobb, szőszke, barna, emberforma fejekkel!

– Ó, én uram és Istenem, de megáldottál engemet; – sóhajtozék magában elégszer a jámbor kézműves, mikor éjfélén is túl ott ütötte a mustával a talpat a tőkénél, hogy ennyi lélek testét táplálhassa, s hurítgatta hol egyiket, hol másikat, a ki álmában rosszul viselte magát. Kilenc biz ez, egész kerek kilences szám. No de hála érte az úristennek, még nincsen ok a panaszra; mind a kilenc egészséges, jó erkölcsű, szép is, jó is, épkézlábbal és gyomorral megáldva; s inkább kilenc darab kenyér, mint egy orvosságos üveg, inkább kilenc ágy egymás mellett, mint egy koporsó között; az úr Isten őrizzen meg tőle minden érzékeny apát, anyát, még akinek nyolc marad is, ha egyet elvesznek belőle.

Nem is volt János mester gyermekeinek semmiféle szándékuk a meghalásra; az már el volt végeztetve, hogy ők mind a kilencen keresztül dolgozzák magukat az életen, s nem engedik át helyüket senkinek; nem ártott azoknak sem az eső, sem a hó, sem a száraz kenyér.

* <http://vmek.oszk.hu/00700/00789/html/jokai73.htm>

Egy karácsonyestén János mester későn tért haza a nagy szaladgálásból, mindenféle kész munkákat vitt haza, kevés pénzecskét szedett be; ami ismét a mesterségéhez, meg a napi szükségek fedezésére kellett. Hazafelé futtában minden utcaszegleten látott aranyos, ezüstös báránnyakkal, cukorbabákkal rakott asztalokat, amiket jámbor kofák árulgatnak olyan gyermekek számára, akik magukat jól viselik; meg is kérdik előbb, hogy a rossz gyermekeknek ne adjanak el belőle; János mester egy-egy helyen meg is állt: talán venni kellene belőle? micsoda? mind a kilencnek? Az sok volna. Egynek vegyen? Hogy a többi azután irigykedjék rá. Nem; majd ad ő nekik más karácsonyi ajándékot, szépet is, jót is, ami el sem törik, el sem kopik, s aminek valamennyi örülhet, mégsem veheti el a másiktól.

– No gyerekek: egy, kettő, három, négy; mind itt vagytok, – szólt, haza érkezve kilencfejű családja körébe. – Tudjátok-e azt, hogy ma van karácsonyestéje? Ünnepe ám ez. Nagyon örvendetes ünnep. Ma este nem dolgozunk semmit, hanem örülünk valamennyien.

A gyerekek úgy örültek annak, hogy ma örülni kell, majd felvették a házat.

– Megálljatok csak, hát még ha megtanítalak benneteket arra a nagyon szép énekre, amit én tudok. Nagyon szép éneket tudok ám; erre a napra tartogattam, karácsonyi ajándéknak!

Az apróságok nagy zsvajjal kapaszkodtak apjuk ölébe, nyakába; majd lehúzták azért a szép énekért.

– No! mit mondtam! Ha jól viselitek magatokat. Aztán szépen sorba kell állni. Így ni, amelyik nagyobb, előbbre, amelyik kisebb, hátrább.

Úgy szépen sorba állította őket, mint az orgonasípokot. A két legkisebb az apa térdére és karjára jutott.

– Már most csendesség! Majd én előbb elénekelem: ti pedig majd aztán utánam.

Azzal komoly áhitatos képpel, levéve zöld sipkáját fejéről, elkezdé János mester azt a szép hangzatos éneket, ami így kezdődik:

„Krisztus urunknak áldott születésén...”

A nagyobb fiúk és leánykák az első hallásra megtanulták a dallamot, több baj volt a kisebbekkel, azok mindig félrevitték a dalt, s ki-kimentek a taktusból, végre mindnyájan tudták azt, s az volt aztán a nagy öröm, mikor mind a kilenc egyszerre vékonyan és vékonyabban zengedezé azt a szép dalt, amit maguk az angyalok énekeltek azon az emlékezetes éjszakán, s talán még most is énekelnek, amidőn ilyen szép kilenc ártatlan lélek őszinte örömeinek harmóniás hangja kéri onnan felülről a visszhangot tőlük?

Bizonyára a gyermekek énekének örülnek ott fenn a mennyben.

Hanem annál kevésbé örülnek odafenn az első emeleten. Ott egy gazdag nőtelen úr lakik, egymaga kilenc szobában: egyikben ül, a másikban alszik, a harmadikban pipázik, a negyedikben ebédel; ki tudná, mire használja a többit?

Ennek sem felesége, sem gyermeke, hanem van annyi pénze, hogy maga sem tudja, mennyi?

Ez a gazdag úr éppen nyolcadik szobájában ült ez este, és azon gondolkozott, hogy miért nincs az ételnek íze? miért nincs a hírlapokban semmi érdekes? miért nincs e nagy szobákban elég levegő? miért nincs a ruganyos ágyban csendes álom? amidőn János mester földszinti szobájából elkezdett előbb lassan, aztán mindig erősebben hangzani föl hozzá ama vidámságra ösztönző ének.

Eleinte nem akart rá ügyelni, hogy majd vége szakad, hanem a mikor már tizedszer is újra kezdték, nem állhatta tovább a dolgot.

Összemorzsolta kialudt szivarát, s lement maga hálókabátban a csizmadia szállására.

Éppen végezték azok a verset, amint benyitott hozzájuk, s János mester egész tisztelettel kelt fel a nagy úr előtt háromlábú székéről.

– Kend János mester a csizmadia, ugye? – kérdé tőle a gazdag úr.

– Igenis szolgálatjára, nagyságos uram, parancsol egy pár fénymázás topánkát?

– Nem azért jöttem. De sok gyermeke van kendnek.

– Van biz, nagyságos uram, kicsiny is, nagy is. Sok száj, mikor evésre kerül a dolog.

– Még több száj, mikor énekelnek. Hallja kend János mester, én kendet szerencsés emberré akarom tenni. Adjon nekem egyet ide a gyermekei közül, én azt fiammá fogadom, felneveltetem, eljár velem utazni külföldre, lesz belőle úr, a többieket is segítheti.

János mester szörnyű szemeket meresztett erre a mondásra; nagy szó volt az! egy gyermeket úrrá tenni. Kinek ne ütne ez szeget a fejébe?

– Hogyne adná? Persze, hogy odaadja! hiszen az nagy szerencse.

– No válasszon kend közölök hamar egyet; aztán menjünk. – János mester hozzáfogott a választáshoz:

– Ez a Sándorka. No ezt nem adom. Ez jól tanul; ebből papnak kell lenni; a második: ez leány, leány nem kell a nagyságos úrnak; a Ferencke: ez már segít nekem a mesterségben, enélkül nem lehetek el; a Jánoska: lám, lám, ez meg a nevemre van keresztelve, nem adhatom oda; a kis Józsi: ez meg egészen az anyja formája, mintha csak ötlet látnám, ez ne lenne többet a háznál? No most megint leány következik, ez semmi; azután itt van a Palika. Ez volt az anyjának legkedvesebbje; ó, szegény asszony, megfordulna a koporsójában, ha ezt idegennek adnám; no ez a kettő meg még nagyon kicsiny, mit csinálna velök a nagyságos úr?

Úgy járt, hogy már a végére ért, még sem tudott választani. Azután alulról kezdte felfelé; de csak az lett akkor is a vége, hogy ő bizony nem tudja melyiket adja oda, mert ő valamennyit szereti.

– No porontyok! válasszatok magatok; melyitek akar elmenni, nagy úr lenni, kocsiban járni? szóljatok no; álljon elő, aki akar.

A szegény csizmadia majd elfakadt már sírva, ahogy ezt mondta; a gyerekek azonban e biztatás alatt apródonként mind a háta mögé húzódtak; ki kezét, ki lábát, ki bőrkötényét fogta meg apjának, úgy kapaszkodott bele, s bujt a nagy úr előtt.

Utoljára János mester nem állhatta tovább, odaborult közéjük, átnyalábolta valamennyit, s elkezdett a fejükre sírni, azok pedig vele együtt.

– Nem lehet, nagyságos uram, nem lehet. Kérjen tőlem akármit a világon, de gyerekeimet egyiket sem adhatom senkinek, ha már az úr Isten nekem adta őket.

A gazdag úr azt mondta rá, hogy ő lássa, hanem hát legalább annyit tegyen meg a kedvéért, hogy ne énekeljen többet gyermekeivel ide alant, s fogadjon el tőle ezer pengőt ezért az áldozatért.

János mester soha még csak kimondva sem hallotta ezt a szót „ezer pengő”, és most a markába nyomva érzé.

A nagyságos úr megint felment a szobájába unatkozni, János mester pedig nagyot bámult azon az ismeretlen alakú ezer forintos banknótán, s azután elcsukta azt félelmesen ládájába, a kulcsot zsebébe tette és elhallgatott.

Hallgatott az apróság is. Nem volt szabad énekelni.

A nagyobb gyerekek mogorván kuporodtak le a székre, a kisebbeket csitítgatva, hogy nem szabad énekelni; a nagy úr odafenn meghallja.

Maga János mester hallgatva járt fel s alá a szobában, s gorombán kergette el magától azt a kis porontyot, aki feleségének kedvence volt, mikor odament hozzá, s arra kérte, hogy tanítsa meg őt újra a szép énekre, mert már elfelejtette.

– Nem szabad énekelni.

Azután leült duzzogva a tőkéhez, elkezdett buzgón szabdalni; addig faragott, addig szabdalt, míg egyszer azon vette észre magát, hogy maga is el kezd dudolni: „Krisztus urunknak áldott születésén”.

Először a szájára ütött, hanem azután megharagudott, nagyot ütött a mustával a tőkére, kirugta maga alól a széket; kinyitotta a ládát, kivette az ezer forintost, s futott fel az emeletre a nagyságos úrhoz.

– Nagyságos jó uram! instálom alássan, vegye vissza a pénzt, hadd ne legyen enyim, hadd énekeljek én, mikor nekem tetszik; mert az több ezer forintnál.

Azzal letette az asztalra a bankót s nyargalt vissza az övéihez, sorba csókolta valamennyit, sorba állítá orgonasíp gyanánt, közéjük ült alacsony székére, s rákezdék tiszta szívből újra:

„Krisztus urunknak áldott születésén.”

S olyan-olyan jó kedvük volt, mintha övük volna az a nagy ház. Akié pedig volt az a nagy ház, nagy egyedül járt kilenc szobáján keresztül, s gondolkozott magában, hogy vajon mi örülni valót talál más ember ebben a nagy unalmas világban.

1856

Fotó: **FÁBIÁN MÁRIA**

<http://mfabian.5mp.eu/web.php?a=mfabian>

MESE MESE MESE

GÁRDONYI GÉZA

A kutya meg a nyúl

Valamikor réges-régen,
a világnak kezdetén,
minden állat békességben
éldegélt a földtekén.
Ki volt akkor nagyobb úr,
mint a kutya, meg a nyúl!

Erdőn, mezőn együtt jártak,
együtt éltek, együtt háltak:
megosztották, amit fogtak,
Szóval: jóbarátok voltak.

Egyszer, hogy a tél beállott,
és a földre sok hó szállott,
azt mondja a füles nyúl:
– Rakjunk tüzet, kutya úr!

– Rakjunk tüzet, aki lelke:
Ne reszkessünk a hidegbe!
Nosza hamar gallyat szednek,
tüzet raktak, melegszenek,
Melengetik bundájokat,
általfázott irhájokat.

Hej, de jó a meleg, télen,
a havas zord erdőszélen!
azt mondja a vidám nyúl:
– Játsszunk egyet, kutya úr!
– Mit játszunk? – Tán lakodalmat!
– Jól van: játszunk lakodalmat:
Cincogjunk meg brummogjunk,
ugrándozzunk, táncoljunk.

Felszökken hát a víg nyúl.
Szembe véle kutya úr,
ugrándoznak, bokáznak,
keringélnek, cicáznak,
S hogy a táncot szebben járják,
egymást hopp, hopp!

Hanem íme mi történik!
Az állatok így regélik:
ahogy ottan ugrándoznak,
nevetgélnek, bolondoznak,
meglökte a kutyát a nyúl,
s tűzbe ugrott a kutya úr.

– Vaú! – üvölt a kutya!
Mit csináltál, te buta!

S hogy így rája kurjantott,
a farkába kaffantott.

A nyúl, uccu, vesd el magad!
farka nélkül tova szalad.

Nem kergeti a kutya:
leégett a papucs!

Azóta csepp a nyúl farka,
s meztelen a kutya talpa,
s azóta van, hogy a nyúl
fut ha jön a kutya úr.

MESE MESE MESE

LÁM ETELKA

Őszi ajándék

Anna kint ült a verandán, fehér fonott karosszékeiben, mely biztonságot nyújtott beteg lábának. Bottal közlekedett, ami eléggé megnehezítette mindennapos életét. Evvel a combnyaktöréssel nem számolt, felborította minden napi rutinját. Már lassan egy éve, hogy nehezen mozgott, fizikai munkát sem tudott végezni. Fájó szívvel szemlélte gyönyörű kertje hanyatlását. Virágjai éltek a szabadság jogával; össze-vissza nőttek. A piros, fehér és sárga rózsák kikandikáltak a nagy bozótból mintha bújócskázának a sűrű erdő közepén. Gyönyörű vadvirágok is belopakodtak a többi virág közé, mosolyogva integettek felé, jelezve Annának: mi is itt vagyunk. Szomorúan szemlélte körtefáját, az érett gyümölcsök hívogatóan rámosolyogtak és várták, hogy leszüretelje, mint minden évben.

Mici a fekete macskája nyújtózkodott egy nagyot és felugrott Anna ölébe. Halkan dorombolni kezdett. Lassan hullottak az őszi, színes falevelek. Mindketten idősek és szomorúak voltak. Anna ma töltötte be a 80-ik életét. Nagyon egyedül érezte magát. Behunyta a szemét és végigpergette az életét. Fiatal éveiben harmatos fűvön lépdelt és hársfa hangjaira figyelt. Később tévedések macskakövein botorkált, majd megérkezett az alkonyba, fátyolba burkolt alakként lépegetett az éjszaka világában. Időnként elmosolyogta magát, majd egy-két könnycsepp gördült le az arcán.

Hirtelen hangokat hallott, majd egy kislány feje bukkant fel a szomszéd kerítés nyílásában. Zsófi a szomszéd lánya volt. Engedelmet kért, hogy bejöhessen Anna nénihez. Zsófi erős és fiatal lévén, szinte átsuhant a kerítésen, mint maga a szélvész-kisasszony valamelyik meséből. Az idős asszony előtt landolt hirtelen fékezve. Hosszú szőke hajában beleakadt egy két bogáncs elég murisan nézett ki és a vidám kékszemek kérdően néztek Anna könnyes szemeibe.

A kislány hamar kitalálta, hogy mi bántja a szomszéd nénit, mivel a finom érett körték ott hevertek cirka egy méterre tőlük.

– Sajnos nincs aki leszedje és elvigye a piacra eladni – mondta Anna és megsimogatta Zsófi buksiját, majd lassan kiszedte a bogáncsokat a kislány hajából, ami elég nehéz művelet volt.

Aztán szóltanul ültek egymás mellett egy kis ideig majd Zsófi elköszönt, mivel anyja hangját hallotta amint haza hívja.

Másnap reggel Anna kiment a verandára és leült a karosszékebe, Mici a lábainál heveredett le. Szemeivel követte szeretett virágoskertjét: most még több aranylő falevél hullott le az avarra mint tegnap, állapította meg. Az őszi pazarló színei beborították a kertet és milyen szép lett – gondolta. Hirtelen valami szokatlan dolgot észlelt, valami nem stimmel, hevesen vert a szíve.

Ó, de mi ez? Öt kosarat számolt meg a körtefa alatt, mind tele körtével. Ki szedte le? Vajon jószágos tündérek jártak itt? –mondta ki hangosan.

Halk kuncogást hallott, gyerekek jöttek elő a kerti bozótosból. Hirtelen ott termett Zsófi és elmesélte, hogy az osztálytársaival együtt leszedték a körtéket a fáról. Most várják, hogy Anna néni elengedje őket a piacra és eladják a gyümölcsöt. Megkapták az engedélyt Annától és délután már hozták is a pénzt. Anna néni üdítővel és süteménnyel várta őket, majd megköszönte a segítséget Zsófikának és a többieknek.

Ez egy csodálatos ajándék volt és boldog könnycseppek gördültek le Anna arcán.

... mese, mese... vége.

PÉTER ERIKA

Őszi kottalapok

Az évszak minden nyúge
válladra szakadt,
itt rozsdás dallam röppen,
ott egy kottalap,
mindkettő súlytalan,
s könnyű mint a bűn,

látod,
a park végén
még kotyog a patak,
de holnap már avarral
takarja magát.

VÁLTOZATOK FORDÍTÁSRA – 21.

A rovat (ismét) **ÁDÁM PÉTER**nek köszönhetően folytatódik.

Montaigne és a vesekő

Montaigne-nek, negyvennégy-negyvenöt éves korában, vagyis 1576-77 táján, váratlanul megromlik az egészsége; az író szomorúan veszi tudomásul, hogy őt se kíméli meg az örökletes betegség (vagyis a vesekő), amitől már apja is annyit szenvedett. Mivel az orvosokban nincs sok bizodalma, a gyógyvíz látszik egyetlen megoldásnak; abban reménykedik, hogy megfelelő fürdőhely és ivókúra enyhít majd a nyavalyáin. De a betegség mellett lehettek más okai is, hogy Montaigne 1580 kora nyarán nekivág a nagyvilágnak. A nyomasztó otthoni gondok éppúgy szerepet játszhattak az elhatározásban, mint az ország bizonytalan helyzete, az évek óta tartó kilátástalan vallásháború. És végül az is sokat nyomott a latban, hogy az elmúlt tíz esztendő után, amelyet könyvtárszobájában töltött (ebben az időben keletkezett az Esszék első változata), kedve támadt egy kicsit világot látni, kimozdulni végre az önként vállalt szerzetesi elzárkózásból. És végül az sem teljesen lehetetlen, hogy valamilyen titkos diplomáciai küldetése is volt, bár erre nincs semmi bizonyíték.

Így hagyja el kastélyát 1580. június 22-én, iszákjában a frissen megjelent Esszék két példányával. Nem egyedül utazik, hanem négy nemesember meg a titkára társaságában. És miután még részt vesz a protestáns kézen levő La Fère ostromában, és átadja III. Henriknek az Esszék egyik példányát (a másikat a pápának szánja), Németországon, Svájcban és Ausztrián át lassan, komótosan elindul Itáliába. Élményeit, tapasztalatait, megfigyeléseit – együtt a betegségével kapcsolatos észrevételekkel – útközben gondosan feljegyzi naplójában, amely azonban csak felerészt Montaigne műve (a szöveg első felét ugyanis titkára vetette papírra). Az útinapló, amelynek eredeti kézírata elveszett, csak 1770-ben került elő, és először 1774-ben jelent meg nyomtatásban.

Bármennyire szeretett is volna Montaigne világot látni, nagyon nem térhetett le arról az útról, amely a földrész leghíresebb fürdőhelyeit kötötte össze egymással. A kis csoport vezetője ugyanis beteg, és erre az útinapló is lépten-nyomon figyelmeztet. A napló rögeszmésen foglalkozik az író emésztésével, pontosan feljegyezve mikor hány pohár vizet ivott és hányszor fürdött, és sohase hagyja említés nélkül a rosszulleteket és fájdalmakat, azokról a kisebb-nagyobb kövekről már nem is beszélve, amelyeket a gyógyulást kereső író egy-egy komolyabb roham után hagy hátra a különböző német, svájci vagy olasz fogadókban.

De bármilyen rögeszmésen foglalkoztatja is Montaigne-t egészségi állapota, mindvégig nyitott szemmel utazik, kíváncsian, derűsen, előítéletek nélkül; betegség ide vagy oda, meg se kottyan neki nyolc-tíz órát nyeregben tölteni. Montaigne élvezi ezt az utazást, és feltehetően meg is hosszabbította volna, ha nem éri utol Rómában a hír, hogy polgármesternek választotta Bordeaux városa. Szívesen társalog, ismerkedik, nézelődik, nyitottan minden másságra, érdekességre, újdonságra: az útinapló, semmi kétség, egyszerre nyersanyaga, kiegészítője, ha ugyan nem ellenpontja az Esszéknek, ahogyan az útinaplóból kirajzolódó Montaigne-kép is kiegészíti, tovább színezi, árnyalja, ha ugyan nem kérdőjelezi meg az Esszékből kirajzolódót...¹

Á. P.

¹ Az alábbiakban három rövid részt mutatunk be az útinaplóból; míg az utolsónak maga Montaigne a szerzője, az első kettőt (innen a harmadik személy) az író ismeretlen titkára által vezetett részből emeltük ki. A fordításban Fausta Garavini szövegkiadását követtem (Michel de Montaigne, *Journal de voyage*, Paris, Gallimard, Folio, 1983), de a Maurice Rat-féle kiadást is szem előtt tartva (Montaigne, *Journal de voyage en Italie*, Paris, Classiques Garnier, 1955.).

PLOMBIÈRE² – Ebben a helységben 1580. szeptember 16-án pénteken délután kettőkor érkeztünk. A település, amelyet köröskörül magas hegyek zárnak el a külvilágtól, lápos völgyben fekszik Lotaringia és Németország határán. A völgy mélyén több hideg és meleg forrás is fakad. A meleg víznek nincs különösebb szaga vagy kellemetlen mellékíze, az ivókúrára való víz viszont forró, Montaigne úr kénytelen volt többször is átönteni egyik pohárból a másikba. A források közül csak kettőnek vize iható. Annak a forrásnak, amelyik keletnek veti hátát, *Királynéfürdő* a neve; ennek vize édesgyökérre emlékeztető utóízt hagy a szájban, és Montaigne úr úgy érezte, mintha vas íze is volna. Azt, amelyik a szemközti hegy lábánál ered, Montaigne úr egyszer kóstolta; ez egy kicsit savanyú, és enyhén timsó ízű.

Errefelé csak fürödni szokás, mégpedig kétszer vagy háromszor napjában. Akadnak, akik ebédjüket is a fürdőben fogyasztják, de előbb piócákat rakatnak magukra meg eret vágatnak, és csak akkor szolgálják fel nekik az ételt, amikor már teljesen kitisztult a szervezetük. Innen csak egy vagy két pohárral isznak, nyakig a vízben. Mondhatom, a fürdőzők eléggé furcsán néztek Montaigne úrra, ő ugyanis már reggel hétkor kilenc pohárral is megivott, ráadásul minden orvosi utasítás nélkül, de utána meg is töltötte a bilit; reggelizni délben reggelizett, és csak minden másnap fürdött, úgy négy óra felé, és csak egy órát töltött a vízben. Aznap elvult vacsora nélkül is.

Járnak ide gyógyulni fekélyesek, meg olyanok is, akiknek jókora vörös foltok éktelenkedtek a testükön. Mindenki legalább egy hónapig marad. A gyógyulni vágyók általában tavasszal jönnek, főleg májusban. Augusztus után alig, mert a vidéken gyorsan beköszönt a tél. De azért találtunk társakat, mert abban az évben a szokásosnál jóval melegebb és szárazabb volt az ősz. Montaigne úr megismerkedett, és össze is barátkozott a Franche-Comté-ból való Andelot urral, akinek apja V. Károly császárnak volt fő istálló mestere; ő maga dandártábornok volt Ausztriai János³ seregében, és épp akkor nevezték ki Saint-Quentin várparancsnokának, amikor a várost elvesztettük⁴. Nos, ennek az Andelot-nak egy helyen hófehér volt a szakállja meg a szemöldöke; el is mesélte Montaigne

² Plombières-les-Bains, ma is híres fürdőváros a franciaországi Vogézekben.

³ Ausztriai János (1547–1578) V. Károly törvénytelen fia; fényes katonai sikerei voltak féltestvére, II. Fülöp hadseregében. 1576-tól haláláig Németalföld kormányzója.

⁴ Franciaország 1557-ben elveszteti Saint-Quintint, amely két év múlva a Cateau-Cambrésis-i békeszerződéssel fog visszakerülni az anyaországhoz

úrnak, hogy a szőrzete egyetlen pillanat alatt fehéredett ki, amikor egy nap otthon kesergett, fejét kezére támasztva, amiért egyik testvérét Alba herceg kivégeztette, mivel részt vett Egmont gróf és Hornes gróf összeesküvésében⁵; akik ott voltak vele, eleinte azt hitték, csak lisztes lett a szakálla. De aztán így is maradt.

A fürdőt valamikor kizárólag németek látogatták; de néhány éve sokan jönnek Franche-Comté-ból⁶ meg Franciaországból is. Több medence is van, a legnagyobb tojásdad alakú, és eléggé régi építésű. Ez harmincöt lépés hosszú és tizenöt lépés széles. A melegvíz felülről ömlik bele, mégpedig több sugárban, a hidegvíz meg alulról van bevezetve, hogy a medence mindig kellemes hőmérsékletű legyen. A fürdőhelyeket, amelyeket – mint nálunk istállóban a lovakat – felakasztott vasrudak választanak el egymástól – deszkalapok védik az esőtől meg a napsütéstől. A medencefal mentén három vagy négy lépcsőfok fut körül, mint az amfiteátrumban, így a fürdőzők kényelmesen ülhetnek vagy heverészhetnek. A fürdőben nagy a szemérmesség; a férfiaknak csak egyetlen gatyában, a nőknek meg csak hosszú ingben illik fürödni.

Az Angyalhoz címzett fogadóban szálltunk meg, ez a legjobb szállás a környéken, annál is inkább, mivel ott van a két medence tőszomszédságában. Bár egyszerre több szoba állt rendelkezésünkre, a szállás mindössze tizenöt tallér naponta. És a gazda még tűzifát is ad ráadásnak, igaz, a környéken rengeteg a fa, csak fel kell aprítani. Ahol csak fogadnak vendéget, mindenhol kitűnően főznek. A szállás még fő szezomban se drága, akkor is csak egy aranyba került volna; lovaknak a takarmány hét tallér; de a többi költség sem haladja meg a józan mértéket. A berendezés fényűzőnek nem fényűző, de így is nagyon kényelmes. Mivel az emeleteken függőfolyosó fut végig, a szobák szerencsére nem nyílnak egymásba. A bor meg a kenyér viszont csapnivaló. [...]

Mi szeptember 16-tól szeptember 27-ig maradtunk Plombière-ben. Montaigne úr nem kevesebb mint tizenegyszer ivott a gyógyvízből, nyolc alkalommal kilenc pohárral, és három alkalommal héttel, és ötször fürdött. Nem esett nehezére az ivás, és amit megivott, még vacsora előtt ki is adta. Az ívó kúrának gyakori vizelésen kívül nem volt más hatása. Montaigne úr jó étvággal evett, jól aludt, hasfájás nem gyötörte; a vízkúrától nem rosszabbodott az állapota. De a hatodik napon a megszokottnál is hevesebb görcsei voltak, főleg az oldalát fájlalta, holott ott azelőtt semmit sem érzett, ha csak enyhe nyomást nem, minden komolyabb következmény nélkül. A görcsök legalább négy órán át tartottak; miközben egyre lejjebb érezte a követ az alhasban meg a húgyvezetékben. A két első napon két kisebb kötől szabadult meg, amik már a húgyhólyagban voltak, és némi homoktól. És azzal az érzéssel hagyta el a fürdőhelyet, hogy ahogyan a görcs is jelezte, még jócskán maradt kő a húgyhólyagban, nagy is meg kicsi is [...]. Montaigne úr megkért, hogy a fogadós felesége kedvéért festessem meg a címerét, és találtam is egy címerfestőt, ő egy tallérért hajlandónak mutatkozott a dologra; a fára festett címer el is készült, és a fogadósne gondosan felakasztotta az épület külső falára⁷. [...]

RÓMA – ...December 29-én d’Abain, Montaigne úr régi jó barátja – ez a nagy tudású nemes úr volt akkor Rómában a nagykövet⁸– azt mondta, illendő volna megcsókolni a

⁵ Őket Alba herceg parancsára 1568-ban fejezték le Brüsszelben; Montaigne az *Esszék* első kötetében ír az eseményről (I. könyv, VII. fejezet).

⁶ Franche-Comté Montaigne idejében még „külföld”, a tartományt csak XIV. Lajos uralkodása alatt, 1678-ban csatolják Franciaországhoz.

⁷ Montaigne némi iróniával és distanciával említi a szokást, amely szerint az átutazó nemes urak otthagyják címerüket a fogadóban, amelyben megszállnak. Az író címerét az *Esszékből* is ismerjük (v. ö. I. könyv, XLVI. fejezet): azúrkék mezőben széthintett arany szín lóherék, középen ugyancsak arany oroszlánláb négy karommal. Montaigne Pisában is ugyanígy megfestette a címerét, ott azonban vászonra, a vásznat bekereteztette, és felakasztotta a szobája falára.

⁸ Louis Chasteigner d’Albret et de La Roche-Posay, Joseph Scaliger egykori tanítványa, 1575-től 1581-ig a

Szentatya⁹ lábát. Montaigne úr d’Estissac¹⁰ társaságában nem sokkal később be is szállt a nagykövet hintájába. Alighogy megérkeztek a kihallgatásra, a pápa kamarása azonnal szólította őket. A pápa a szokásnak megfelelően egyedül volt, csak a francia nagykövet volt vele, más senki; kis csengő volt a keze ügyében, azzal csengetett, ha valakit hívni akart. A nagykövet a Szentatya jobbán ült, fedetlen fővel; a pápa ugyanis sohase veszi le fejfedőjét, és a nagykövek mind hajadonfőtt járulnak a színe elé. Elsőnek d’Estissac úr lépett be, utána következett Montaigne úr, majd Mattecoulon úr jött, őutána pedig Hautoy úr zárta a sort¹¹. Miután néhány lépést tettek a teremben, amelynek egyik sarkában ült a pápa, szokás szerint fél térdre ereszkedtek, úgy várva a pápai áldást, amit meg is kaptak; ezután felálltak, és előre mentek körülbelül a szoba közepéig. Legtöbben nem egyenes vonalban járulnak a pápa elé, nyílegyenesen vágva át a szobán, hanem, épp ellenkezőleg, a fal mentén oldalazva, hogy a Szentatyának mindvégig megadják a tiszteletet. A szoba közepén a látogatók megint fél térdre ereszkednek, ekkor kapják a második áldást. Amikor ez megvan, megint előre mennek egy bolyhos szőnyegig, amely a Szentatya előtt hét-nyolc lábnyira van kiterítve. A szőnyeg szélén azután mindenki letérdepel. Ekkor a nagykövet, aki a Szentatyának egyenként már bemutatta őket, fél térdre ereszkedik, és felemeli a köntöst a pápa jobb lábán, a pápán piros papucs, a papucson fehér kereszt. A térden állók térden maradva a lábához járulnak, és előrehajolva megcsókolják a Szentatya lábát. Montaigne úr később azt mondta, hogy érzése szerint a pápa egy kicsit megemelte a lába hegyét. A jelenlevők hátrább húzódva sorban átadják egymásnak helyüket. Amikor már mindegyik megcsókolta a pápa papucsát, a nagykövet visszahajtotta a köntöst a pápa lábára, felállt, és néhány szóval a Szentatya figyelmébe ajánlotta d’Estissac urat és Montaigne urat. A pápa d’Estissac urat udvariasan arra bízta, hogy továbbra is tartson ki a tudományok művelése meg az erényes élet mellett, Montaigne urat meg arra, hogy maradjon meg továbbra is az egyház iránti hódolatban és a legkeresztényebb király odaadó szolgálatában: legalábbis ez a veleje annak, amit olaszul mondott. A látogatóktól nem kérdezt semmit; ezek kaptak még egy áldást, még mielőtt felálltak volna, annak jeleként, hogy a pápa elbocsátja őket, és ahogyan bejöttek, ugyanúgy mennek is ki az audienciáról. A kimenetel nincs pontosan szabályozva: legtöbben térden állva araszolnak hátrafelé vagy a fal felé oldalaznak, de mindig úgy, hogy közben állandóan a pápára függesztik tekintetüket. Félúton, akárcsak odafelé menet, már fél térden vannak, ekkor is kapnak egy áldást, és így jutnak el, még mindig fél térden, az ajtóig, ahol a pápa utoljára megáldja őket. [...]

Aznap este kaptam vissza a könyvem, amit a tudós doktorok véleményének megfelelően alaposan megbíráltak. Minthogy a *Maestro del Sacro Palazzo*¹² nem ért a nyelvünkön, kénytelen volt egy francia szerzetes jelentésére hagyatkozni; szerencsére nem vette komolyan ennek kritikai megjegyzéseit, és könnyen ki tudtam magam magyarázni, így azután lelkiismeretemre bízta, hozzáigazítom-e a jó ízléshez a kifogásolt helyeket. Én viszont cserébe arra kértem, fogadja el a könyvet bíráló szerzetes véleményét, és töredelmesen bevallottam, hogy csakugyan használtam a *fortuna* kifejezést¹³, csakugyan néven neveztem

pápai udvarban francia nagykövet.

⁹ A naptárt megreformáló XIII. Gergely pápáról van szó; Ugo Buoncompagni 1502-ben született Bolognában, és 1472-ben kerül a pápai trónra.

¹⁰ Charles d’Estissac, Montaigne előkelő útítársa.

¹¹ Mindketten Montaigne útítársai, az első, Bernard-Charles de Montaigne, sieur de Mattecoulon az író alig húsz éves testvéröccse, Hautoy pedig lotaringiai nemes.

¹² Akkoriban Sisto Fabri (1541–1594) töltötte be ezt a funkciót, aki 1583-ban lett a domonkos rend generálisa. Montaigne valójában utólagos cenzúrára adja be könyvét a Szentszékhez, nyilván azért, hogy később ne legyenek vele problémái.

¹³ A szót ugyanis az egyház pogány kifejezésnek tartotta.

egyres eretnek költőket¹⁴, megértően beszéltem Julianus Apostatáról, és azt írtam, hogy tiszta lélekkel kell imához ülnünk, elítéltem a kínvallatás kegyetlenségét [...], de hát mit csináljak, akkor ez volt a véleményem, és amikor írtam, nem voltam tudatában, hogy mindez súlyos tévedés; más észrevételekre meg azt mondtam, hogy a bíráló nem értette az álláspontomat. A *Maestro* nagyon okos ember, és mindent megbocsátott; éreztette, hogy egyáltalán nem híve a mű teljes átírásának; ami a Sebond-fordításomat illeti, közölte, hogy csak az előszó kifogásolható¹⁵, más nem. [...]

Április 15-én köszöntem el a *Sacro Palazzo* intendánsától meg a társától, arra kértek, ne vegyem zokon a könyvem ellen emelt kifogásokat, több francia is figyelmeztette őket, hogy sok butaság van a bírálatban. Elmondták, milyen nagyra értékelik az Egyház iránti hűségemet meg a képességeimet, és hogy tekintettel az őszinteségemre és lelkiismeretességemre, rám bízzák, hogy – a *fortuna* szóval együtt – az újranyomáskor kihagyom-e a könyvből mindazt, amit én magam is szabadosnak tartok¹⁶. Búcsúzáskor az volt az érzésem, hogy tulajdonképp nagyon is meg vannak velem elégedve. Azzal mentegették magukat, amiért ilyen tüzetesen vizsgálták át a könyvemet, és ítélték el benne néhány dolgot, hogy még leghíresebb bíborosok meg szerzetesek is írnak erősen kifogásolható és cenzúrázandó műveket, és hogy az ilyen kritika egyáltalán nem árt a szerző jó hírének, és a munka érdemeit sem kisebbíti...

Ádám Péter fordítása

¹⁴ Montaigne feltehetően Théodore de Bèze-re és George Buchanane gondol.

¹⁵ A katalán teológus azt bizonyította 1487-ben írt művében, hogy a katolikus vallás szervesen épül rá az emberi természetre. A könyvet Montaigne 1569-ben fordította le, és illesztette be az Esszék II. könyvébe. A könyv előszavát 1564-ben ítélte el a pápai cenzúra.

¹⁶ Montaigne élt is a lehetőséggel, és egyetlen betűt sem változtatott a kifogásolt részekben; és csakugyan, az *Esszéket* csak egy évszázaddal később, 1676-ban tették indexre.

MOSONYI KATA

Töprengés

Ami van, gyanús, mellőzhető,
csak ami nincs, az ölhet.
Rád lép a könnyörtelen idő,
emlékeid ellened törnek.

A múlt rád lel megfakulva,
hideglelősen érzed: késő!
Maradtál magadból kihullva.
Isten pitvarában a végső

ítéletre várva legfőképp
belső tájad süllyed,
pokol mélynél lejjebb hullni
csak a gyilkosnak könnyebb.

Jó lenne következni újra,
akár a holnapok,
körülvennének gyógyítólag
a szürke konkrétumok.

Az idegen részeket a múltra
szegezni, elhagyni végre,
a megkopott töredékeket
kicserélni már teljes egészre.

VERS – FORDÍTÁS

LISLE, LECONTE DE

Le sommeil du condor

Par-delà l'escalier des roides Cordillières,
Par-delà les brouillards hantés des aigles noirs,
Plus haut que les sommets creusés en entonnoirs
Où bout le flux sanglant des laves familières,
L'envergure pendante et rouge par endroits,
Le vaste Oiseau, tout plein d'une morne indolence,
Regarde l'Amérique et l'espace en silence,
Et le sombre soleil qui meurt dans ses yeux froids.
La nuit roule de l'est, où les pampas sauvages
Sous les monts étagés s'élargissent sans fin ;
Elle endort le Chili, les villes, les rivages,
Et la mer Pacifique, et l'horizon divin ;
Du continent muet elle s'est emparée :
Des sables aux coteaux, des gorges aux versants,
De cime en cime, elle enfle, en tourbillons croissants,
Le lourd débordement de sa haute marée.
Lui, comme un spectre, seul, au front du pic altier,
Baigné d'une lueur qui saigne sur la neige,
Il attend cette mer sinistre qui l'assiège :
Elle arrive, déferle, et le couvre en entier.
Dans l'abîme sans fond la Croix australe allume
Sur les côtes du ciel son phare constellé.
Il rôde de plaisir, il agite sa plume,
Il érige son cou musculeux et pelé,
Il s'enlève en fouettant l'âpre neige des Andes,
Dans un cri rauque il monte où n'atteint pas le vent,
Et, loin du globe noir, loin de l'astre vivant,
Il dort dans l'air glacé, les ailes toutes grandes.

Az alvó kondor

A zord Kordillerák fokain túl, egy ormon,
túl a ködön, miben sasok csaponganak,
és följebb, mint a csúcs, mely kráterre hasadt,
s a láva véresen tajtékzik benne folyton:
ott csüggeszti le rőt szárnyát a nagy Madár,
elárad rajta a keserű közönyösség,
nézi a csöndes űrt és Amerika földjét,
a vak napot, melyet szeme magába zár.
Keletről nő az éj, amerre pusztá pampák
a hegláncok tövén végtelen fekszenek,
elaltatja Chilét, városait s a partját,
a Csendes-óceánt s az isteni eget;
a néma kontinenst egyszerre leigazza:
dombot, homoktalajt, hágót, magaslatot;
hegyfoktól hegyfokig dagadva kavargó
súlyos habjaival felmagasló dagálya.
Mint kísértet, csak áll a kondor egyedül,
fény sugar hull le rá, s vérzik szerte a hóra.
Várja a komor árt, mely majd megostromolja;
meg is jön az, kicsap, és ő belémerül.
A Dél Keresztje süt által a messzeségen,
csillagos fárosza az ég partján tüzel.
Ő megrázza magát, s vijjogva gyönyörében
izmos, csupasz nyakát gögösen nyújtja fel;
havat kavargatva az Andok fölébe roppen,
rikolt, magasba csap, hová szél sem szökött,
és sötét földgolyó s élő csillag között
hatalmas szárnyain alszik a levegőben.

Fordította: Bárdos László

<http://paroles2chansons.lemonde.fr/auteur-charles-leconte-de-lisle/poeme-le-sommeil-du-condor.html>

[Megjegyzés. B.L.: Legalább 15 éves fordítás feltámadása 1999. május 24-én (pünkösdhétfőn)]

<http://www.holmi.org/2010/01/charles-leconte-de-lisle-az-alvo-kondor>

HAJNAL ÉVA

Hol lehet?

Se hó,
se szán,
semmi nincs,
meg se mozdul a kilincs.
Itt ülök már órák óta,
úgy várok a Télapóra...
Talán más dolga akadt?
Elment az ablak alatt?
Tán nem vettem volna észre,
hogy az úton áthaladt?
Vagy kihagyott volna
engem?
... az biztos, hogy nem
lehet!
Elromlott a szarvas-szánja
navigáló rendszere?
Most nőtte ki a csizmáját,
ahogy Sári Esztere?
Hát ... nem tudom,
hogy mi történt,
rég itt kéne lennie ...

Megyek, újra lerajzolom,
hogy hová kell jönnie!

Vacogó

Csipkét tereget
az őszi bánat a fákra,
tócsát mereget
a szél a télkabátra.
Hárfák, hegedűk
hangja araszol az avaron.
Rétek szava szól,
szusszan a végzet, zakatol.
Reszket az erdő,
átutazóban a Nap már,
ágboga fázik,
foszlik a szürke ökönyál.
Tél szava hallik,
félnek mind a zenészek,
Szívcsere kéne,
tavasszal tiszta az ének.

Majd holnap

Talpam a hóban, csikorgón járok,
fehér kabátos házakban álmok.
Csordul a jégcsap megáll az útja,
nem mozdul semmi, emlékek kútja.
Leheletpára játszik a széllel,
gallérja fényes, lebben az útja.
Hósipkájukban ülnek a házak,
várnak a sorban, fáznak a lábak.

Csendje csikordul lábnyom a hóban,
káróg a varjú, nem tudja, hol van.
Leheletpára bajuszon, sálon,
hózuhatag ül fehér kabáton.
Gesztenyeárus mereng a képen,
gesztenyeillat selymét elérem.
Állnak a lábak, fáznak a sorban.
Eloldalognék: ... majd eszem holnap.

Didergő

Hótakaró alatt nyújtózik a csend,
hópihék röptével szállnak percei,
ágboga fázósan, tétován mereng,
elgémberedtek már vénült szárnyai.

Didereg a remény, megbúvik, látom,
minden moccanatlan, feljajdul a föld,
nyomokban megannyi megdermedt lábnyom,
minden élő lassan álruhákat ölt.

Bebagylált estem morc, mosolytalan,
legrejtettebb álmom selymében repül,
kint a hóesésben kószál hontalan.

Csendem csendjeiddel együtt menekül.
Millió pihével égi táncot jár,
majd egy új tavaszban egymásra talál.

*A címükben kék címmel megjelölt versek
elsőként a Palócföld 2016/2. számában
jelentek meg. [szerk.]*

Ünnep

Még víz talán,
de hófehér
és csillog mind
a tó helyén
és szép a csend
a hó alatt
és tükre mindent
megmutat.
Itt hópuha
a hallgatás,
mind ott szuszog,
ha arra jársz
és új az év
és ünnep ez,
a dunna még
karjába vesz
és csend pihen,
a padra ült
és Isten ringat
mindenütt.

Lépkedő

télhideg ténfereg
tajtéket kéreget
hamvadó alkonyon
holtában hentereg
házakon hósuba
hallgatag kerteken
hízik a tollruha

gyapjúszerű csendeken
kántálom kergetem
hintálom életem
didergő énekem
hópuha hangjain
halkívű dallamon
bujkál a fájdalom

ébred a félelem
lépeget méreget
hófútt felleget
életet elnyelő
fényfodrot temető
szélszívű szerető
hófátyol szemfedő

MÁRKUS LÁSZLÓ

Advent fénye

Csöppnyi gyertya
lángja libben
hogy fér bele
ennyi minden,
békés derű,
csodavárás,
az Úr kezéből
ennyi áldás...

Advent

Egy gyertya ég már
koszorúdon, Uram.
Szívem is kitártam,
várakozva fordulok
feléd most, hogy
megadd számomra
a türelmet..

Két gyertya ég már
koszorúdon, Uram.
Lelkem is nyitott már,
Bizakodva fordulok
feléd most, hogy
megadd számomra
a reményt.

Három gyertya ég már
koszorúdon, Uram.
Elmém is tiszta már,
Várakozva fordulok
feléd most, hogy
megadd számomra
a hitet.

Négy gyertya ég már
koszorúdon, Uram.
Testem ünneplőben vár.
Vágyakozva fordulok
feléd most, hogy
megmutasd számomra
új életem.

Szenteste

Pihék járnak
légies táncot.
Díszgyertyáink fénye
mesevilágot vetít.
Kékes árnyékok sora
játszi hajladozással
vibrál a falakon,
Szívek és lelkek
ölekeznek önfeledten.
Picinyke cinke
teli etetőnek
örvend az ágon.
Bent pohár csendül
s gyermekzsivaj.
Kálváriánkról hólepte
pléhkrisztus tekint
az ünneplő nyájra.

Téli fényben

Napsugár játszik
hajnali fénnel,
hócsipkés tájon
árnyékot kérlel.

Két cinke vígan
hintál az ágon,
árnyékuk táncol
hópaplan ágyon.

Lentebb a völgyben
baktat egy medve
éhesen dörmög,
elkeseredve.

Hosszú a tél még,
nincsen reménység,
vad bércek között
kínzó az éhség.

Fenn a magasban
vadludak húznak,
azt találgatják
mit hoz a holnap.

Megváltónk a régi

Karácsonyi kalácsom
fahéjas illatára
feltolulnak mind
a régi képek.
Kopott,
töredezett szegélyük
letűnt világra
emlékeztet.
Gyermekkoromban
vidáman kacagtunk együtt
a hóban.
Kedves családi esteken
csak lelkünk volt
meztelen,
míg áhítattal vártuk
Megváltónkat.
Nem volt bennünk
bűntudat,
sem kétség,
csak mindig rengeteg
reménység,
mely erős hitünkben
s szeretetből fakadt.
A múlt elillant.
Új Karácsony,
más illatok,
hiúbb remények.
Csak Megváltónk
a régi.
Ő nem hagy el soha.

ALBERT ZSOLT

Évszakok

Zivatar voltam
az izzó nyárban,
most ősznek
hulló könnyei.
Tél puha, fehér
kabátja,
s leszek újra
tavaszi hajnalok
nyíló zöldje.

Téli karc

Még csak a varjak károgása hallatszik,
mint hófehér mezők ezer fekete pontjai.
Január jeges lehelete kabátjukon alszik
szunnyadó erdő álmodja zöld lombjait.

Szűk ének zeng jégen pattogó rigó ajkain,
a nap álmos fűtjeit mégsem bontja ki,
rozsdafarkú tipeg s cinke apró dalra hív,
szürkezakós gerlék télbúcsúztató csókjai.

Néha fény villan álmaink befagyott tavain,
amint a nap sugarát felhők alá szórja ki,
és szánkón csúszva a tél fehér halmain
eszünkbe jutnak jókedvünk zöld dombjai.

Ma oly kicsi az árnyék, hóban talpaink
kócos fák kopasz ágán halkán szól a hír,
kerítésen túl március, már betenné sarkait
az is késő lenne, ha már tegnap volna itt.

Most ablakomra rajzol és jeges karcain
virágot vés a fagy, s azt is felrója így,
nem kertembe jártok ti május hó napjai,
s hiába keresem rétek tarka virágfoltjait.

Február szürke kabátban

Kiszakadt fejem felett szürke zsákja
ennek a szigorú dermedt februárnak,
hasadékan kiömlő színarany napfény
örömet töltött szívem rejtett zegzugába.

Elhittem, igaz csak egy röpke délutánra,
hogy tavasz kacsint házunk ablakára,
de a teraszon még üres a hintaszék
s előtte kopaszon integet az orgona ága.

Betakar az alkony nehéz fekete subája
korán érkezik az álom, délután t órára,
erőm a munkára mint haló gyertyafény
utolsó füstje álmot fest szobám falára.

Köd hömpölyög a szunnyadó utcákra
szürke kabátba rejti a vacog fákat,
a parkok virágait néhol hó takarja még
nem holt, csak pihen a föld markában.

Lapozni kellene végre már a naptárban
szaladni mezítláb a májusi ragyogásban,
hisz összegyűjtötte már felettünk az ég,
minden melegét holnapunk hő tavaszára.

JÓNA DÁVID

A Petri* kötet...

Tegnap Petrit adtad a kezembe, „ez jó!” – mondtad,
vagy csak gondoltad, a szemedből tudok olvasni!

Ma reggel a konyhában készülődsz: „na, milyen?” – veted oda,
csak úgy mellékesen.
Pörögnek bennem a lehetséges témák,
hova is illik a „na, milyen?”-re adható válasz.
Meg van: „a Petri?” – kérdelem, de tudom, hogy az.

Vaskos papírkötés, Jelenkor kiadó – nekem még csak nem is válaszoltak, mindegy,
ilyenek,
a mosott pisztáciás zöld fedél, rajta szakállas fej-portré,
az szdsz biztos gyűjtötte ezeket a filozófus karaktereket,
mint hipochonder a látvány-tüneteket,
és úgy képezelem, hogy a párt adta rájuk a zakót, s hintett korpát a vállukra...

Közben már felém fordulsz, bólogatsz, kezded még a kávégépen nyomogat,
amely aztán éles berregéssel darálja az adagnyi szemes kávé.

Rakosgatnom kellene a szavakat,
dzsenga-torony következő kockáját szorongatom,
jaj, tudom én, hogy mit vársz,
de mint a táviratnál egykoron, ahol minden szóért fizetni kellett,
zsugori vagyok a dicsérettel.

Próbálnék én jól kijönni a helyzetből, hogy „nem olyan rossz”, hogy „van, ami tetszik”,
de
ez itt kevés lenne, úgy érzem...
Anyám, gyerekkorom karácsonyán talpig mosolyban kérdezte
a bordás harisnyanadrágra, hogy ugye, nagyon örülök...
Akkor olyan nagyon nem örültem...

„Na?” – kavargatod a kávé, a tested egy plüss kérdőjel,
egy neszeket halló őz, aki a kukoricás szélén feszült izmokkal vár és figyel.
Ugrásra készen.

* [A szerkesztőnek (F.J.) tetszik a „Petri”...]

Ilyenkor megállítod a lakás összes óráját,
zseblámpával szembevilágítasz,
és metafizikai duzzogást helyezel kilátásba rossz válasz esetén.
Na, jó! Nem így van. De a porceláncsésze falán csilingelő kanál
csapásszáma, indokolatlanul alacsony.... baszki, válaszolnom kéne...
Ezt már viccel elütni nem tudom...

Petri – és itt egy általa okozott ezeréves pillanat,
a műanyag lavórban ázik a tréning alsó,
de ki jön-e belőle a fű? A fű, lehet mindennek az oka.
Gonosz. Elhatárolódom. Magamtól.

Mint a balatoni löszfal esőzés után, úgy csúszik rám a sárgás morénahalom.
„Elolvastad?” – kérdezed, a „vas” szótagon van a hangsúly,
nem lehet véletlen, szinte hallom a roppanást, ahogy kitinpáncéloomon
átszúrod a gombostűt, fölém magasodsz,
anyácska szereped a látszólagos nyugalomtól még veszélyesebbnek tűnik.

A kávé elkészült, a Petri-csésze most rossz szóvicc lenne,
a mikroirodalmi sejt kultúra tenyésztéséről szóló hiánypótló előadásom fiókban marad.
Most, hogy elolvastam a kötetet, nem beszélhetek kötetlenül.
Fiam, azt szokta ilyenkor mondani: jaj, papper! Ezt szokta, de nevet!

Szóval, ha gyors vagy, akkor átgondolatlan, ha lassú, akkor bölcs,
ha nem mondasz semmit, akkor legfeljebb idióta.
„Időt kell nyerni” – gondoltam, ez olyan, mint egy aranyfonalas hímzés a falvédőn,
közvetlenül az étkező asztal felett,
aminek a piros szegély-sarkai a szögnél már megereszkednek...
„Igen, olvastam!” – ez olyan jelentőségteljesre sikeredett..., nem akartam így,
próbálok mosolyogni: mint egy napsütötte temető, majd folytattam
„... de egy szinopszishoz még foglalkoznom kell vele.”

a szélhiányos vitorlákkal ügyeskedem,
azért itt már éreztem némi elégedettséget, mint valami revizor az eljárási hiba láttán.
„Szóval nem tetszett?!” – mondod, kérdezed, ki tudja?, picit előrehajolsz,
mint amikor a kirakaton keresztül akarsz a boltba benézni.

„Nem ezt mondtam!” – lobban a válaszem, elkapkodtam,
máris védekezem, nem kellene, kerülgetem a szavakat,
keresem az elismerhető igazságokat, a kompromisszumot,
hogy ilyenkor miért nem tud csörögni a telefon, indulni kellene...

Petri meg ott lapul a táskámban sunyin, s azt gondolhatja, ha kilóg
a házból egy szigeteletlen huzal, az Magától értetődő...

Art'húr Irodalmi Kávéház:

<https://www.facebook.com/arhuriroldalmikavehaz/>

GÓSI VALI

Túlélés

ez is egy átlagos nap csupán
télvégi gyakorlat a túlélésre
amikor néhány kiüresedett
immunhiányos délutánon
átvillan a tavasz
egy régi nyár emléke elsimítja
a gyűrött gondokat
mint tengeri alga arcunk ráncait
és a halvány napsugár egy félszeg
mosolyt is engedélyez talán
a táj fehérre fagyott homlokán

KETYSKÓ ISTVÁN

Útszéli kövön

A sebek
gyógyíthatatlan fájdalmát
már mind átéltem –
térdet s fejet
nem hajtok
könnyű kalandok előtt –
jólesne megpihenni már
egy útszéli kövön
s hallgatni
a sok ismerőst,
ahogy hangosan rámköszön...

Balassagyarmat , 1976. október 23.

THRILLER

MÁNDY GÁBOR

Táj ember nélkül

Az erdő széle egy egész kis világ. A fűszálak szelíden hullámzanak, ahogy cirógatja őket a pajkos szellő, a válaszuk susogás, amit talán csak a szellő érthet meg. A talajban gombák nőnek észrevétlenül, a rögök között bogarak szaladgálnak, de talán maguk sem tudják, hova. És a mélyben csendben növekednek a fa gyökerei, ahol nem találnak helyet, ott megemelik a földdarabokat. Szelíden, de megállíthatatlanul. A napról napra növekvő életük erejével.

A bozótban valamilyen szőrös kisemlős szimatol, de rögtön odébb áll, amint meghallja egy őz közelgő lépteit. Vagy vaddisznó csörtet át, fittyet hányva az erdei közlekedési szabályokra? Ne feledkezzünk meg a gilisztákról se, ők is rendíthetetlen kitartással fúrják keresztül magukat az altalajon, mint valami biológiai fúrógép, teljesíteniük kell a napi normát.

A levegőben ezernyi bogár és kis rovar zizeg, keresztül-kasul szelik a légteret, és nagyon sokáig kellene figyelniük őket, hogy megtudhassuk, miért is ez a buzgalom. Közben pókok szövik hálójukat, észrevétlenül, mintegy titokban, nehogy híre menjen. A felnőtt repülő rovarok óvatosan kikerülik az alattomos csapdát, de mindig van néhány tejfölösszájú fiatal, amelyik beleakad. És jaj a legyőzötteknek!

A fák törzsén harkály kopácsol. Mint egy belgyógyász orvos, úgy kopogtat, feszülten figyelve a visszhangot, és ha nincs felelet, rendíthetetlenül tovább kutat, és senki sem érti, miért nem fárad bele a nyaka, és hogyan tudja elviselni a szüntelen agyrázkódtatást.

A fák lombjain közben fékezhetetlen szorgalommal csivitelnek a madarak, az is csoda, hogy ők nem bolondulnak meg a véget nem érő zenélésben. Lehetetlen, hogy mindig ugyanazt a nótát fújják, ezt mindenki megunná. Bztosan vannak spontán improvizációk, amelyek aztán tovaterjednek az egyik fáról a másikra, sőt, talán még a más fajú madarak is átvesznek egy-egy népszerű melódiatöredéket.

Az erdő és a rét éli a maga megszokott életét, mindenki része egy nagy kompozíciónak (vagy szimfóniának, ha az előbb már említettük a zenét).

De hirtelen feltámad a szél, zúgni kezdenek az ágak, repülnek a levelek, és a kis állatok is felkapják a fejüket a fűben, majd ösztönösen még mélyebbre lapulnak. Valami nem ide illő morajlás hallatszik, így törhet ki egy vulkán, így hasadhat meg a föld kérge. Nyikorogni kezdenek a fatörzsek, elnémulnak a madarak. Rázza-sanyargatja a vihar a fákat, vadul rohanni kezdenek a felhők, és forró, sivatagi levegő söpör keresztül az erdőn.

És a távolban, mint egy baljós látomás, feltornyosul valami nagyon nagy és nagyon gonosz istenség: egy atomrobbanás gombafelhője.

SÁRKÖZI LÁSZLÓ

...a szemem szinte...

...a szemem szinte ég, gyűrött homlokom,
olykor megborzongok, szellő szalad belém;
nyári eső neszez a halk lombokon,

míg ócska flakonból kortyolom a szegény
emberek túlédés, forró teáját.
Zsíroskenyeremnek nincs íze, árát
nem kérték el tőlem, mégis: nagyon nehéz

s valahogy elnyugszik korgó beleimben.
Vadgalamb raj köröz, a fűre ülnek,
néha megrepbennek, odébb repülnek,
újra megnyugszanak, aztán fejeikkel,

széttárt szárnyaikkal felém fordulnak
s katicabogárszín pisla-szemeikkel
koldustarisznyámból morzsát koldulnak...

Dedikáció az örökkévalóságnak, 2005

<http://mek.oszk.hu/04200/04270/04270.htm>

Damoklész kardja alatt ciklusból

BODÓ CSIBA GIZELLA

Szél dédelgetés

Zongorázott a szél
Fehér nyárfa ritkuló,
Őszi levelén,
könnyedén remegtette
Az utolsó hangokat,
Lehet, hogy Beethoven
hallotta csak.
Belső füleknek szólt e zene
A fogyó leveleket
Virtuóz ujjá ütötte le.
Adventi első reggel
Dédelget e néma szimfónia
Mozdulatlan a lég,
a levélkéik mégis forognak,
Pörögnek –, Csoda!
Majd a sok száz aranyérme
Meghajol, mintha véget érne,
A végén sem megy át crescendóba,
mintha minden rokon, barát,
velem volna, libbenve
integetnek, ellengenek,
itt voltunk veled – susogják,
ahogy a szél elfújja
a füstcsíkkal csókoló
lila gyertyát.

Novemberi éjszakán

Tüzet raktál a sírok között,
Bekormozta a jeleket,
Füstcsíkokkal kente el
Az évszámokat, a neveket.
Lángjait a kövek védték,
Fölé gótívet emelt kezéd,
Óvtad gyér melegét őszi este,
Őrző – a sírok felett.
A sírkő lett kemény párnád
A kormos véset arcodra tapadt,
hajnalra eggyé váltatok,
Így sirattad el a nevével
megdermedt, névtelen saját Magad!

Békés ünnepet

Havas a táj,
csendeselek a házak,
már szundikálnak
a kapuk, az ablakszemek,
miközben odafentről
kis hullámokban
érkeznek a földre
csillogó pihébe
csomagolt üzenetek:
– legyen béke Bennetek!

Szavakat keresek

Talán a csend
A legjobb szó
Decemberre.

Talán a hó
A legjobb szó
Elmerengve.

Talán a szánkó
Havas úton
Messze futva,

Talán ki mindent
Átélt megáll,
És tudja;

Hogy ballagni
havas, csendes estében,
mint mécses-fény mutatja,
mi bújik a mélyben
Az ember lelkében?

Talán a szeretet!

Fény-lélek-szeretet
Talán nem is kell tovább
Szó – hogy keresselek!

ÓDOR GYÖRGY

A kiátkozott

Lassacskán két Jézust megélek,
s egyet is nehezen álmodok.
Hívtak már bolondnak, hülyének,
és voltam ellenség, átkozott,

pedig én egy csodát sem tettem,
olcsó emberlélekkel járok,
nem szegődök és nem követnek,
annyi az összes mutatványom,

hogyan itt létezem, névtelenül,
élő szóval, majdnem titokban.
Egy zászló leng. Az alsóneműm,
de abból is gyakran kilógtam.

Bolond világ! Szegény emberek!
Ha imádkozom, imádkozom.
Néhanap azért, hogy ne legyek.
Olykor magam is kiátkozom.

KÖVES JÓZSEF

Bejgli

Minden ember tudja, milyen a bejgli,
(erről szólt rég egy humoros írás),
ember karácsonyt nehezen hever ki,
s nem fogy a mákospatkó, ez a szívás!

S a diós sem, rettentő áradata
ránk szárad, marad tenger súlyával,
hiába volt kellemes zamata,
kemény lesz, s aki törődik fogával,

tejben-kávéban próbálja áztatni
csak azért, hogy kidobni ne kelljen...
Folyton lángon van így most a gázplatni,

forralgatjuk a tejet a tűzhelyen,
végül nem ízlik, kár piszkálgatni,
s a patkót helyére: csizmámra teszem.

Korhelyleves

Szilveszter után kissé másnaposan
– de még éjjel is kapatosság ellen –
ha fejembe szállt a szesz, alaposan
és szellőzni kell, hogy majd elfelejtsem

a kavart, amit a számos lé heves
ivása tett s kell a kijózanodás,
legjobban segít a korhelyleves
káposztával, virslivel és csodás

füstölt húsokkal, jól befűszerezve,
(benne friss tejföl, így lesz hibátlan)
egy adag után új életre kelve

új mulatásra ismét talpra álltam,
korhelyleves-adagom lenyelve,
már teljes erőben, regeneráltan.

Forrás:

<http://megezmegaz.lapunk.hu/?modul=oldal&tartalom=1202114>

A. TÚRI ZSUZSA

Egyszer talán...

Egyszer talán majd leülök melléd,
füstös félhomályban lógatjuk a lábunk,
nem lesz fontos a lét vagy a nemlét,
múltból szétágazó igazságra látunk,
szavak se kellenek, a szemedben
ott lesz a nyűgronggyal fényesre csiszolt hit
s mosolyogsz, mint lassított menetben
szálló tollpihe, sugárnyi fényben, amit
önmagába zárt egy titkos világ,
melyben csak mi vagyunk, játszik és énekel
körültünk a szél, idő-csigák,
ki mivel szúrt szíven, már rég nem érdekel,
s szétloccsantott vágyakat feledve
vadul belémcsípsz, hogy tudjam, ez nem álom,
hogym adjam a kezemet kezédbe,
felhőpamacsok akadnak fenn a fákon,
mint tengerzúgás kagylót, telítéd
szívem semmivel, mindennel, jeleneddal,
s nézlek, mint ki mindent elveszített,
míg lelkem letisztult csendként emeled fel.

CZÉGÉNY NAGY ERZSÉBET

Krízis

Megfeszült szürke
vászon az ég.
Sírósak a nappalok.
Már untig elég, a
szomorú szemű
házak látványa.

Hiányzol.

Megrekedt vágyak
ülnek porosodó
kereveten.
Ablaküvegen percek
peregnek.

Felvillan arcod.
Szemed tükör.
Állok benne, mint
kietlen pusztaságban
egy gémeskút.
Merítenék magamból
hitet a holnaphoz, de
túl nagy a mélység.
Várlak, hogy megtedd
velem ezt az utat.
Nem akárkít. Téged.
Az egyetlent, akivel
érdemes.

Mélységből magasság.
Föld alól csillagokba
haladnék, de meredek
sziklafalon nincs nyoma
kapaszkodónak.

Mondják: a létra bennünk van.

(Értelmetlen világunkban
meg tudom-e mászni
egymagam?)

SZ. PÓRDY MÁRIA

Képeslapok Angliából

Chatsworth House in Derbyshire

Az idei, nyári angliai utunk az időjárás tekintetében a kellemes csapadékok közé tartozik. A jósdások igencsak mellé fogtak, amit az elmúlt 11 év alatt, mióta a gyerekek kit élnek, sosem tapasztaltunk! A kint tartózkodásunk kilenc napjára ugyanis szüntelen esőt jeleztek előre, de, jó szerencsénkre, csupán két nap volt olyan, amikor ki sem dugtuk az orrunkat a lakásból, mert igazi szuttyos angol idő volt.

Megérkezésünk másnapján egy szatyor szendvics kíséretében mi, a nagyszülők, Laura lányunk és unokánk Lizi beültünk a lányunk barátjának Rogernek a hatalmas egyterű Fordjába, és elindultunk a titkos (csak nekünk nem mondták meg előre) színhelyre. Roger nem a sztrádán, hanem alsóbb rendű utakon vezetett, mert tudja, mennyire szeretem a szép, dombos, ligetes, cserjés, mindig élénkzöld angol vidéket, a régi farmer házakat, a dús füvű domboldalakon legelésző birkák, fekete-fehér színű tehenek látványát.

Először Chee Dale természetvédelmi területen álltunk meg, amely 150-325 m tengerszint feletti gyepterület, és rendkívül változatos a növényzete. Közepén szűk kanyon húzódik, amely csak esőmentes időben járható végig. Az aljában a folydogáló patak mindkét partja ugyanis nagyon keskeny, esőzések után a megáradt víz teljesen kitölti a kanyont. Lauráék egy alkalommal már végigjárták a kanyont, és kirándulásunkból hazaérve megmutatták az ott készült fotóikat. Különleges, vadregényes a lenti világ is. A korlát mellől azonban mi csak a gyepterületen húzódó árokvonalat követhettük a szemünkkel, túl messze húzódott tőle a kerítést, nem láttunk bele a kanyonba.

Tovább utaztunk Derbyshire-be, a „titkos helyre”, megnézni a Chatsworth-házat. A hatalmas birtok mesésen szép, dimbes-dombos tájon található, benne a Cavendish család 100 szobás kastélyával. A birtokot 1549-ben vásárolta meg a családfő, ami akkor még egy kis major volt. Sir William Cavendish (VIII: Henrik helytartója volt a Reformáció idején) és felesége Bess of Hardwick 1552-ben kezdték el építtetni angol barokk stílusban. Az évszázadok során több ízben átalakították, bővítették, parkosították. Itt élt a család 16 generációja, és az általuk megteremtett gazdag gyűjteménybe, az őket körülvevő pompába pillanthattunk be, amikor a kastély látogatható 30 szobájának nagy részét végigjártuk. A kastély déli részében lakik a család leszármazottja, a Devonshire-i herceg és a felesége.

A Cavendish-ek életében a legnagyobb változás a 20. században következett be, amikor először kellett illetéket fizetniük öröklés után és a családi vagyon egy részétől meg kellett válniuk, anyagi okok miatt. A második világháború idején a Chatsworth-ház egy walesi bentlakásos lányiskolának adott otthont.

A kastély fenntartása érdekében Devonshire 11. Hercege, Andrew Cavendish, 1949-ben sikeres látogató központot nyitott a birtokon, amelyet már az első évben 105 ezer látogató keresett fel. 2004-ben halt meg, egyetlen életben maradt fia, Peregrine Cavendish követte az öröklésben. Őkegyelmessége Devonshire hercege nem csak híres birtoka okán ismert személyiség. A lóverseny világában talán még jobban, hiszen Őfelsége képviselője Ascotban

kinevezés illeti meg és az Ascot Racecourse Ltd elnöke. Ezért a munkájáért több magas kitüntetés kapott (nem véletlenül, hiszen a királynő is Ascot-ban futtatja a lovait). Feleségével, Amandával, Devonshire hercegnőjével irányítja, fejleszti és karbantartja a hatalmas birtokot. A látogatóközpontot 2001-ben tovább bővítették, ami gazdaságilag is sikeres lett. 2007-ben kezdték el a kastély felújítását, amely még most is tart, azzal a céllal, hogy megőrizték a jövőnek Chatsworth-öt. Ehhez nagyon sok bevétel szükséges, ezért szerteágazó a szolgáltatásuk. A látogatók fogadásán kívül hangversenyeket tartanak, esküvők rendezésére helyszínt biztosítanak. Van vendégházuk, kávézójuk és éttermük, látogatható tanyaudvaraik, számtalan állattal (a gyerekek nagyon kedvelik az ilyen látnivalókat), ajándékuzetük, rendezvénytermük. És a szerencsés család (pénzes és megbízható) karácsonyozhat is Chatsworth-ben november 11-e és január 5-e között (kivéve dec. 24–26 időszakot), ha idejében lefoglalja a helyet. Gyarmatok híján szinte mindegy honnan és hogyan terem a pénz, csak minél több jöjjön!

A kastély szobáit járva fájlaltuk, hogy többségük félhomályos volt, rosszul lehetett látni a berendezések részleteit, a festményeket, a különleges falikárpitokat, az antik gyűjteményeknek helyet adó szobában a szobrok részleteit. A legmaradandóbb emlékem egy női fej volt, fátyol takarta az arcát, és a fátyol is márványból faragta a művész!!! Ilyen csodálatos alkotást még nem láttam!

A birtok 100 acre (4046 m²) nagyságú, természetesen ennek csak egy részét tudtuk bejárni. Elsőként az üvegházat néztük meg, amit még az első Duke (Herceg) készíttetett és Greenhouse-nak nevezett. Kicsi volt és nem túl érdekes, de abban a korban biztosan különlegességnek számított. Láttuk a sziklakertet, annak tényleg természetesnek hatott minden részlete, és csupa különleges növényvel, virággal „díszítették”. A legfelső szikláról széles vízfűgöny hullt alá, a vizet a föld alatt vezették el az út túlsó oldalán lévő, sziklából alakított medencébe, ahonnan a felesleges víz kis patakként tovacsörgedezett. Elsétáltunk az Emperor szökőkúthoz, amelyet az orosz cár 1844-es látogatása alkalmából építettek és abban az időben a 90 méteres vízkilövellésével a világ legmagasabbra futó szökőkútja volt. Működésének érdekessége, hogy nem pumpálással juttatják a vizet a magasba, hanem a hegyekből lefutó víz nyomására szökken magasba a vízszugár. A lépcsős vízesésük (Cascade) első változatát még 1702-ben készítették el. Ezt is, mint a birtok többi építményét, többször átalakították, kiszélesítették és meghosszabbították a lépcsősört, kis, templomszerű épületet emeltek a felső részére. A vízszugár az épület külső falára erősített két tengeri csikó szájából folyik le a lépcsőkre. Ha jól értettem a magyarázatot, az eredeti megoldás nem ilyen volt, ma már szintén a hegyekből lefutó víz nyomására tör elő a csikók szájából a vízszugár. A lépcsőkön végigfolyó víz végül a Derwent folyót táplálja. Mivel korábban, az 1820-as évektől a birtok területén szén is bányásztak a huszadik század közepéig, a bánya bezárása után újra megnyitottak egy 70 m-es aknát, amelynek önálló kijárata van. Ki lehet próbálni, ha valaki nem fél a keskeny, alacsony, gyér világítású vágatot végigjárni. Unokánk persze azonnal vállalkozott, hogy anyjával és Rogerrel megnézi, milyen helyen dolgoztak a bányászok. Van a birtokon zöld labirintus, legalább 2,5 m magas, de lehet, hogy 3 m is megvan a zöld sövény magassága, lehet benne hosszasan kóvályogni, ha nem ésszel igyekszik az ember megtalálni a kijáratot.

Számos ötletes érdekességet találtunk, pl. kivágott, hosszú, rögzített fatörzs tetejére támlákat erősítettek, így kényelmesen tud ülni rajta egyszerre több ember is. Más: fém pénzékből kényelmes két fotelt készítettek, amelyet a rózsakerthez közeli teraszon helyeztek el. Szép látvány volt az ágakból font kerítés, amely nem csak praktikus, hanem a tájba illő is.

A sok barangolás után jól esett leülni a kávézóban, és közben hallgatni a kis nyári pavilonban, aminek egyébként Flora's Temple volt a neve, játszó zenészeket.

A hazafelé úton még megálltunk Ashbourne városkában, amelynek utcáiban a házak közé kifeszített piros, kék és fehér színű háromszögekből fűzött láncokat lengetett a szél.

Ashbourne mezőváros, 1257-ben kapta meg a piactartási jogát. Ma is, az év minden csütörtökén és szombatján hagyományos szabadtéri piacot tartanak a macskaköves főtéren.

Ottlétünkör csak a zászlófüzerek lengedeztek keresztül-kasul az üres főtér/piactér felett.

A piac áru kínálata jól kiegészíti a város kis üzleteinek széles választékát, amelyek a főként a 16., 17. és 18. századi házak alsó szintjét foglalják el. A helyi neves iparágak közé tartozik az óra és horgászfelszerelés gyártása. 1910-től a Nestlének tejszínfeldolgozója volt a városban. Itt gyártották a Carnation márka nevű sűrített tejet. A tejtermékeik egészen Londonig eljutottak. Értékesítési gondok miatt azonban 2006-ban megszűnt a társaság.

Épületei közül híres a városképet meghatározó, 1241-ből származó, korai angol stílusú Szent Oswald templom, amelynek nyolcszögletű gerince 65 méter magas.

A középkori időkben Ashbourne gyakori pihenőhelye volt a zarándoknak, akik a Bedfordshire-i Dunstable szentélyig a "St Non's Way" zarándokutat járták végig. Az egyik ismert, 17. századi szegényházat/menhelyet (almshouses) éppen ebben a városkában alapították 1640-ben, amely ma a romantikát kedvelő turisták szálláshelye.

Fagyiztunk, sétáltunk, csodáltuk nyugodt életüket. Ott aztán senki nem rohant, senki sem sietett.

Lencse által, világosan...

BODÓ CSIBA GIZELLA fotói – BOLÍVIA

LA PAZ

Lencse által, világosan...

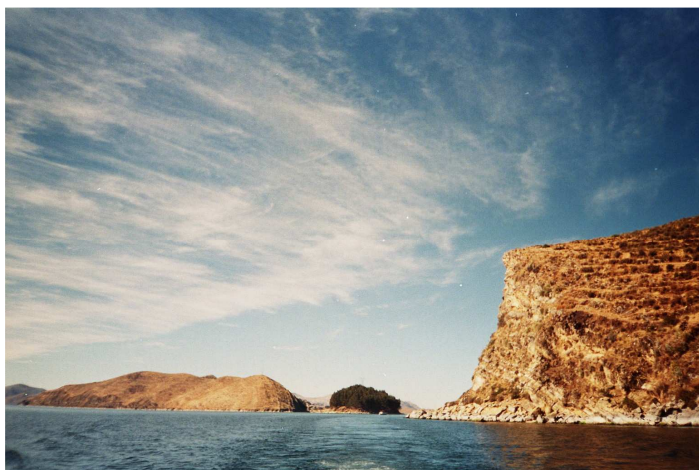
BODÓ CSIBA GIZELLA fotói – BOLÍVIA

**COPACABANA
A „FEKETE MÁRIA” ZARÁNDOK-TEMPLOM**

Lencse által, világosan...

BODÓ CSIBA GIZELLA fotói – BOLÍVIA, PERU

BOLÍVIA – NAPSZIGET

TITICACA-TÓ (PERU-BOLÍVIA)

PERU – RAQCHI – VIRACOA KOLOSTOR-ROM

PROSSZER GABRIELLA JÚLIA

VIHAR NAXOS SZIGETÉN¹⁷

(küzdő lélekkel)

regényrészlet

... Leselejtezett „fejemmel” tanítást vállaltam. Nem hivatalosan és nem pénzért. Egyszerűen azért tettem, mert volt rá időm, energiám és szívem: hátrányos helyzetű családokban élő kis lurkókkal foglalkoztam, de voltak felnőtt „diákjaim” is: húsz-harminc-negyven éves, családos emberek, akik annakidején nem tartották fontosnak, vagy éppen a körülményeik nem tették lehetővé a nyolc osztály elvégzését.

Leselejtezett fejemmel pontosabban a benne található szürkeállományt hasznosítva, komoly szellemi tevékenységet végeztem a tanításon kívül is komoly felelősséggel járó és erkölcsi tartást igénylő tevékenységet: már nem a megyei lapnál külsős újságíróként, hanem az ÚJVÁROSI HÍRNÖK című és az ÚJVÁROS KULTURÁLIS ÉLETE c. helyi lapoknál, mint újságíró riporter és irodalmi rovat szerkesztő. Egyiknél sem volt fix fizetés, de azért csurrag-cseppent időnként némi tiszteletdíj. S közben írtam regényeket, novellákat és verseket, továbbra is töretlen lendülettel, tovább.

S hogy miért váltam meg a megyei laptól? Anna nyugdíjba ment, Felkay Hilda sem volt már szinte az egész vezető- és szerkesztőgárda kicserélődött, időközben s bár Majsa Miklósné, Zsóka lett a főszerkesztő, vele a korábban már hűvösre vált viszonyunk miatt nem kívántam együttműködni. Hogy részeges, kicsapongó férjét visszafogadta, az a magánügye lett volna, de hogy a lapnál is alkalmazta, a szinte semmi munkára sem alkalmas sportriportert, az gyomorforogató volt. S aligha csak számomra...

Persze Zsóka próbált „megtartani” külsősnek, de én mindig kedvesen és udvariasan elhárítottam a kérését.

Jól elvoltam én már akkor a két helyi újságnál, nevet és rangot is szereztem, s persze a két főszerkesztővel baráti viszonyt ápolunk már korábbról. Molnár Palival még a megyei laptól, Gálvölgyi Icával pedig egy iskolába jártunk az általánosban.

Gyakran vittem ebédelni három kis tanítványomat a Bányász Kislány nevű vendéglőbe, ami közvetlen a lakásom mellett volt s vasárnaponként olykor-olykor az édesanyjukkal együtt, amikor annak szabadnapja volt a Kórházban, ahol dolgozott.

Barabásné Princ Maya a Gipsy Hercegnő, ahogy városszerte becézték, egy akkoriban igen jó nevű cigányprímás elvált felesége volt. Barabás Lajit én magam is ismertem, kedveltem is eleinte. A Kotyogó Kulacsban, ahol a bandájával játszott, korábban gyakran megfordultam a barátaimmal, s Karin meg Anna valósággal imádták, a klasszikus muzsikát is magas színvonalon játszó hegedűst. Ha nem itta volna „hülyére” magát, Laji világhírű prímás lehetett volna. De a harmincéves korára alkoholistává lett, s családverőként elhíresült

¹⁷ Prosszer Gabriella Júlia készülében lévő regényének részlete

cigánymuzsikus világhír helyett a börtönök visszatérő lakójaként szerzett magának kétes hírnevet.

Felesége elvált tőle s fillér gyerektartást sem látva a gyerekek apjától, erőn felül próbált helytállni családanyaként s családfőként is. Erőn felül, mert gyöngé, törékeny kis asszony volt.

A gyerekek nehezen tanultak, kiségitő iskolába kerültek s ott is csak bukdácsolnak eleinte, ahogy hallottam. Gyakran összefutottam velük, meg Mayával is, mivel fölöttünk laktak, a harmadikon.

Már arra nem is emlékszem pontosan, hogy Maya kérte, hogy tanuljak a gyerekeivel vagy egy beszélgetésünk közben én ajánlottam-e fel... Mindegy is talán. A lényeg: föl jártam hozzájuk heti rendszerességgel vagy, ahogy éppen időm és munkám engedte vagy, ahogy éppen Kéti szeszélye... Mert napirenden lett köztünk a veszekedés. Hiába próbáltam szépen, kedvesen, vagy éppen türelmemet vesztve, már indulatosabban is elmagyarázni féltékeny kedvesemnek, hogy a gyerekekkel foglalkozom csupán, s nincs semmi közöm az anyjukhoz: olaj volt minden szó a tűzre.

– Az a nő egy félistennek hisz téged! – ez volt Kéti legutolsó fixaideája, amitől úgy elborult az agyam, hogy ultimátumot adtam neki: vagy abbahagyja a féltékenykedést vagy szakítok vele. Egy ÉLETRE! ESKÜSZÖM.

Nem ijedt meg. De megígérte, hogy visszafogja magát.

Egy hétig sem bírta.

Esténként, ha nem maradtam nála éjszakára, alig értem haza, csörgött a telefon, gyorsan felkaptam, nehogy a szüleim felébredjenek bár két vonal volt már a lakásban s náluk nem szólt az én vonalam, de a falak nem voltak túlszigeteltek...

– Ágyba bújtál már a Hercegnővel, te félisten?! – Kéti próbált vidámságot erőltetni a hangjába, de egy zsák kigyó sziszegése is inkább tűnt volna karácsonyi csengettyűnek...

Amikor Kedvesem ezt így többször eljátszotta, elhatároztam, hogy lesz, ami lesz, befejezem vele a kapcsolatot. Hogy meg tudom majd tenni, abban én biztos voltam... S abban is, hogy mi lesz a bosszúja. De már az sem érdekelt volna, ha valóban férjhez megy, ahogy gyakran fenyegetett is vele. Szerettem Kerekes Katit, de már inkább volt az testi kötődés, mint lelkiileg is szerelem, hiszen a vele töltött évek állandó féltékenységi jelenetei kilúgozták belőlem a mély érzelmeket. Szenvedélyes, kedves szerető volt, de társnak messze nem tudtam volna elképzelni magam mellett. A Zöldszemű Szörnynek, ha polgári neve is van Kerekes Katinak hívják.

– Az a nő egy félistennek hisz téged!

Pedig hát... Nem voltam én félisten, dehogy...?! Sőt egy negyed sem. Az istenek ugyanis nem szoktak kutyaszorítóba kerülni. Márpedig én abban voltam, éppen. Miért?

Hallani sem akartam arról, hogy összeköltözzek Kétivel, ő viszont nem volt hajlandó kiverni a fejéből ezt a képtelen ötletét. Hivatkoztam én mindenre, de mintha egy csapat delfint próbáltam volna meggyőzni arról, hogy ők tulajdonképpen kanadai barnamedvék...?!

– Végül is elképzelhetőnek tartom, Gabi – mondta Kéti a legemlékezetesebb és leghosszabbideig (másfél hónapig) tartó veszekedésünket követő kibékülésünk reggelén –, hogy egyszer mégis férjhez megyek. És letette elém az asztalra a gőzölgő, illatos kávéját.

Bíztató, sőt egyenesen bizakodó kijelentésnek éreztem ezt a barátnőm szájából, aki pár éve még a leghatározottabban tiltakozott a házasság és a férfitárs ellen, s bőszen felháborodással utasította vissza minden olyan irányú megjegyzésem, hogy a gyerekek apa is kell! Olyan állhatatosan mondott nemet a javaslatomra, amelyben férjhez menésre bíztattam, ahogy csak egy apáca képes kitérni, a csábítás útjából. Régóta felhagytam hát a rábeszéléssel.

Kéti egyidős volt velem: nem túl szép nő, igaz, viszont tagadhatatlanul vonzó! Legalább öthát olyan független fickót ismertem akkortájt Újvárosban (sőt Kövesden is)! akik bármelyik pillanatban feleségül vették volna. Ha ő igent mond...

– Igen, igen – folytatta Kéti –, ha meggondolom, miért ne lehetnék újra asszony, én is? Anya és feleség. Egyetértesz, Gabi?

– Ó, persze, szívem – mondtam derűs mosollyal, aztán a kávécsészémért nyúlva így szóltam:

– Mielőtt férjhez mész, ugye megiszod velem még ezt a csésze kávé?!

– Te nem veszel engem komolyan – húzta fel az orrát Kéti. – Most is csúfolódsz rajtam!

– Szó sincs róla – nevettem el magam. é Soha nem volt még ilyen eszményi kis barátnőm, mint te. Erre, ha kell, megesküszöm!

– Nyugodtan mondhattál volna szeretőt is, a kis barátnő helyett... Számomra nem sértő.

– Igen, de akkor az eszményi jelző túlzás lett volna. Ugyanis szeretőnek már távolról sem lehet eszményinek nevezni, drágám. Ahhoz túlságosan féltékeny vagy, tudod?

– Tudom. De már ez is inkább csak múlt időben mondható el rólam.

– Valóban?... Tehát, értsem úgy, hogy nem leszel féltékeny többé? Senkire?

– Nem leszek – rázta meg a fejét barátnőm.

– Hmmm – mondtam tűnődve –, azt hiszem már mindent értek. Kicsit soká tartott, míg rájöttem mitől is változtál meg úgy az utóbbi időben, de végül is megértettem és ez a fontos.

– Semmit sem értesz – vetett ellent Kéti, elnéző szelíd mosollyal –, csak azt hiszed, hogy érted?!

– Mióta tartasz ilyen korlátolt agyúnak, drágám?

– Dehogyan tartalak korlátolt agyúnak! Egyszerűen arról van szó, hogy ezúttal tévesen ítéled meg az ok és okozati összefüggéseket.

– Kifejtenéd ezt bővebben...? – kérdeztem. – Mert hajnali hétkor nekem a bonyolult összefüggések valóban meghaladják még a felfogóképességemet. De ha kérhetlek: röviden. Nyolckor a Városgazdálkodási Osztályon vár rám Csúcselvtárs, hogy riportot készítsen velem. Tudod... A temetőbővítésekről...

– Rövid leszek, ne aggódj.

– Nem aggódom – vigyorogtam. – Minden hely megtelt, s addig nem halhatok meg én sem, míg el nem döntenek az elvtársak, hogy merre bővítsék a meglévő temetőterületeket...

– Csak humorizálj, ahhoz nagyon értesz...

– Bocs. Mondjad, drága. Hallgatlak.

– Te ugye azt hiszed, hogy a féltékenységem mindig egy bizonyos harmadik személy miatt tört ki belőlem?

– Nem. Én azt hiszem, hogy a féltékenység veled született, Kéti.

Tévedsz, Gabi.

– Amennyiben?

– Amennyiben fogalmad sincs arról, hogy ki az a „harmadik”, aki ezúttal felfordulást okozhat az életünkben! Nos, szerinted, ki?

– A válasz, nyilvánvaló, Kéti. És teljesen egyértelmű. A te életedben!

Láttam rajta, hogy nem erre a feleletre számított.

– Szóval, tudtál róla? – kérdezte óvatosan, de meglepetését nem is titkolta. – Tudtál Árki Laciról?

Elmosolyodtam.

– Igen.

– De hiszen...

– Kéti, kedves. Hagyjuk ezt, jó? Az én pincér barátom szinte valamennyi barátnőmre szemet vetett már, miért éppen téged hagyott volna ki a látószögéből... Éppen az, hogy gyakrabban is látott, mint a többieket... amíg te jártál át hozzám. Mióta viszont nem jársz,

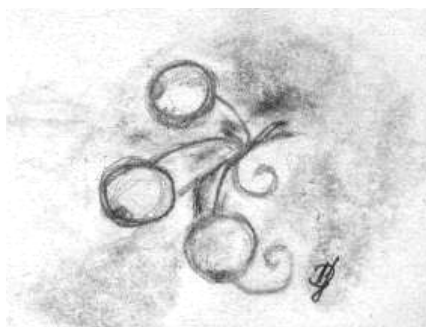
mert én is városlakó lettem, hát Lacika jár át Újvárosba, jóval sűrűbben, mint a téli villám s ezt az én véleményem szerint a te hiányodon kívül semmi sem indokolja nála. Ő ugyanis F.ben szokott mulatozni, nem ilyen poros kisvárosban, mint ez. Az igaz, hogy előttem mélységesen igyekezett titkolni, hogy beléd zúgott, de valahányszor egymásba botlottunk valahol a városban, mindig lángvörös lett, hebegett-habogott, mint egy dadogós kecske és lángvörös lett, mikor tréfálkozva rákérdeztem: mi járatban, mi járatban, szerény kisvároskánkban, te Laci? Talán F.ben szesztilalmat vezettek be?...

– De...

Gyorsan a szavába vágtam.

– Oké, oké. Tudom. Akkorra volt időzítve mindig a randitok, amikor én elutaztam vagy Rapszékát látogattam meg F.ben. Tudom. Mégis összefutottam vele néha. Nem szólt róla egyszer sem? Gondoltam. Mindegy, persze. De alig vártam, hogy legalább te beszélj róla. Most megtetted. Kösz. Bár te azt hitted sokáig, hogy én Princ Mayára gyanakszom majd, hogy kizárólag miatta változtál meg, s az örült féltékenységi cirkuszokat azért produkálsz. De, Kéti drágám, mióta ismerlek, egyfolytában féltékenykedtél, mindenre és mindenkire, amihez, és akikhez csak a legparányibb közöm is volt: a barátaimra, az ismerőseimre, a munkámra, az újságírásra, az erdőre és még a keresztfiaiakra is, ha úgy találtad túl sok időt töltök vele?! Így ment, így megy ez évek óta. Elviselhetőek voltak a hisztijeid, ha olykor idegesítőek is. Hozzászóltam, megedződtem. S egyszer csak dühödtőrületbe csaptak át a kitöréseid... S ugyanolyan hirtelen, egyik napról a másikra, mintha csak kialudtad volna magadból a Zöldszemű Szörny jelenlétét, kijelented kerekperec: már nem vagy féltékeny. Természetesen nagyon örülök ennek, de pontosan ez a tény erősítette meg bennem a korábbi sejtéseimet: neked van valakid. Van egy udvarlód, aki tetszik neked, s akivel jól érzed magad. Annyira, hogy még a házasság gondolata sem riaszt, mint korábban. Hidd el, nem kellett Freud logikával rendelkezni ahhoz, hogy e változásra magyarázatot találjak?! Szívből örülök, hogy végre találtál egy kedvedre való lovagot. Remélem, elhiszed nekem? Szeretném, ha boldog lennél...

Folytatjuk...

GYÖRGYPÁL KATALIN

Advent idején

Kicsinyes a világ
kicsinyes a lélek
ölelne, áradna
felfelé lehet,
felfelé képes
hol ritkul a lég
túllép városokon
átfog távoli tájakat
felhők fölött
széllel száguld
fénnyel száguld
elér Hozzád
s visszatér
ragyogást hoz
éltető-friss
sugár-reményt
tágul a világ
ragyog a világ
a szürke ég alatt
bennünk él
már mind e fény
tündér-remény!

FÖLDES DY GABRIELLA

Díszek a karácsonyfán

Nosztalgiazás

Úgy tíz éves forma koromig nem firtattam, miért látom mindig ugyanazokat a díszeket a Jézuska hozta fenyőfán. Jó szívvel fogadtam el mindent, ami ekkortájt december derekán történt, így azt is, hogy 24-én délután apámmal moziba mentünk, hogy mire hazaérünk, ott legyen a feldíszített fa, kész legyen az ünnepi vacsora, és valami legyen is a fa alatt. Amikor világossá vált számomra, hogy szüleim és felnőtt nővérem igyekszik széppé tenni ezt az ünnepet, akkor se szóltam, nem kérdeztem, még kevésbé reklamáltam, hogy miért csaptak be, miért hazudtak. Nem, nem csaptak be és nem hazudtak, úgy érezték, egy ideig meg kell őrizni a gyermeki lelkiületet, amely várja, óhajtja a csodát. Legtöbb esetben ez konfliktusmentesen működött a családokban.

Anyám többször is mesélte, hogy az ő gyerekkorában almát és diót akasztottak a fára, a selymes angyalhaj – vagy annak utánzata – csak a nagyon gazdagoknál volt fellelhető. Az én gyerekkoromban már nem tettek almát a fára, a kisméretű fenyőfa el se bírja a súlyos gyümölcsöt. Volt viszont szataniol papírba csomagolt dió, tetejébe lyukat fúrtak, abba gyufaszálat tettek, ez tartotta a cernát, amin a dió lógott.

A másik emlékezetes dísz a habcsók volt. Házilag is készült kezdetben sok-sok tojásfehérjéből, ezt nem lehetett kilyukasztani a közepén, hátha szétmegy az egész, ezért körbekötöttük rajta a cernát, hosszú fogantyún lógott a fán a sok habcsók. Később készen vettük cukrászdában, többféle alakzatra emlékszem, a legszebb a hattyú alakú habcsók volt, aztán fenyőfa, karika, talán kismadár. Ezeket évekig őriztük, nem ettük meg, csak akkor dobtuk ki, amikor elpiszkolódtak, vagy letöredezett a szélük, vagy szétporladt az egész.

Nagy változást jelentett, amikor a valódi kis gyertyákat, amiket meg kellett gyújtani a fán, felváltották a villanyégők. A színes láng alakú körték vidámsággal töltöttek el, legjobban azt élveztem bennük, hogy éjszaka is égtek sokszor. Nem oltottuk el, hanem a világító égők mellett aludtunk, végül, aki éjjel felkelt, az már le is oltotta.

Legkevésbé a szaloncukrot szerettem. Kezdetben a kommersz ezüstszerű papírba csomagolt édességgel ismerkedtem meg, rossz ízű, émelygős, legtöbbször kemény jószág volt, nem kellett, otthagytam. Kilenc-tíz éves lehettem, amikor bejött az úgynevezett „krémszalón”, ettől kezdve már csak ezt vettük, évekig jó szívvel ettem ezeket, fokozatosan fogyott el a fáról – persze a papír a helyén maradt – mire január 6-án leszedtük a fát, már csak mutatóban volt egy-kettő rajta, vagy az se. Az utóbbi években a szaloncukor elvesztette becsületét a szememben, és megvetett dísszé változott. Valósággal menekülök előle, nem veszek, és amit kapok, azt sem eszem többé. Kiábrándultam belőle, mint egy megunt szeretőből.

A régi díszek csúcsa a habkönnyű „hajszálfémből” készült gömb alakú, gomba, angyalka figurát formázó függelék, ebből készült a csúcsdísz is, ezt kellett a fenyőfa legfelső csúcsára felügyeskedni. Utólag, sok-sok év távlatából nagyon rondának látom ezeket a fémgömböket, színes csúcsdíszeket, mostanság már egy sincs belőlük, fel se tenném őket a fára. A 80-as évek közepén (vagy később?) az egyik szentestén díszítés közben leesett, és összetört ez a bizonyos csúcsdísz. Rossz ómennek számított, ahogy a fa eldőlése is. Nem beszélve a csillagszórók kiemelt státusáról! Cirkuszi mutatványként gyűjtöttünk meg egy-egy csillagszórót, spórolva velük, csak nagy ritkán. A nimbusza akkor szűnt meg, amikor egyik évben kigyulladt tőle a száradó félben lévő fenyő. Szerencsére a lakás nem égett le.

No és a „sújtás”! Azt hiszem, ezeket a színes csíkokat, amik körbefogják a fenyőfát, valahogy másképp hívják, de mivel anyám mindig így hívta ezeket, számomra ez mindig is

„sújtás” marad. A sújtást még ma is szépnek látom, bár olyan sokféle és oly mesterséges csillogást nyújt, hogy inkább csak elviselem.

Betlehem a fa alatt mindig volt valamiféle összeállításban: hol papírból, hogy fémből, utóbb műanyagból, de hagyományosan gipszből készítik ezeket a figurákat. A 90-es évek elején Mariazell környékén voltam egy úgynevezett Betlehem múzeumban, ahol egy óriási termet rendeztek be betlehemi díszletekkel, közel ember nagyságú figurákkal. Ausztria iparszerűen gyártotta, és gyártja ma is ezeket a hol ízléses, hol giccses figurákat. Néhány éve egy műtárgy aukción 600 ezer forinttal ütöttek le egy 1905-ben készült gipsz Betlehemet, olajfestékkel voltak lekenve a bábúk. Rászámolva az illetéket is, már 720 ezerért el is vihették az új tulajdonosok.

Legszebb díszem az a két ezüstbrokát anyagból készült csillag volt, amit 11 éve Bécsből hoztunk. A Kunsthistorisches Múzeum előcsarnokában felállított hatalmas ezüsfenyőn lógtak ezek a csillagok, ellenállhatatlanok voltak. Igaz, mi a régi képtár festményeit jöttünk megnézni, becsülettel megfizettük a magas belépőjegyet is, de távozáskor leszedtünk két csillagot a fáról. Mint tudjuk, eből szerzett jószág eből vész el, azóta ez a két kedvencem is odaveszett. Csomagba tettem, átrepülte az óceánt, aztán eltűnt valamelyik postaraktár mélyén, vagy a szemétben fejezte be földi pályafutását.

Mi maradt mostanság, ami díszként funkcionál? Zöld üvegvázában néhány fenyőfaág, rajtuk sok-sok kis angyalka. Nem is kell más, hisz ezt is énekeljük: Mennyből az angyal....

HABOS LÁSZLÓ

éjszaka van...

éjszaka van
s a sápadt falon függő feszület
holdsugár-ölelésben hallgat
összegabalyodtak
lelkemben
csipkebokorágon sercegő álmain
és a Rómában ácsolt dogma
a hátrahagyott bénák kiáltása
a töviskoronás király önfeláldozása
és a tanítvány áruló csókja
a hihető hitnek forrása
és a lélegző kenyér szótlansága
a tűzre vetett szentségtartóban
az éden kiszáradt fája
s a hazatért tékozlók miatyánkja
rideg a gyertya csonkja
éjszaka van
és végtelenné szűkül a holnap

VÁNYAI FEHÉR JÓZSEF

Hull a forgács

A bíbor vérben születik,
Holttest a lépcső a trónra,
Mindig zúgatják az erdőt,
Akasztófa mindenik fa.

A múlt vásznán átüt, mint só
Nyomor, könny, vak sóvárgás, kín –
Bár nem kóstolgathat halál
Örökké, levet magáról

Az apokalipszis lova.
De addig? Ó helyén új nő,
És kopácsolnak az ácsok,
Recseg, ropog, hull a forgács.

MÁNDY GÁBOR

Bordal

(rögtönzés)

Gondold meg, és – igyál!
Óránként pár pohár,
naponta öt liter,
minimum ennyi kell.
A testünk, tudjuk rég,
kilenc rész folyadék,
mindegy, hogy víz vagy bor.
És el nem kárhozol.
A pap is, nézd, iszik.
Igyál, komám! Proszit! .

VÁNYAI FEHÉR JÓZSEF

Umtatta

Nem érdekelte már
Umtatta,
Egyre jobban
Untatta.
Inkább eljárt oda,
Ahol a
Mulatt Murat mulat.
Vonzotta a bárzene,
Rá boldogan „börzene”.
Engedné az asszony is:
„Minden, csak börze ne!”

VERMES GYÖRGY dr

A házas özvegy szindróma

Házass özvegy vagyok, mondhatnák el sokan
Magukról, hisz ahogy a ránk rótt idő rokkan
És csendesén kihűl a házastársi ág,
Párjának szemében düh villan, nem a vágy.
Van, ki megbetegszik, van, ki máshoz rohan.

Felejtethetlen makarenkói

Osztálytársunkat jó nagy pofon érte,
Rossz kölyök volt ő, s megtett mindent érte.
Beste csibész, hát ezt mért akartad?
E csárdás pofont miért is kaptad?
A Huszadik Kongresszus tiszteletére!

Rúgkapa

Recseg, ropog, reped a
Régi rugós epeda!
Rúgkapálgatunk rajta,
Rózsám reggeli rajtja,
Remek, rögtön repeta!

NYAKÓ ATTILA

Karácsonyi készülődés

Tányérok lógnak a falon,
hagymával serceg a szalon (na!)
Kád szélén kiscica kapar,
hallja, még fickándoz a har (csa)
Karácsony, csöpögő eresz,
csokiban csücsülő cseresz (nye)
Közben megy fészbukra pár poszt,
töltésre vágyik a káposzt (a)
Mindennel kész vagy már, hiszed,
pedig még ott vár a puszed (li)
Zöldségek látványa sokkol,
rúpák közt bámul egy brokkol (i)
Csendül a mennyből az angyal,
rózsaszín izzik a kandal (ló)

Grafika: **TRAUTSCH TIMEA**

VASI FERENC ZOLTÁN

„Haszonélvezet”

Szabó Mária Magdolnának

Tévtettekből tévigazságok keletkeznek.

Ha ilyen szerződéseket nyomnak szüntelen

az orrom alá, ugyan mit cselekedjek.

Aláírom. Tudom, hogy én leszek a vesztes ---.

De nem tehetek mást. Tévbecsületre

aláírom, és elszenvedem a következményeket ---.

Mert meglátásom szerint a jogász hiteles,

pártatlan személy. Pedig dehogy’! Lefizetett.

A szerződő felecske, az ács, lepottyán a pincemélybe.

De, lelke rá, onnan is kivetik. Nem övé a ház.

HALÁSZ ERZSÉBET

Meglepetés

Kora reggel a telefon csengése ébresztett. Lassan tudatosult, hogy már ébren vagyok, de a hang még az álom folytatásának tűnt. Egy távoli idők otthonából jött a friss, örömteli hang, hogy köszönetet mondjon a régi melegséggel a neki küldött kis meglepetésemért. Ámulva hallgattam, mert ilyen nagy – a megfiatalodás csodáját adó örömet – nem reméltem. Nem remeggett, hanem üdén csengett a hangja, mint régen.

A küldeményem: egy fénykép. Tavasszal kaptam egy pici tő rózsát (alig derengő rózsaszín, tűzpiros foltocskákkal). Egy ága hatalmasra nőtt – s azt körbefonta az a száraz szőlőtőke-gyökér, amit tőlük kaptam valaha –, egy másik életből. A gyökér madárfigurája pergetni kezdte előtte a hajdani kis édenkert képeit, ahol mindent maguk építettek és ültettek élete párjával. A „nem minden bokorban termővel”. Aki 87 évesen is férfiként – és nem öregemberként élt és viselkedett. Pl. ha este benéztem hozzájuk, a kórházból jövet –, nem engedett egyedül hazamenni, hanem elkísért. Még Svájcba mentek azon a nyáron. Az idegenvezető ijedten tudakolta, hogy fel akar-e menni ő is a csúcsra. – Természetesen, hisz azért jöttem –, hangzott a vidám válasz. Abban az évben vált meg a földi élettől, mikor a házikót a szőlőskerttel – a nagy hegy tövében – el kellett adni.

Mikor telefonáltak, hogy meghalt a férje, le akart ülni, de melléült a széknek. A combnyaktörés ellátása után a kórházban tudta meg, hogy a konyhaasztalról eltűnt a bankkártya, a kóddal együtt. A lekötött betétéhez nem fért hozzá a tettes. (Csak a mentős és egy-két hozzátartozó járt a lakásban –, mégsem derült ki mindeddig, hogy ki vitte el.)

– Nem tudok, nem akarok így élni, ne is próbálj lebeszélni – zokogta akkor a telefonban –, valami idegen, nyers hangon. Egyenesen az idők otthonába ment a kórházból, nem is ment többé haza. A lakás kulcsát és a lekötött betétet odaadta a hozzátartozónak.

A megtakarított összeg nem volt nagy. „Csak” egy egész élet megtakarítása. Sok kicsi lemondás a majdani nagy öröm érdekében, hogy az 50. házassági évfordulón Botticelli virágainak üzenetét bogozgathassák az Uffiziben. A régi firenzei bolyongásnál még nem tudtuk, hogy a restaurációnál csodás mezei virágokat találnak a festék alatt – és az arra érdemesek –, de csakis azok(!) megfejthetik a virágok üzenetét...

Az örökös sietve eladta öreg barátnőm lakását, hogy befizethessen egy „igényeseknek” szervezett útra –, de csak a maga részére. Ám a virágok (és Botticelli) üzeneteit nem hallhatta – természetesen. (Egy rossz lépésnél eltört a bokája –, így a külföldi gyógykezelés a pénzt is, az időt is elvitte).

Érezzük is, vagy csak rutin?

Elhangzott sok áldott-boldog szeretet-teli karácsonyt kívánás telefonon-képeslapon. Viszontkívántam. Főtt a töltött-káposzta, fenyőgallyacskák vártak az ablak alatt. Majd jöttek a rokonok, dicsértek ételt-italt, háziasszonyt. Aztán elmentek.

Tesztek-veszek, leülök a könyvvel, amelyet egy „világvégi” könyvtárból sikerült kölcsönözni. Próbáltam megvenni (ha nem túl drága). Iszonyatos könyvdömping, rikító-fénylő borítókkal – Ezek nem olyan tartalmúak, mint amit én keresek. Hoppá! Egy eladó! Kérdezem, hol találom az *Elhordott múltjaink* címűt.

– Irodalom? – kérdezi.

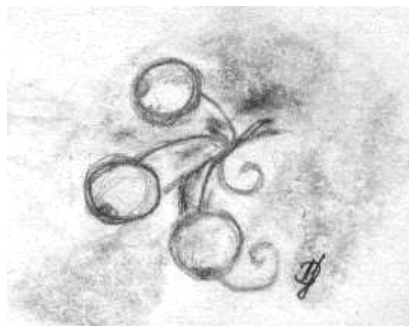
– Az idei Nobel-díjas.

Dühösen végigmér és a válla felett sziszegi: ha irodalom, akkor a földszinten. Nem hozta meg a kedvem, hogy visszamenjek a földszintre... A könyvtáros bepötyögi a gépbe rezzenéstelen arccal – és csak annyit mond, hova mehetek érte. Boldogság a kívánt könyvvel hazafelé baktatni – nemcsak szenteste előtti nap. Bekukkantok a levélládába: egy számla vár, rajta: boldog kellemes ünnepeket – rózsaszínnel. Ó, ezt ráérek ünnepek után is kivenni.

Másnap, ahogy kísérem le a vendégemet, csak kinyitom. És ó Egek! Alul egy kis szürke fecni, olvashatatlan írás, csak annyi derül ki, hogy levél-küldeményem érkezett – nagyalakú –, ünnepek után átvehetem a postán. Végigizgultam az ünnepeket, mi lehet? Kitől jött? Nyitáskor már jó sokan toporogtunk a posta előtt. Kislányom (nem vérszerinti) neve a feladó. Csak szorítom magamhoz, otthon még egy kicsit üldögélek vele. Elsőbbséggel adta fel, hogy pont jókor érkezzen. Kibontom végre. Kézzel készült díszecskék, kézzel varrt neszesszerbe rendezve – egy szépséges képeslappal. Beszéltünk előző este telefonon, de nem szólt róla, meglepetésnek szánta.

És akkor felálltam és rakni kezdtem a csillagokat, angyalkákat, kis ezt-azt –, az én régi kedvenceimet is –, és élni kezdtek a fenyőágak, égtek a gyertyák – *karácsony* lett – éreztem, igazi karácsonyi meleg járt át. Arra gondoltam, mondta előző este, hogy még 24-én is dolgozik egy szociális intézményben, ahol alkoholisták – kezdők és visszaesők –, valamint különféle beilleszkedési problémás, otthon nem ellátható fiatal is, de főleg öregek ellátása a feladat. Aztán otthon a Szenteste ünnepi asztalát és hangulatát megteremteni férjjel, gyerekekkel, meg a húgával, aki tizenkét órát vezet, hogy hazaérjen a német Fekete erdő melletti munkahelyéről. Egyik a másik kezéből veszi ki a telefont, hogy beszélhessünk – és arra is kerül a lelkéből, hogy nekem időben érkezzen a meglepetés-csomag. A számlára nem gondoltunk: hogy a postás a rózsaszín számla alá csúsztatja a csúnya kis szürkét.

Amit ez a *karácsony* –, a meghosszabbított adott, ennek nincs köze a *kötelező szeretet*hez...

HORVÁTH-HOITSY EDIT

Amikor megértjük a lényeket

Tudom, esendő-emberi vonás
a pillanat-kínálta cifraság
kívánása: tűzijáték és csillogó ködök,
mesék ékítik fel az Ünnepet...
Ragyognak csinált ékkövek
gyanánt a hívság, a parádé
– a hűlő szívű, bús világé –,
kalmárok kötnek üzletet,
s a felkínált portéka fogy,
kereset lesz, ha jó, ha rossz,
csak messziről virítson –, egyre megy.
Tudom...
De hogyha egyszer mélyet dobban
s forrót a szív, ha gyertya lobban,
és mézként csurran ajkadról az ének:
girlandok közül kel útra a lélek,
kék-piros- és azúrszín gömbökön.
Ám túl tengeren túl Araráton,
mit meglelsz, mégis a Karácsony....
Igaz:
a tántorgót mi hajtja át
először? – ez a játékos varázs –,
ó, nézd el néki, Istenem!
Sztaniol-pompa ez, hiszen
kellékei – én úgy hiszem –
csupa kifundált csoda-pótlék.
Ámde az ember ösztönei – jórészt –
valami magasrendűt is megsejtenek.
Csordul a jóság, az öröm
– e ritka vendég –, s hátha gyöngyfénye
nem lesz ártalmunkra, míg
e külsőség csak eszköz, s nem hamis
a szándék –, hátha gazdagít?!
S ha néhány napra csak (lehet)
a koldus-szív leveti rongyait,
tegye...! Talán egykor malasztja származik
a káprázatból, amikor megérti majd a
Lényeket...

BŐSZE ÉVA

Időtlenség

Kiszakadva időből, s térből, vadul
illanó hajnalból, fásult tudatlanul...
Messze tűnt álom, ámító jelen,
merengék döbbent csendeken.
Üres, szenvtelen magányom
vibrál minden apró, kis fohászon...
Tört gondolat, elhal a szó,
fényüstökön visszhangozó...
A meg nem történt is most való!
Millió kép jön, - hang-adó!
Köröttem száz árny fuvoláz,
ráz a hideg, elönt a láz,
nincs múltam sem, tudom,
ma mégis újra álmodom...

MAGYAR MAGDA

Vágyakozás

Könnyeimben megfürdetlek
Dallam-ágyon pihentetlek
Csóksugárral betakarlak
Életre álmodlak magamnak

V. HEGEDŰS ZSUZSA

Téli látomás

Könnyű táncot járó szikrázó hópihék
megbabonázták a lelkemet;
szívem kapuit szélesre tárom,
átsuhanva rajtuk önfeledten lebeg.

Ringatózva kering a végtelen légben,
csillogón tündöklő, gyönyörű látomás...
Jaj, de a valóság tükröt tart serényen,
s zuhanva földet ér az édes álmodás.

SASS ERVIN

Utam

elvisz a cipőd messze még
ha visszanézel kék az ég

előtted meg vihar lohol
találkoztok majd valahol

azt kérdezi hová uram
azt mondd ez az utam

BODNÁR LÁSZLÓ

Téli ének

Csend honol már héthatáron,
Ajkamon lágy téli ének.
Áldott béke, dúlt hiteknek,
Csillag siklik égi szánon.

Hókristálydal, szűzi kánon,
Angyallanton zeng a lélek,
Hold a fénye tó tükrének,
Arcod benne újra látom.

Gyermekségem messze távol,
Ritmusok közt, játszva élek.
Estharang szól, vár az éjjel,
Jégbe ringó harmat-ágyon.

AMBRUS JÓZSEF

Keresztfűrész

Palóc ország pereme, Palotás, a '80-as években. Előttünk a Rákóczi utca, a helybeliek szerint a „Kisucca” szélesítése. Kicsit más világ. A kerteket művelik, a szomszédos telkek között nincsenek kerítések. A birtokhatárt a kert végén, a mezsgyébe ültetett, ekkorra már ölesre terebélyesedett akácfa jelzi. A területet kártérítés nélkül kisajátították, de „nagyvonalúan” engedélyezték a fa kivágását. Nosza, mentsük, ami menthető!

A láncfűrész használata akkoriban még nem terjedt el, így az egyetlen lehetséges megoldás, a keresztfűrész. *(Ez egy káva nélküli, 1,5 – 2 m hosszú, fogantyúkkal ellátott fogazott lap, mely olyan, mint a harangkötél: húzni lehet, tolni nem érdemes.)* Az út túloldalán lakó Szpisják Pali bácsi lelkesen fel is ajánlott egyet, mondván. „Sokat hegedültem vele, de fiataloknak való ez, nem ilyen magamfajta vénembernek!”

A szomszéd Laci futballozott, én kézilabdáztam. Munka után műveltük a kertet, maszekoltunk, még kovácsoltam is. Nem afféle elpuhult, városi kaptár lakók voltunk. Erőnk biztos tudatában hozzáfogtunk a döntéshez... Az öreg egy ideig csak nézte a kerítésére könyökölve, majd jellegzetes stílusában megszólalt. „Ide hallgassatok! Ne haragudjatok má’, de mondanék valamit! – Mondja Pali bá’! – Nem jól csináljátok. – Ne magyarázzon, mutassa meg! – Jó”...

Átballagott az úton, magával hozva egy élet szemmel látható terhét, valamint vékonyka testének mind az 50 kilóját. Karjaival kimérte a fától a távolságot, s komótosan magyar ülésbe helyezkedett. *(Két térdre ereszkedett, ráült a sarkára olyan formán, hogy a lábfejei kifelé néztek.)* Elkezdte húzni a fűrész, s közben mesélt. „Mikor az Uraságná’, az erdőbe’ dó’goztam...”

Beszél emberekről, eseményekről, közben csak húzza, húzza... A szomszéd fáradni látszik. Szünetet javaslok, mire Pali bácsi csodálkozva. „Há’ most kezdtük?!”... Leváltom Lacit, folytatódik az éppen aktuális történet... „Korán kimentünk, hogy pirkadatkor ott legyünk annál a fánál, amit előző nap kijelöltek. A laposüveg kupakjából megittunk egy stampedli törkölyt. Meghajakoltuk a fát. *(Ék alakú bevágás a döntés irányában.)* Kidöntöttük. No, akkor megreggeliztünk. *(Mer’ a reggeliér’ meg kellett dó’gozni!)* Legallyasztuk, feldaraboltuk, méterbe raktuk”...

Csak mondja, mondja, s közben jár a dereka, mint az inga, oda-vissza, oda- vissza. Szuszogva tűnődöm: miből van ez az ember? *(Lehet, hogy feltalálta az örökmozgót, vagy tán titokban ő főzi a gumibogyó szörpöt?!)*

Száz szónak is egy a vége: az egyik oldalon háromszor váltottuk egymást, míg ő, folyamatosan húzta a másikon. Végül, mégiscsak megadta magát az a fránya akác. Recsegve-ropogva, lassan, méltóságteljesen, de eldőlt... Fellélegeztünk... Ekkor az öreg – a rá annyira jellemző, hamiskás mosollyal az orra alatt – megszólalt. „A tőkét is ki kéne venni!”...

Rémülten néztünk össze a szomszédokkal, s szinte egyszerre mondtuk. „Nem-nem! Azt, majd a dózer elintézi!” Ugyanis mindkettőnk agyán átvillant... Lehet, hogy ahhoz is van valami szerszáma?...

MIZSEI NORBERT

Szerep

Furcsa a tánc az élet színpadán:
egy játék. Öröm, keserűség, magány.
Dróton rángatott marionett-bábok,
ragacsosan szétmálló, szertefoszlott álmok.

Furcsa egy mese az élet-regény.
Lapozni kell a lényeg közepén:
összefolyó pacák a végtelen sorok;
fekete betűk, fehér papírok.

Furcsa egy nóta az élet-dal,
hol a hegedűs árván vall,
s lehet játék, mese, vagy dal az élet:
a visszaútra...: arra nincs bérlet.

FETYKÓ JUDIT

ami utoljára

...hogy a remény... utoljára...
nem igaz, elsőnek tűnik
a semmibe, mindegy, élet
vagy halál, belevész,
rég kiléptem az önáltatásból,
ami van: valós okok, okozatok,
mint a napi ritmusok
mentrendszerűen
bekövetkező állomásai,
kiszámítható valószínűségek;
holnap is fölkél a nap,
forognak a rendszerek,
azóta nélkülöd, s hogy
velem? nélkülem? – egyre megy,
nagyjából hetente
átrendeződnek, átépülnek
az agyi fehérjék,
emlékek kavarnak,
idővektoron halad a biokémia,
még elérhetetlenebb a befejezett múlt,
a szó értelme rég meghalt,
semmivé lett,
s ha néha kimondom, jelentéstelen

Szálszakadás

Öledbe raktam múltam darabjait,
volt hitek tárgyi bizonyítékait,
valaha mindet oly fontosnak hittem,
...és felesleges porfogó lett minden...

A terítőket összehajtom,
nem keresem, így nem találom
a régi mintát, nincs kötődés,
pótcselekvés volt minden öltés.

Míg az időbe szúrtam tűmet,
majd elfeledve a betűket...
...s az öltésekbe beragadva
álhiteket varrtam magamra.

Hull, pereg a idő, év évet színez,
tűbe fűz, test-lélek-fonalként hímez
velünk, nélkülünk, néha szálszakadás,
bomlik a volt, a múlt, a sohase-más...

Fetykó Judit: *Berti meg azok a dolgok...*

c. regény könyvkiadás előtt áll, így ezen a felületen folytatásos közlését befejezzük.
Megjelenéséről a szerző értesíti az olvasókat. [szerk.]

BÁRDOS LÁSZLÓ

**„Én Istenem, mi lett velem:
nincs bennem többé félelem.**

**Szólítgatom, de nem felel, –
Istenem, hol vesztettem el?**

Mert megvolt bennem, meg, nagyon...”
(Áprily Lajos)

Bizonykodjam, hogy bennem is?
Rimánkodjam: Isten, segíts?

*„Ha hívtak felleges hegyek,
rémmel kísért a rengeteg.*

A mersz ideje: epizód,
a félszé tartós mese volt.

*Párisban is, fiatalon,
gyötört halálos izgalom.*

A fő cselekmény: a mese.
Farkasszemmel telis-tele.

*Ó, férfi-kedv, hős mámorú –”
Egy kupicában háború.*

Mármint úgy bámultam bele
a másnap merev szemibe.

*Páris? Ott, akkor én is, én.
Befogadna e költemény?*

Mit hoz a messzi pillanat,
mely itt terem és itt marad?

*Az ő félelme kellene.
Más honban termett verszene.*

Vagy elillan a lomha majd,
feloldoz, s rám hagyja a bajt?

*Hol van már a saját meder,
a messzi perc, a viheder,*

Lehet könnyed, feszült akár,
úgyis kettős kötésbe zár.

*a farkasszem, a tétova,
vakxi szem- és számmisztika?*

Hol megvakít, hol szembesít.
Tapogatok a holnapig.

*A vers kanyarog, meglehet,
de vezeti szent örület:*

Egy megoldás mindig: az „-ig”,
két anya kétfelé szakít.

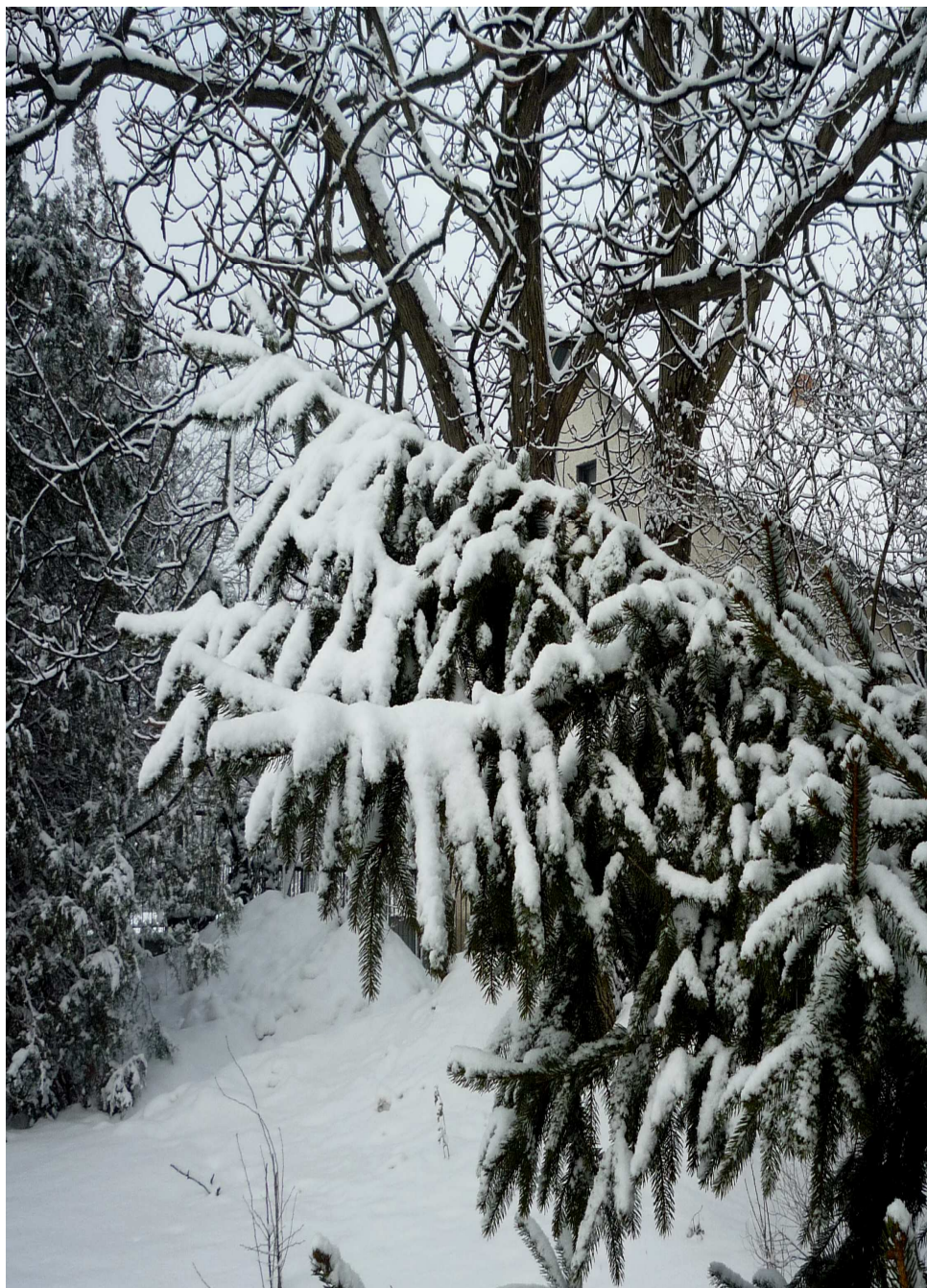
*földről égre villan a szem,
és rímről rímre megpihen.*

Ma és holnap: csöbör, veder.
Mindennapi a viheder,

*„Az élet volt a félelem.”
S a győzelmek a végeken?*

villámlik, mennydörög csupán...
Alig-szélcsönd a délután.

*A végén minden, legbelül,
epizóddá átlényegül.*

Fotó: DARVAS JUDIT